

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

Afgangsexamen og Hovedexamen

i

Odense Cathedralsskole

i Aaret 1868.

Indhold:

1. Bidrag til Skolens Historie, tiende Hefte: Slutning af Underviisningens Historie.
2. Skolefesterretninger.

Odense.

Kyend Stiftsbogtrykkeri.

Bidrag

til

Skolens Historie,

tiende Hefte:

Slutning af Underviisningens Historie.

IV.

Læsetid.

Efter Kirkeordinantsen skulde Underviisningen om Mandagen, Tirsdagen, Torsdagen og Fredagen begynde om Morgen kl. 6 Form. og ende kl. 5 Efterm., undtagen fra St. Simon og Juda Dag (28de October) indtil Kyndemisse (2den Febr.), i hvilken Tid Børnene skulde komme i Skolen kl. 7 og gaae hjem kl. 4 Efterm. Dog var der imellem disse faste Punkter i Dagens Løb mange Pauser i Underviisningen deels ved Kirketjenesten deels ved Fritid, og i Almindelighed skulde der paa de fire omtalte Dage kun læses i de høiere Classer fra 6—8, 1—2 og 3—5. Om Onsdagen skulde Disciplene efter Sangen i Kirken kl. 8 have Orlov fra Skole og Kirke den hele Dag; thi „hvad som ikke haver Ro iblandt med, det kan ikke vare ved“; om Lørdagen skal der efter Aftensangen gives Børnene Hjemlov, og saaledes skal der ogsaa forholdsvis med Aftenen før Helligdage. Ogsaa i de Antvorskovske Synodaldecreter indskræpes (Nherup S. 17), at Børnene skulle være paa Skolen senest om Sommeren kl. 5½, om Vinteren kl. 6, „for at undgaae Prøgl“. Efter Biskop Niels Jespersens Læseplan for Odense Skole er Skoletiden fra 6—7, 9—10, 1—2 og 4—5 i øverste, 3—4 i de andre Classer, dog med Fritid om Onsdagen efter Kirketjenesten og, med Undtagelse af

de øverste Classer, ogsaa Løverdagen efter Kl. 2. I de tabellæ scholasticæ, som hørte til Uniformitetstabellen 1656, ansattes Læsetiden til Kl. 6—10 om Formiddagen og 2—5 om Eftermd., dag saaledes, at Timen 7—8 skulde være fri paa de fleste Dage, Onsdag Formiddag læstes kun fra 9—10 og Fredag Formiddag slet ikke, men de to første Timer af disse Formiddage vare bestemte til *litaniæ publicæ*. Onsdag og Løverdag Eftermiddag var reglementeret Fritid (*vacationes ordinariæ*). At der dog snart efter ogsaa i denne Timeordning blev foretaget temmelig betydelige Modificationer, i al Fald for Odense Skoles Vedkommende, sees af de tidligere (Progr. f. 1866 S. 22 ff.) anførte tabellæ scholasticæ fra Aar 1665. Skoletimernes Antal blev dog ikke forøget før ved Forordningen af 17de April 1739, i hvis § 42 bestemmes, „at i Skolerne skal alle Dage læses 4 Timer Formiddag og 4 Timer Eftermiddag om Sommeren og 3 Timer om Vinteren*), og det offentlig i Skolen under Rectors Tilsyn, og maa ingen Hører i disse offentlige Skoletimer tage sine Disciple paa Kammeret, undtagen i de Skoler, hvor ingen Varme kan være, der det vel kan tillades i de allerkoldeste Vintermaaneder; men kan der være Varme i Skolen, da skal Læsningen altid stee i Skolen, uden Docens er saa svag, at han ei kan gaae ud; men vil en Docens foruden de Timer undervise sine Disciple imellem privatim paa Kammeret, da staaer det ham frit for“. Forbudet imod Læsning paa Hørernes Kamre var dengang temmelig ørkesløst, da

*) Det beroede vel paa hver Skole, hvorledes den vilde lægge de 8 eller 7 Timer; om Odense Skole savnes Efterretninger; i Aalborg læstes i Midten af det 18de Aarh. om Sommeren fra 6—8, 9—11 og om Efterm. fra 1—3 og 4—6, men om Vinteren kun 6 Timer, fra 8—11 og fra 1—4 eller 2—5 (Dansk Maanedsskrift 1863 1 B. S. 437 og 450).

næsten ingen Skolestue havde Kaffe-lovn; iøvrigt havde dette Forbud sin gode Grund i den Erfaring, at Hørerne, naar de saaledes vare uden Opsyn, baade hyppigere behandlede Disciplene tyrannisk og mere fristedes til Forsømmelser (jfr. Progr. f. 1864 S. 39). Med mere Frugt gjentages dette Forbud i Forordningen af 11te Mai 1775 § 53, skjøndt endnu den gang mange Skoler manglede Kaffe-lovn*), og ved samme Forordning fik der nogen Indskrænkning i den daglige Læsetid, idet denne bestemtes til 4 Timer For- og 3 Timer Eftermiddag om Sommeren, og om Vinteren til 3 Timer For- og 3 Timer Eftermiddag. I Slutningen af forrige Aarhundrede var Læsetiden i Odense om Sommeren fra Kl. 8, om Vinteren fra Kl. 9—12 For- og fra 2—5 Eftermiddag, og i denne Skoletid skulde der læses i alle Classer hver Dag, undtagen Lørdag Efterm.; men især i øverste Klasse læstes der knap den halve Tid, og naar Rector og Conrector saaledes manglede i Mesterlectien, kan det vel begribes, at Læsningen heller ikke holdtes regelmæssig i Hørerlectierne (jfr. Pastor Mule's Skildring i Progr. f. 1864 S. 8 f.). Ved Reglement af 1ste October 1802 § 4 bestemtes Læsetimerne daglig til 7, om Formiddagen fra 8—12 og Efterm. fra 2—5, dog kunde Timernes Antal for enkelte Disciple, med Hensyn til deres Alder og Helbred, formindskes efter Lærer-

*) Odense Skole havde dengang maaskee ikke engang Kaffe-lovn i Mesterlectien; Tauber bevidner selv i sin Dagbog (Samlinger til Fyens Hist. og Topogr. III B. S. 351), at man først i hans Embedstid fik Varme paa Skolen; Roeskilde Skole fik første Gang tilveiebragt Varme i Vinteren 17 $\frac{7}{8}$ ved tvende Kaffe-lovnes Anskaffelse; Ribe Skole havde endnu 1786 ingen Kaffe-lovne, og Randers fik dem neppe før Begyndelsen af dette Aarhundrede. S. Blochs Bidrag til Roeskilde Domkirkes Hist. 2det H. S. 68 f., Randers Skoles Progr. f. 1834, S. 44.

nes fælles Godtbefindende, og det skete i de første Aar efter Reformens Indførelse ikke sjelden for kortere eller længere Tid, dog fornemmelig med meget begavede Disciple, hvis Rundstaber i adskillige Fag stode over deres Classelameraters. Hver Timers daglige Underviisning (4 om Form., 3 om Efterm.) er ogsaa forenkret i Forordningen af 7de Novbr. 1809 § 34, dog med den Modification, at en Formindstelse i dette Antal kan finde Sted for de tvende nederste Classer, og at den daglige Skoletids Begyndelse retter sig efter Aars-tiden og efter locale Omstændigheder. Som det vil sees af Odense Skoles Programmer, havde endnu i Skoleaaret 1840 samtlige Classer her 43 ugentlige Timer, men i det følgende Aar findes dog fjerde eller øverste Classes ugentlige Timeantal at være formindsket til 38. Ved min Embedstiltrædelse 1843 skete den Forandring, at Læsetiden om Eftermiddagen kom til at begynde Kl. 3 istedetfor Kl. 2, og de ugentlige Timers Antal blev formindsket, dog mere for de lavere end for de høiere Classer. Mere herom og om det dengang drøftede Spørgsmaal om samlet Skoletid s. i Progr. f. 1844 S. 28 ff. Ved den provisoriske Plan § 6 blev det fastsat som „almindelig Regel, at den ugentlige Skoletid til samtlige Discipliner og Øvelser, alene Gymnastik undtagen, for hver Discipel i det Høieste maa indbefatte et Antal af 36 Timer, hvilket maximum under ingen Omstændigheder maa overskrides, hvorimod det meget mere bør være Gjenstand for Skolens Bestræbelser at indskrænke dette ugentlige Timeantal i de Classer, i hvilke saadant uden Skade for Underviisningen lader sig gjøre“. Dette blev saa godt som ordret gjentaget i Bekjendtgjørelse af 13de Mai 1850 § 6, blot med den Modification, at Slutningen lyder saaledes: „hvorimod det meget mere bør være Gjenstand for Skolens Be-

stræbelse, især i øverste Klasse, ved Indstrækning af dette ugentlige Timeantal at lade Disciplene noget større Tid til friere samlet Arbejde hjemme". Angaaende Motiverne til denne Bestemmelse s. Selmers Univ. Annaler f. 1845 S. 198. Herved er dog at mærke den Beshynderlighed, at Underviisningen i Hebraisk, i hvilket Sprog de færreste Disciple tage Deel, er regnet med indenfor de 36 Timer, og ligeledes Sang, for hvilken Øvelse til hver Tid en stor Mængde Disciple enten af Mangel paa Stemme eller fordi de skifte Stemme ere dispenserede, hvorimod Gymnastiken, hvori næsten alle deeltage, ligger udenfor de 36 reglementerede Timer. I Odense ere de lavere Classers og navnlig nederste Classes ugentlige Timer efterhaanden formindskede saaledes, at den i senere Aar har havt tre Timer under det reglementerede Antal, og ligeledes har syvende Klasse havt færre Timers ugentlige Underviisning, saaledes at den kunde beholde to Eftermiddage frie. Men da sidstnævnte Klasse ved de seneste Forandringer i Underviisningsplanen har faaet to nye Fag, Fransk og Engelsk, er det nu kun ved Forlængelse af Underviisningstiden om Formiddagen ud over 4 Timer muligt at skaffe den nogle Eftermiddage frie.

V.

Skoleferier.

Om Skoleferier er der ikke Tale i de første Tider efter Reformationen, og man synes overhovedet ikke at have kjendt synderlig til dem som lodhjemlet Fritid. Kirkeordnantsen nævner kun Onsdag og Lørdag Eftermiddag og Aftenen før Helligdagene som de Tider, da der gives Hjem-

lov. Naturligviis læstes der ikke paa selve Helligdagene; men disse vare ikke heller ganske Fridage for Skolen, da de fleste Disciple maatte møde til Sangtjeneste i Byens tre Kirker, og i Skolen til Bøn, til at gjøre Rede for Prædikenen, som de havde hørt samme Dag i Kirken o. f. v. Flere af Mesterlectien havde desuden Forretninger i Landsbykirkerne som Løbedegne, og det hørte da vistnok til Undtagelserne, at Noget kunde reise hjem i de faa Dage, de havde frie paa de store Fester. At der senere efterhaanden blev lagt nogle Dage til disse Fester, navnlig i Julen, er sandsynligt, skjøndt der mangler Efterretninger derom. At Folk i Byen og dens Omegn ønskede Disciplenes Hjælp i Høsttiden, og at disse søgte at gjøre Gjengjæld for fri Kost i visse Ugedage eller anden Understøttelse, og tillige at tjene nogle Extrafillinger og faae Udgang til Høstgildet ved at hjælpe Beboerne med Arbeidet i Høsten, er rimeligt, og der synes da at have været Tilboielighed i Skolerne til at give alle eller en Deel af Disciplene Lov paa flere Dage i den Tid, for at de ikke selv skulde tage sig Frihed; og deraf snarere end af Følelse af Aarstidens Ubequemhed til anstrengende aandelig Gjærning opstod Høstferier, som faldt i August Maaned. Saa-danne Augustmaanedsfrier nævnes for første Gang, saavidt mig er bekjendt, tilligemed Jule-, Paaske- og Pinfesferier i de Admonitiones necessariae ad pietatem et profectum iuventutis scholasticæ, der slutte sig til Skolereformationen 1604 (Progr. f. 1867 S. 40), dog mindre som Hviletider end som Læsetider for Disciplene, der i dem skulde lære udenad store Pensæ, for hvilke de skulde gjøre Rede, naar de igjen kom i Skole*). Ligeledes nævnes i Uniformitetstabellen 1656 ferier

*) § 7. Ut memoria exerceatur — semel in septimana — sed et magis etiam post vacationes, ut Natalitiorum Domini, Paschatis,

autumnales tilligemed de tre andre Ferier, men som saadanne, i hvilke de mere opvakte og videre komne Disciple skulde ved Privatstudium med Lærernes Bistand tilegne sig Begyndelsesgrundene til flere Vidensfaber, der ellers ikke vare Gjenstand for Skoleunderviisningen (jfr. Progr. f. 1866 S. 29 f.). Disse Høstferier synes man i endeel Skoler efterhaanden at have udstrakt saaledes, at man gjorde dem til Hundedagsferier ved at begynde dem nogle Uger tidligere; men under dette sidste Navn vare de i meget lang Tid aldeles ureglementerede; ja under Christian d. Fjerdes Regjering udgif der endog Kongebrev, som forbød at give Hundedagsferier, medmindre der udbrød smitsom Sygdom*), og i Henhold til dette Forbud hedder det i nogle gamle Synodalpaamindelser, der findes i Karise og Spjellerup Sognes Embedsbøger, under 1621: „Den kongelige Befaling bør efterledes, at Skolerne maae ikke have Lov i Hundedagene;

Pentecostes et mensis Augusti: quibus temporibus integros libellos præceptorum et exemplorum possunt percurrere et potiora referre exacte, prout præceptoribus visum fuerit commodissimum.

*) Visperne vdi Danmark och Norge finge breffue Scholerne anrörendis.

Christianus Quartus.

Wor gunst tillforn. Wiider, att effter som wij naadigst forfarer, att wdj en diell Scholer herudj wore Riger oc Lande haffuer weritt hidindtill seduannligt, dennom att forlöffue och opgiffue i hundedagene, och effterdj saadant fast forhindrer wngdommens Studering, meere och for Lærernis end tilhörernis Leiglighed er sched, er ey heller i disse Lande den tid om Arett saadan befunden, at wngdommen derfore schulle nechtis och betagis denn tilbørlige opsiunn, [thi wille og befale wi], att schollerne saaledis wdj eders Stifft icke forlöffues och opgiffues, med mindre nogen smitsom siuge paakommer; wdj huilcket tillfall wij erachte saadant icke allene gaffnligt, medenn och fornöden. Huoreffter i eder schulle haffue att rette. Befallendes o. s. v. Haffniæ d. 15 Februarii Anno 1621 (Sjæll. Tegn. XXI, 552; Afskriften er mig welwillig meddeelt af Hr. Pastor H. Nordam).

Gud selv indstiftede den første Skole i Skabellen og var den første Rector; Adam var Nomenclator; thi han nævnede alle Dyrene ved Navn**). Der er derfor vel som en Besynderlighed eller maaskee endog som en egenmægtig og ulovlig Foranstaltning anmærket i Biskop Hans Michelsens Dagbog 1639, under 22de Juli: »Ludirector scholam dimisit ad dies 14». — Men jo sjældnere og kortere de reglementerede Frier vare, desto mere indsneg sig den Ufrik, at Lærerne eller Disciplene selv toge sig Frier; derom vidne baade Odense Skoles og mange andre Skoles Love, som ved Bøder og andre Straffe søge at raade Bod paa denne Ubane hos Lærere og Disciple at forsømme hele Dage og Uger; derom vidne desuden flere andre Optegnelser i Skoleprotokoller og Efterretninger fra ældre Tider**). Derfor fandtes det nødvendigt at ordne dette Punkt ved i Forordningen af 17de April 1739 § 42 at fastsætte Følgende: „Da og Disciple findes altfor tidt og for længe at faae Forlov, hvorved de ifkun vannes til Lediggang, saa ville Vi allernaadigst, at Disciplene, i hvad Skole det end er, ei maae holde Ferias uden en Uge før Juul indtil Dagen efter Festum Epiphaniae (S. 3 R.), Fastelavns Mandag og Tirsdag, Dimmelugen indtil Dagen efter Paaske, tvende Dage før Pindsefest indtil Dagen efter den, saa og fjorten Dage i August Maaned. Videre Frier skal og maa ingen Lærer eller Rector tilstede, undtagen de i Skolerne sædvanlige Fritimer, helst om Onsdag og Lørdag Eftermiddag, hvor de ere brugelige (dog at

*) Nordisk Ugeskrift, udgivet af Selskabet for en forbedret Rettskrivnings Udbredelse. Kbhv. 1837—38, S. 390.

***) Sfr. bl. N. Bændtsen om Frederiksborg Skole, S. 60., Provsterechtsagen imellem Rector Naby og Mesterlectianerne i Aaret 1733 i Samlinger til Fyens Hist. og Topogr. III B. S. 94 ff.

de før indskrænkes end extenderes), saa og om efter den store Examen de nyindkomne Disciple ville paa engang udbede en Eftermiddags Fritid for den Klasse, som de sættes i. I Særdeleshed skal Skolernes Disciple ingenlunde ombære Præstebreve, ei heller gjøre noget andet Arbeide enten for deres Lærere eller for Sognepræsterne og Andre, i hvo det end maatte være, ja end mindre tillades at tælle for Tiendetagerne, saasom de derved ikkun hindres fra deres Studering“. Paa samme Maade fastsættes de større Ferier i Forordn. af 11te Mai 1775 § 54, som dertil føier „de paa visse Steder aarlig holdende og i Almanakken antegnede Markedsdage, naar det ikke er over to Dage, ligesom og to Dage efter den aarlige Examen i Skolerne“, men udelader Fastelavn og indskrænker de ugentlige Fritimer til Løverdags Eftermiddag. Dog vedblev, selv efterat disse Bestemmelser vare givne, den Skik at benytte Disciplene til Arbeide i Høsten, og Sommerferien bleve da vel hyppig af den Grund i Praxis forlængede til 3 eller 4 Uger (i Odense varede de, efter Pastor Mules Vidnesbyrd, over 4 Uger), og den Rector maatte høre ilde, som enten læste i Høsttiden eller paa anden Maade søgte at hindre Disciplene i at møde og hjælpe ved Markarbeidet*). Og ligesaa lidt i dette som i andre Punkter kunde Lovene faae Bugt med Rigegyldighed, Mangel paa Tilsyn eller saakaldt god gammel Skik. Vi see da endnu i Slutningen af det 18de Aarh. ikke blot Lærerne egenraadig forlænge Ferier og give Extrafridage, men ogsaa at snart den ene, snart den anden Discipel uden videre bliver borte i enkelte Timer, ikke sjelden endog i een eller flere Dage, af intetsigende Grunde eller uden Grund. Rector Tauber

*) S. Udtogene af J. H. Taubers Dagbog i Dansk Maanedsskrift 1863, 1ste B. S. 461 ff.

føjte at bringe Orden i dette, som i Andet, og var baade temmelig sparsom med at give Ferier og nøieende med Hensyn til Forsømmelser; men han maa selv bekjende, at „gamle Vaner kunne ikke saa let brydes“. Han var kun Rector her fra 1781—87, og saavel i de Vacancer efter den Tid, hvori Conrector Sibbern flere Gange var Rectors Vicarius, som tildeels i Rector Krafts Tid florerede den gamle Uskit*), og til hvilken Grad af Ubluethed Forargelsen og det skadelige Exempel kunde drives, inden Ophavsmanden blev straffet eller endog kun led Skaar paa sine Beneficier, viser et Document i Bispearchivet (Correspond. aug. Skolerne 1788), hvori Hørereren i tredie Lectie Rosengaard under 27de Febr. 1788 „paa giben Anledning“ ophæver om en Discipel i tredie Lectie ved Navn Holger Bjering, at han har været borte fra Skolen siden før Juul og ikke har været at formaae til at møde, uagtet Rarereren ofte sendte Bud efter ham og lod ham foreholde Følgerne af denne Færd: og først efter mere end to Maaneders Forløb blev denne saa store Uegyhdsighed anmeldt for den constituerede Rector.

I Reglementet af 1ste October 1802 § 5 hedder det i al Korthed: „Foruden de Ferier, som de høie Festsdage og Markedsdage medføre, tilstedes kun 14 Dage i Enden af Juli og Begyndelsen af August Maaned. De Arbeider og Snylser, der kunne tjene til Paastud for andre Ferier, bør foretages efter Underviisningstimerne eller fordeles paa flere Dage.“ Denne Bestemmelse blev i Begyndelsen i det mindste af Rector forstaaet bogstavelig og vakte nogen Uengstelighed hos Skoleraadet. I Skoleraadets Forsamling d. 2den December

*) Pastor Mules Bestr. af Odense Latinskole mellem 1786 og 1793 i Skolens Progr. f. 1864, Udtogene af Taubers Dagbog i Samlinger til Fyens Hist. og Topogr. 3die B. især S. 336.

1802 kom Spørgsmaalet om denne Paragraphs Fortolkning paa Bane. „Rectoren meente, at de Ord i Anordningen: „„som Festdagene medføre““, ene burde forstaaes om selve Høitidsdagene, hvorimod nogle andre af Raadets Medlemmer troede, at benævnte Ord i saa Fald vilde have været overflødige, da det ei kunde falde nogen Lærer ind at læse paa Festdagene selv. Rectoren anførte for sin Mening, at det just syntes at være Anordningens Hensigt at indskrænke de mange Ferier, som forrige Skoleindretning tilstod“ (Deliberationsprotokollen S. 14). Skoleraadet besluttede da at forespørge sig om ovennævnte tvivlsomme Ords Mening, og d. 17de s. M. indløb følgende Svar fra Overdirectionen: „Ved en Kgl. allernaadigst Resolution af 16de October d. A., foranlediget ved en Forestilling af Skoleraadet i Christiania, tør Commissionen ansee sig bemyndiget til ogsaa for Cathedral-skolen i Odense at bevilge en Juleferie fra 24de December til 2den Januar incl.“. Tantæ molis erat —. Den 3die Marts 1803 bestemtes dog Markedsferierne paa egen Haand for to Dage, og siden spurgte man mindre og blev mindre sparsom i Tilmaaling af Ferier, indtil Forordningen af 7de Novbr. 1809 § 45 nøie fastsatte FERIERNES Begyndelse og Slutning og nævnede de enkelte Smaafrier. Alle disse større og mindre Ferier ere med saa Undtagelser de endnu gjeldende, og Bestemmelserne desangaaende ere gjentagne baade i den provisoriske Plan og i Bekjendtgjørelse af 13de Mai 1850 § 8, i begge de sidste Anordninger dog med Forbigaaelse af Fastelavns Mandag, og alle tre med Forbigaaelse af Kongens Fødselsdag, hvilke to Ferie-dage Directionen særskilt sanctionerede for Odense Skoles Vedkommende ved Skrivelse af 30te August 1845 (Progr. f. 1846 S. 42). Hvad Sommerferierne angaaer, da vare disse i Forordn. af 7de Nov. 1809

blevne bestemte, som før, til 14 Dage, men senere snarere ved Praxis end ved Directionens Sanction ere de i de fleste Skoler efterhaanden blevne forlængede med een Uge, og ved de senere to Anordninger fastfattes deres Varighed til en heel Kalendermaaned, Skoleaarets sidste Maaned, efter den provisoriske Plan fra første til sidste August, efter Bekjendtg. af 13de Mai 1850 fra 23de Juli til 22de August, og derved absorberedes de tidligere brugelige Examensferier, da Skolens Hovedexamen og Afgangsexamen nu falde umiddelbart inden Sommerferienes Begyndelse; ligeledes fastfattes ved den Skoleaarets Begyndelse, som tidligere havde været 1ste October, henholdsvis til 1ste September og 23de August. Anledningen til Forlængelsen af disse Ferier og Forandringen af Tiden m. m. er anført i Selmers Universitets-Annaler f. 1845 S. 198 f. og i Vindes Meddelelser om d. l. Skolev. S. 33. I begge disse senere Anordninger er udeladt den slemme Slutning af Paragraphen om Ferierne i Forordn. af 7de Nov. 1809: „Enhver anden Tilstaaelse af Ferier og Fritimer, naar den ikke er en Følge af overordentlige Tilfælde, er ulovlig og paa drager Ansvar for Vedkommende“. Denne Clausul er vel tilføiet fornemmelig for at udrydde den dengang sandsynligvis endnu herskende Usik, at Lærerne, istedetfor at passe alle deres Underviisningstimer, paa egen Haand lode Disciplene gaae hjem i en eller anden Time, eller i endnu ældre Tider ligeledes egenmægtig gave en heel eller halv Fridag; men Bestemmelsen ramte dog efter de ved Forordningen forandrede Forhold nærmest Rector, som maatte staae til Ansvar for enhver saadan Uregelmæssighed i Skolen, og da Udtrykket „overordentlige Tilfælde“ er meget vagt og omtvisteligt, kunde han være udsat for mange Bryderier ved Paatale fra den locale Auctoritets eller Overbestyrelsens Side. Man indfaae

vel ogsaa, at Bestemmelsen ikke blot indeholdt Mistro til Rectors Ridfærdighed og Conduite og lagde et utilbørligt Baand paa ham, men ogsaa var upraktisk. Ikke at tale om, at det undertiden paa Grund af Mangel paa Lærerkrafter er uundgaaelig nødvendig, under Vacancer eller Læreres Forfald at sammendrage Timerne i en Klasse saaledes, at en enkelt Ydertime falder bort, saa har vistnok i Virkeligheden hver Skole nogle enkelte Smaafrier, som ikke ganske stemme med Anordningens Bogstav, men ere betingede af locale og temporaire Forhold og i Almindelighed ere ligesaa meget beregnede paa Skolens Lærv, som paa Disciplenes Bequemmelighed eller Behagelighed. En vis Grad af Frihed i denne Henseende er nødvendig, og det vilde være smaaligt at gaae i Rette med Rector desangaaende. Vilde man spørge i ethvert saadant Tilfælde og begjere Bemyndigelse, saa vilde man sætte sig selv og vel ogsaa hyppig Ministeriet i Forlegenhed og faae et Svar, som man var ilde faren med at faae og som Ministeriet selv maaskee helst vilde være fritaget for at give. Exempelviis vil jeg blot nævne, at her Dagen efter Skoleballet af let forklarlige Grunde er Fridag, den halve Dag uden Bederlag, den anden halve som Maanedsfrie. Endvidere har man her ligesom vel i flere Stiftstæder flyttet Fridagen i Anledning af St. Hans Dag til den nogle Dage derefter indtræffende Landemodebag, i hvilken Skolen paa flere Maader er interesseret, saa at de mange Præstesønner, Skolen tæller, kunne færdes nogle Timer med deres i denne Anledning til Bhen komne Fædre, og Lærerne ligeledes med Venner og Bekjendte af den geistlige Stand, og alle deeltage i den Guds-tjeneste, som holdes paa denne Dag — ikke at tale om, at Biskoppen gjerne samler Lærerne med de Geistlige til et fælles Middagsmaaltid hos sig paa denne Dag. Endelig vilde af

hele Byens Store og Smaa al Pydighed blive op sagt Skolen, naar Rector ikke gav Ferie paa Odense Saturnalier, Skyttelaugsdagen, Tirsdagen efter 3die Pintsedag, og denne Dag, som er til Forstyrrelse for alle rolige Snyler og daglig Dont, har da i umindelige Tider været Fridag for Disciplene i Cathedralsskolen, ligesom for hele Byens læsende og arbejdende Individuer. Hvis disse og adskillige andre smaa Afvigelser fra Bogstaven ere Synder, saa har jeg, som i de fleste af dem har fulgt mine Forgængeres Fodspor, dem paa min Samvittighed, og jeg bekjender dem her henimod Slutningen af min Embedsbane med Bøn om, at disse Uregelmæssigheder — om man vil kalde dem saaledes — maae forblive uantastede, i det mindste til min Afgang. Viderint poster! — Da her er Tale om Forandringer ved Ferialer, maa jeg dog endnu nævne, at det ved Rundskrivelse af 1ste Februar 1858 er tilkjendegivet Rectorerne, at Ministeriet ved Rgl. Resolution af 13de Januar s. A. er blevet bemyndiget til, naar de stedlige Forhold gjøre det tilraadeligt, at give Tilladelse til, at Zuleferien en Dag før eller tidligere tager sin Begyndelse end det er foreskrevet, imod at den da saameget før ophører, saaledes at Ferialens anordnede Længde af 14 Dage under ingen Omstændigheder overskrides; samt at Rector under 9de October 1851 modtog en minist. Rundskrivelse af følgende Indhold: „Da Ministeriet er blevet opmærksomt paa, at Underviisningen i nogle af de lærde Skoler, uanset den udtrykkelige Bestemmelse i Bekjendtgjørelsen af 13de Mai s. A. § 7, i indeværende Skoleaar først har taget sin Begyndelse Mandagen den 25de August, maa Ministeriet have indskærpet en nøiagtig Efterkommelse af det i hiin Paragraph Foreskrevne, saa at Underviisningen uden Undtagelse i samtlige Skoler begynder d. 23de August, med mindre denne Dag

indsfalder paa en Søndag". Da jeg var en af de Rectorer, hvem denne Tilretteviisning ramte, søgte jeg ved Skrivelse af 25de f. M. at forklare Grunden til min Fremgangsmaade og sammes formeentlige Hjemmel, og at opløse, til hvor liden Nytte det er for Underviisningen eller snarere, hvilken Ulempe det medfører, at Løverdagen, medens den reglementmæssig lægges til Zuleferierne, der omtales først i alle Anordninger, nægtes de andre Ferier (f. Progr. f. 1852 S. 49 f.); men denne beshynderlige Indskrænkning bestaaer endnu.

VI.

Lærerne.

Allerede i Palladius's Skolereglement (Nyerup S. 15) bestemmes, at Rector i de større Skoler med fem Classer skal være Magister artium promotus og de fire Hørere Baccalaurei promoti. Om Grændserne for Hørernes Myn-
dighed og deres Forhold til Rector findes endeel Forskrifter i Biskop Niels Jespersens Skolelov (Progr. f. 1859). Siden, i Løbet af det 16de Aarh., kom der i Odense en femte Hører til, men nederste og hyppig ogsaa næstnederste, ja af og til endog tredie Classes Hørere*) vare tillige Disciple i Mesterlectien, paa hvis egen Villie det synes at have beroet, naar de vilde afgaae til Universitetet, og blandt hvilke flere af de oeconomiske Fordele, Opholdet i Skolen medførte, lode sig loffe til at blive der i mange Aar som Løbe-

*) I de paa Latin skrevne Bøger eller Actstykker kaldes Hørerne hypodidascali, collegæ, locati, collaboratores.

degne og Underlærere (N. hist. Tidsftr. V, 1, S. 151 ff.). Men hvor lidet flige Personer vare stiftede til at være Lærere, ja vel i Almindelighed de eneste Lærere for de lavere Classer, er begribeligt, og selv Lærerne i de høiere Classer synes paa de fleste Steder at have været yderst maadelige. Christian d. Fjerde fandt denne Tilstand utaaelig, og han klager allerede i en Skrivelse til Superintendenterne af 8de April 1594 (Rieg S. 85 Not.) over, at der til Skoletjenester indfættes Skolemestre og andre Skolepersoner, som ere „meget unge, u lærde, uforstandige og uduelige, som af en Part dertil formeddelt Slægt, Byrd, Svogerskab, Bild (d. e. Gunst) og Venstabs indstiftes, en Part og af dem, som nu allerede paa adskillige Steder ere forordnede udi Skoletjeneste udi Skolerne, ere dertil saare lidet tjenlige, Skolerne og ikke af en Part af Superintendenterne aarlig saa flittig visiteres og besøges, som det sig vel billigen burde, og deres Kald og Bestilling dem tilholder, hvoraf og Skolerne her udi Riget meget fordærves og Ungdommen, som deri skulde udi boglige Kunster insitueres, læres og opdrages, meget forfømmes o. s. v. I Anledning heraf befaler han alvorlig Superintendenterne, at de, saa ofte de uddrage til Visitats i deres Stift, da ogsaa med største Flid og Vindskibelighed skulle visitere alle Skolerne og examinere og overhøre saavel Skolemesterne som Hørerne og Disciplene, hvorledes de have promoveret og forbedret sig udi deres Studiis, og dersom Skolemesterens eller nogen af Hørernes Uflid og Brøst befindes, at de da affaffe ham og udi hans Sted igjen forordne en Anden, som Skolen og Ungdommen med al Flid udi Værdom og Kraft kunde forestaae“. Denne Opfordring, ved Bispevisitatserne at examinere Lærerne og fjerne de uduelige, gjentager Kongen siden mange Gange i

Skrivelser til Superintendenterne og i Necesserne (jfr. Progr. f. 1858 S. 17). Hvad Lærernes Qualificationer angaaer, da indstærper han i Brev til Superintendenterne af 22de October 1604 (Rietz S. 615 f.) og i begge Necesserne (Rold. = Rosenvinge Saml. af gle d. Love IV S. 314 og 360) paany, at „de, som udi de 7 store Capitels-Skoler saavel som ogsaa udi Kjøbenhavn og Malmø for Rectores skulle tjene, skulle være enten Magistri eller philosophiæ Candidati, og udi de andre smaa Skoler skulle ingen til Skolemestere forordnes eller udi de store til Hørere, som jo ere promoti Baccalaurei. I Henhold hertil udgif der ogsaa Tid efter anden fra Decanus i det philosophiske Facultet Opfordring til alle Skoler i Landet, „at hvo som iblandt Studenterne vare kaldede til noget Skolekald og vilde til deres Lærdoms Vidnesbyrd prydes med Laurbærfransjens Titel, skulde forsoie sig til Academiet til en bestemt Dag“ (Anders Pedersen Berlestikker i N. hist. Tidsskr. V. 1. S. 155). Hvor megen Grund der var til denne Fornyhelse af den gamle Bestemmelse, sees bl. A. af den Omstændighed, at Aar 1616 var kun een af Odense Skoles Hørere Baccalaureus, og de andre Hørere fik da af Biskoppen Tilhold at erhverve sig denne Titel efter Universitetets Opfordring (sammest.). Nogle nærmere Fordringer med Hensyn til Lærernes Duellighed opstilles i Skolereglementet af 1632 (Rietz S. 652 f.); det hedder der, at til Skolernes Styrere skulle vælges de, som først tilfulde have godtgjort deres Gaver til at undervise, og ingen skal stedes til dette Embede, som ikke kan Alt, hvad der skal meddeles øverste Classes Disciple; tjenligst vilde det være, at der i de større Skoler ansattes faste (perpetui) Rectorer, for at Læringerne ikke skulde forstyrres og hindres ved hyppigere Forandringer; dette kunde let skee, naar man sørgede

for en anstændig Underholdning for de udtjente Rectorer; da Ordinantsen betroer Sognepræsterne i Byerne Tilshnet med Byfkoerne, vilde det være i høi Grad ønskelig, at der ansattes i Byerne saadanne Præster, som baade vilde og kunde vogte denne Pligt heldig og med Frugt; Skolernes Hørere skulle selv være godt inde i det, som de undervise i, og besørge dette Kald i nogle Aar, hvilket vilde opnaaes, dersom der aabnedes dem Haab om Befordring til bedre Bestillinger.

Under Christian den Fjerdes Regjering fandt ogsaa en Forøgelse Sted i Antallet af Lærerspersonalet ved Odense latinske Skole. Der er allerede andensteds talt om Ansættelsen af en sjette Lærer, der skete ved Kongebrev af 12te October 1629; dog havde denne Foranstaltning, som nærmest foranledigedes ved Skolens meget tiltagende Frekvents, hverken slynderlig Indflydelse paa Underviisningens Bestaendighed eller holdt sig længere end til 1701 (s. Progr. f. 1858 S. 9 og 18 ff.). Længere maa derimod døales ved en anden, mere bethdelig Foranstaltning af samme Konge, Ansættelsen af en Conrector ved alle større Skoler, hvorom Kongebrevet med Hensyn til Odense Skole, der er dateret 6te Juni 1617 (B. A. Skolens Pap. Nr. 24), dog egentlig kun angaaer den nye Lærers Lønning og ikke indeholder andre Motiver, end at Kongen „naadigst radfombst anseer, at vor Stifftsskole wdi vor Kjøbstedt Ottenske med ehn Conrectore forset worder“. Derimod angives denne Lærers Forretninger og Forhold til Rector og Hørerne i en Instrux, som er meddeelt Skolerne omtrent samtidig med Oprettelsen af dette Embede og er trykt første Gang 1617 bagved de i Afsnittet om Underviisningens Form (Progr. f. 1867 S. 39 f.) omtalte Observationes pro scholis pue-

rorum; i Skolens Archiv findes en Afsskrift af den med Elias Mours Haand i Begyndelsen af dennes Skolebog, og efter en anden ubetydelig afvigende Afsskrift er den aftrykt i E. G. Taubers historia scholæ cathedralis Arhusiensis p. 63 sqq., hvortil jeg, uden her at gjentage den, kan henvise dem, som ønske at lære at kjende dette Actstykke i alle dets Enkeltheder. Af denne Instrux sees da Hensigten med dette Embedes Oprettelse at have været deels at lette Rectorerne ved de større Skoler det Arbejde, som var forbundet med Underviisningen i Mesterlectien hele Dagen igjennem, deels at fikke de lavere Classer en bestandig Tilsynsmand enten i Rector eller Conrector og at forebygge, at Underviisningen i disse lavere Classer blev afbrudt ved Hørernes Fraværelse og Forfald. Mest opnaaedes naturligviis det Første, i Almindelighed dog kun paa den Maade, at Rector og Conrector deelte Ugens Dage imellem sig, sjeldnere saaledes, at de deelte Dagens Timer, og meget sjelden saaledes, at de deelte Fagene imellem sig; de tvende sidste Momenter derimod kom vistnok ikke meget i Brug eller gif hurtigt af Brug igjen; her i det mindste findes ikke synderlig Spor af, at enten Rector eller Conrector, naar de ikke læste i Mesterlectien, toge sig af Inspectionen eller Underviisningen i de lavere Classer (det Samme antyder Tauber S. 66 med Hensyn til Aarhus Skole). Men ofte blev denne Medhjælper en Plage for den, han skulde hjælpe. Den Omstændighed, at Conrector i visse Ting var Rectors Eigemand, medens han i andre var ham undergivet, frembragte Jalousie og Rivalisering*), især da Conrector i Almindelighed betrag-

*) Fra en stædig Conrectors Haand skriver sig vistnok den Bemærkning, som i Aarhus-Exemplaret af Instruxen (Taubers p. 64) findes tilføjet i Slutningen af § 2; efter Ordene: Rectori

tedes som Rectors Eftermand i Embedet og hyppig ogsaa blev det. I Odense vanskeliggjordes Forholdet endnu mere ved at de fra 1667 af vare hinandens Sidemand som Professores philosophiæ eller eloquentiæ ved Gymnasiet, og begge kunde give Testimonier til dem, som dimitteredes fra Gymnasiet, medens Udstedelsen af Testimonier til Skolens Disciple synes ene at have tilhørt Rector, men denne Ret blev dog heller ikke altid respecteret af Conrector og undertiden gjort Rector stridig af Biskoppen*). Af Exempler paa, hvorledes denne Rivalisering imellem Rector og Conrector udartede til Riv og Fjendskab, findes der mange i de Partier af Blochs Fyens Geistl. Historie, som angaa Skolemændene, og hvor bittere Vedkommende selv i Skolestuen og i offentlige Forhandlinger kunde være i disse Stridigheder, viser bl. A. en Provsterets sag imellem Rector Niels Hæls og Conrector Elias Maur, som omtales i Blochs F. G. S. S. 408 og er opbevaret i Provstefotokollen**).

tamquam suo magistratui obtemperabit Conrector staaer nemlig: «i. e. Rectori parebit Conrector, tamquam esset ipsius magistratus, quod tamen non est.

*) Udtog af Biskop Hans Michelsens Dagbog (Hffft.) Anno 1635, Mart. 6: Ludirector querebatur, sibi ademptam esse stipendii partem, alio testimonia discipulorum conferente; Anno 1639, Sept. 17: Visitavi scholam Oth.; interdixi M. Henrico (S. Eriksen Pontoppidan) Ludirectori, ne cui testimonium pro dimissione communicaret. Sfr. Blochs Fyens Geistl. Hist. S. 383.

***) Som et andet Exempel paa et saadant bittert Fjendskab imellem disse Colleger vil jeg anføre følgende Ytringer af Rector Jens Hansen i Ribe (1756—1782) i et Testimonium, hvoraf en Afskrift uden Datum findes i vor Skoles Archiv. Nobilissimi et amplissimi Academiae Havniensis Professores etc. Ex litteris meis iam pridem ad vos datis facile intelligetis, Patroni benevolentissimi, quam dura et peracerba sors nostram premat scholam, quum Conrectorem habeat turbulentum et nihili hominem. Innumera alia et fere quotidiana effrenæ eius licentiæ et importunitatis ut præteream exempla, perspicuum et insigne

Hvad der i den omtalte gamle Instrux kun er antydet om Conrectors Afhængighed af Rector og den Lydighed, han bør vise denne, udtales tydeligere i Forordningen af 17de April 1739 § 10, 11, og næsten eenslydende dermed i Forordn. af 11te Mai 1775 § 7, 8, saaledes: „Conrectores, som bør være Rectori subordinerede, bør være forpligtede til at bevise Rectori al Ærbødighed og Intet, deres Embede angaaende, foretage sig, uden at give ham det tilkjende. — Hverken Conrector eller Hørerne maae understaae sig at sætte sig op imod Skolens Rector eller badle Noget i hans Forhold, men hvis de have sig over Noget at besvare, som kunde være imod hvad af Kongen anordnet er, da skal de det angive for Biskoppen som den, under hvilken alene Skolelærerne i Embeds-sager skal staae, og som derpaa efter Befindende haver at skjøerne og raade Bod.“ Bestemmelsen i den gamle Instrux § 1 om, at Conrectorerne skulde leve ugifte*), overholdtes vel

habetis in homine hoc adolescente Michaelē Voideman, quem turpiter adeo in fraudem illexit, ut, schola relicta, cum eius testimonio vobis se sistere ausus fuerit. Sed quum verba sibi a Conrectore data esse animadvertit, mecum in gratiam rediit adolescens. Eum quidem anno demum sequenti vestræ destinaveram academix; sed ne sumptus in iter et cultum ab affinibus et necessariis suppeditati perirent, cognatorum eius precibus victus meum testimonium negare non potui. — Facite, fautores benignissimi, ne fraudi Voidemanno meo mihi que sit, quod ab alio corruptus, præpropere in vestram festinaverat academiam. Nostram dolete vicem, quibus quotidie cum eiusmodi conflictandum est homine, qui nobis in communi officio nulli est auxilio, sed maximo impedimento molestiæque. Den i Testimoniet udpegede Conrector har vel snarest været Thomas de Montagne (Ribe Progr. f. 1830 S. 45). Af samme Testimonium sees, at Mich. Voidemann har været to Aar i Mesterlectien; men jeg har ikke kunnet finde ham iblandt de fra Ribe Skole dimitterede Disciple, som ere optagne i samme Skoles Program for 1837.

*) Et cælebs vivat interea, sicut et ceteri præceptores inferiores classium.

ikke længe, og Dispensation derved kunde let erholdes (jfr. Bloch F. G. S. S. 403); i ethvert Tilfælde bortfaldt denne Indskrænkning efter Forordn. af 17de April 1739. Dette Embede bestod i de større Skoler, navnlig Stiftsskolerne, i den oprindelige Form indtil Reformationen, altsaa i Odense indtil 1802; Navnet holdt sig dog noget længere. Endnu i Forordningen af 7de November 1809 § 17 nævnes Conrectorer som de Embedsmand, der ligesaa vel som Rectorerne skulle indfattes af Biskoppen, men i § 20 hedder det: „Hvergang en Conrector af Os bestikkes, ville Vi, at Vor Direction ved den ham meddelende Instrux nærmere skal bestemme det Forhold, hvori han skal staae til Skolens Rector“, og heraf kan sluttes, at der er tænkt paa en anden Art Embedsmand end den, som i tidligere Dage kaldtes saaledes. Neppe er dette Navn efter Reformationen blevet tillagt Andre end den, som i en Rectors Affældighed fungerede som Rector, altsaa en Vicerector eller Prorector, som man i ældre Tider kaldte ham. Efter her under Gæt at have samlet Alt hvad der er at sige om denne Embedsmands Forretninger og Forhold til Rector, gaaer jeg tilbage til Midten af det 17de Aarhundrede, for ligeledes under visse Hovedpunkter at samle hvad der vedkommer Lærernes Stilling i det Hele indtil Begyndelsen af vort Aarhundrede.

Hvad angaaer Lærernes Qualificationer, saa forlanges vedvarende, at Rectorer (og Conrectorer) skulle være Magistri eller Candidati Magisterii, og Hørerne Baccalaurei eller in examine philosophiæ kjendte dygtige til at nyde primam in philosophia lauream og tage Graden det første den bliver holden: saaledes lyder nemlig Fordringen i Rescript af 17de Marts 1675 (Nyerup Kbhvns Univers. Annaler S. 187) og i Christian d. Femtes Lov II. 18. 3, og hertil hen-

vises, dog kun med Hensyn til Rectorer og Conrectorer, i Forordningen af 17de April 1739 § 5, efterat der i den foregaaende § er opstillet Følgende som almindelig Rettefior: „Til Rectores og Conrectores scholarum maa Ingen foreslaaes eller Os enten af Universitetet eller Biskopperne re=commanderes, uden de allerbequemteste Personer, hvilke kan være at finde, uden noget andet Diemærke end Skolernes Opkomst samt Ungdommens Forfremmelse, i hvilken Hens=seende nøie skal iagttages, at til deslige Embeder med al Flid udsøges de, der ere bekjendte af et skikkeligt Levnet og en grundig Værdom samt exemplarisk Gudsfrøgt og Samvittighed, saa og have det Bænd, at de med Frugt og Nytte kunne undervise de Unge.“ Imedens dette ordret gjentages i Forordn. af 11te Mai 1775 § 2, tilføies under § 3: „Som den, der skal blive en duelig Lærer i Skolen, nødvendig bør have en god Kundskab ikke alene i Philosophie og Theologie, men tillige særdeles i Philologie, og desaarfag Enhver, som vil være Skolelærer, skal, foruden den hidtil anordnede Examen Philosophicum og Theologicum, tillige herefter underkaste sig Examen philologicum — saa maa Ingen herefter beskikkes til at være enten Rector eller Conrector ved nogen Skole, ei heller nogen Ansøgning derom Kongen forestilles, med mindre Supplicanten godtgjør, at han er Magister eller Licentiatus Philologiæ; ligeledes maa heller Ingen til Hører eller Collega i nogen Skole antages, uden han er Candidatus Philologiæ.“ Her menes et Slags Embeds= og Stipendie=examen, sædvanlig kaldet „Store=Philologicum“, der anord=nedes ved Forordningen om Examina academica af samme Datum ($\frac{1}{5}$ 1775) tilligemed en philologisk Magistergrad for Aspiranter til de overordnede Lærereposter, istedetfor hvilken sidste ved Universitetsfundatsen af 7de Mai 1788 traadte en

færegen Examen for Skolelærere (der dog kun holdt sig eller benyttedes i de følgende 10 Aar)*), medens der saamtidig anordnedes den saakaldte lille philologiske Examen for alle Studerende i deres første academiske Aar, hvilken ogsaa ansaaes for tilstrækkelig for de underordnede Læreres Vedkommende. Denne lille philologiske Examen vedligeholdte sig, som bekjendt, indtil 1853. Iøvrigt sees af de Indstillinger fra Rectorerne i de to sidste Decennier af forrige Aarhundrede, som findes i Bispearchivet, at just ikke mange af dem, som søgte Hørespøsterne ved Odense Skole, vare philologiske Candidater, og at man i Mangel deraf maatte nøies med Candidater i Theologien og Philosophien.

Uagtet Christian den Fjerde havde stræbt saa ivrig efter at skaffe Skolerne bedre Lærere og tildeels ogsaa at forbedre Lærernes Raar, saa sees det dog af Rector Hans Mikkelssøn Ravnss Betænkning, hvor daarlig det var bevendt med begge Dele i Midten af det 17de Aarhundrede, idet Skolemændene savnede al Belønning og Agtelse; de udtjente Rectorer kunde neppe faae et Landsbykald og maatte ofte see sig tilsidefatte for en raa Student, som nylig var sluppen fra Skoleriset; Skolemændene bleve ringeagtede alle vegne, endog af Biskopperne, og behandlede som Bedeller. „Hvad Hørerne angaaer, da faaer man dem fra Universitetet, saasnart de have taget Attestats; men i Sprogene og Humaniora ere de kun lidet øvede, og naar de først ere ansatte, studere de ikke videre, men leve alene i Forventning om snart

*) Udsørlig Underretning herom og om alle dem, som have underkastet sig disse Prøver og Graden, findes i Overlærer F. E. Hunderups biographiske Efterretninger om de philologiske Candidater, i Roeskilde Skoles Program f. 1849 og 1851. Om Utilstrækkeligheden af disse Prøver til at sikke Skolerne gode Lærere jfr. L. Engelstoft i Universitets- og Skole-Annaler 1806, 1ste Bind S. 57 ff.

at faae Præstekald o. s. v.“ (s. Hist. Tidsskrift, 3die Række IV. 2 S. 547 ff.; jfr. Nyerup S. 120 f.). At Druk-
 kenfkab og flere andre endnu værre Laster vedbleve at være
 ikke ualmindelige Feil, som bebreidedes Hørere og ikke sjelden
 taales temmelig længe, sees af mange Optegnelser fra det
 17de Aarh. og det 18de Aarhundredes første Halvdeel. I
 Lærernes ydre Tilstand og Aaar bebudedes betydelige For-
 bedringer ved Forordningen af 17de April 1739, idet der
 ikke blot i Almindelighed udtales (§ 2), at Kongen er be-
 tænkt paa at see „Skolebetjentene“ med fornødent og tilstrække-
 ligt Underhold forshuede, for at de stikkelig kunne leve, og at
 Kongen anseer saadanne Skoleembeder for særdeles vigtige
 (hvorfor der ogsaa skulde skee Forandring i Bestikelsesmaaden,
 herom Mere siden), men der ogsaa gives Hørerne Udsigt til
 Conrectorater og Rectorater, naar de befindes dygtige dertil,
 eller, naar de have tjent i flere Aar, Udgang til videre For-
 fremmelse; og, „for at forekomme den ringe Agtning, hvor-
 med Rectorerne i Skolerne af uvittige Folk maatte blive be-
 gegnede, og til des større Opmuntring for dem, som ved Lær-
 dom, Dyd og Flittighed gjøre sig bequemme til saadant
 magtpaaliggende Embede“ tillægges Rectorerne Gang og
 Sæde efter Stedets Sognepræster. Til at skaffe Lærerne
 større Anseelse og Værdighed i Medborgeres og Disciplenes
 Dine sigtede maastee ogsaa den Bestemmelse, at de, naar de
 vare i Embedsforretninger i Kirken eller Skolen, skulde gaae
 i forte Klæder uden Kaarde med en liden Krave eller Kappe.
 At dette gjentages med nogle Udvidelser i Forordn. af 11te
 Mai 1775, idet der loves de Hørere, som ikke kunne stige
 til Conrectorater eller Rectorater, Forfremmelse paa anden
 Maade enten til geistligt eller verdsligt Embede, ligesom der
 ogsaa gives Conrectorer Gang og Sæde med Comministris

paa hvert Sted. Hvad Forbedring i Løn angaaer, da indtraadte den for Rectorerne og Conrectorerne strax efter Reductionen af de lærde Skoler 1740, og for Hørerne Tid efter anden, her i Odense bl. A. ogsaa ved Inddragelse af en Hørerpost 1757 og Delingen af den Posten tidligere tillagte Løn imellem de andre Lærere, hvilket dog først blev endelig bestemt ved Cancelliekrivelse af 2den Januar 1777. Men uanset denne Tilvæxt var Høernes, især de høiere Rectiehøeres Løn i det 18de Aarhundrede, deels ved det med Skoleposten forbundne Degneembede, deels ved Tiender, Kostpenge o. s. v. gunstigere i Odense end paa mange andre Steder, skjøndt den endda var knapt nok tilmaalt, og til at leve i gift Stand vilde vist ingen eller meget faa Høreere have følt sig fristede, selv om det havde været tilladt, hvilket det, som ovenfor (S. 23) er antydet, ikke var efter de gamle Love; ja endnu i Forordn. af 17de April 1739 § 14 gjentages Forbudet imod, at Hørerne uden ganske særegen Tilladelse af Stiftsøvrigheden indlade sig i Ægteskab; men i Forordningen af 11te Mai 1775 findes denne Indskrænkning ikke mere*). Efter Optegnelser i Skolens Archiv havde Hø-

*) En Hører i Odense findes at have giftet sig i 18de Aarh., nemlig Hans Bunkeslod (født 1710), hvis Ansøgning desangaaende Rector Anchersen har ledsaget med følgende snurrige Ubefaling (Concepten er i Skolens Archiv): „Collega, Mr. Hans Bonnkesloed haver alle de 17 Aar, han hidtil haver tjent herved Skolen, opført sig exemplarisk i Liv og Levnet og viist Flid og Opbyggelse udi sin information; hvilket forsikrer mig, at han fremdeles herefter vil blive saa ved, skjønt ham maatte tillades at indlade sig udi Ægteskab, da han tillige med een grundig Lærdom og haver Samvittighed. Han haver og ofte beklaget for mig sit Legomets flette Tilstand og Skrøbelighed, som er af de betydelige Omstændigheder, at det vel kunde være gavnligt for ham at nyde Tilsyn og Pleje af en Ægtefælle. Det er kun herved at befrygte, at hvis Hans familie med Tiden tog til, da de ham som Collega og eenlig Person til-

rerne i Aaret 1753 en Indtægt af imellem 180 (5te Lecties Hører) og 118 Rd. (1ste Lecties Hører) aarlig (jfr. Progr. f. 1865 S. 28), og senere blev den ved det onttalte Tillæg af en Deel af 1ste Lectiehørers Løn, ved bedre Tiendeaccorder, ved særskilt Honorar for Skrive- og Regnetimer og andre tilkommende Emolumenter, noget høiere og udgjorde kort før Reformen for de fleste henved 200 Rd., for enkelte endog noget derover, foruden fri Bolig i 2 eller 3 Værelser paa Skolen*), og de tre Hørere, som bleve affledigede i Anledning af Reformen 1802, gik af med en Pension af 200 Rd. hber. Men imedens saaledes Hørernes Løn sees at være ikke lidet forbedret i Løbet af det 18de Aarhundrede, og Klagerne over deres jammerlige Aaar efterhaanden formindskedes, vedbleve derimod Klagerne over Uduelighed og tildeels Ubær-

lagte Indtægter, som for en stor Sunsholdning utilstrækkelig, skulde kunde, foruden den Svaghed han haver i Legemet, og forarsage ham Bekymring i Sindet. Jeg vilde derfor ønske, at han i Fremtiden maatte kunde ved de Høye Herrers naadige Bevaagenhed og Forsorg blive forsløttet herfra til en ham, som gift Person, mere fordelagtig Tjeneste. Jeg er D. S. Hr. Exc. og D. S. underdanigste og allerydmigste Tjener S. Anchersen. Odense d. 14 Jan. 1754." Han blev imidlertid ikke forflyttet og var Hører til sin Død 1775, men maatte holde Vicarius i de sidste 12 Aar af sit Liv, da han var apoplektisk. Som Skrivelærer for hele Skolen tjente han Noget extra, men det vilde ikke have forslaaet; han maa da vel have tilgiftet sig nogle Penge, thi han gjaldt for ret velhavende og byggede sig endog et lille Huus i St. Knuds Kirkestræde, ja skal have havt Part i Skibe. Han var endog gift to Gange og havde en Datter af første og en Søn og Datter af andet Ægteskab. Sønnen Hans Christian Bunkeslod var Præst ved St. Hans Kirke, men døde 42 Aar gammel 1805. Datteren, Anna Margrethe B. nød fra 1819 til sin Død 1849 en aarlig Pension af 30 Rd. af Skolens Kasse.

*) S. N. J. Bloch anslaaer i Minerva 1798 S. 267 Indtægterne vist noget for lavt.

dighed med Hensyn til en stor Deel af denne Klasse Lærere*). Bille Høiberg siger i sin haandskrevne Autobiographie 1755 (Kalls Msspt. Nr. 674 i det kong. Bibl.), at de fleste af hans Lærere, medens han gik i Aalborg Skole, vare Sinker og store Dosmere Jeller og slemme Tyranner, som ikke vidste ret at traktere gode Gemhytter, og med Hensyn til Odense Skoles Hørere selv i de to sidste Decennier af forrige Aarhundrede kan jeg henvise til Pastor Mules Dom i de Optegnelser om Skolen, som findes i Programmet for 1864. Men man behøver ikke Andet end gennemlæse S. H. Taubers Skildring i hans Skrift: „Brøstfældighederne i det lærde Skolevæsen“ (Kbhvn. 1789) S. 18 ff., for at see, hvor uskikkede de fleste Lærere ved Skolerne paa den Tid vare til at danne Ungdommen.

Hvad Lærernes Kaldelse eller Beskikkelse angaaer, da bestemte Kirkeordinantsen, at Biskoppen skulde ansætte til Rector den, som han med Præsten og de Øverste i Byraadet (summi consules) fandt skikket dertil, men Rector skulde staffe sig de øvrige Skoletjenere under sig og antage dem efter Overlæg med Sognepræsten og hans Bifald: og ubetydelig forskjelligt derfra er hvad der bydes i Christian d. Femtes Lov II. 18. 2: „Skolemesterne sættes af Superintendenten, hvilke han med Sognepræsten haver overhørt og dertil dygtige befundet. Men Skolemesteren skal selv forsørge Skolen med Hørere og tage dennem, som Sognepræsten kjender og holder gode derfor.“ Hvorvidt der i ældre Tider hørte kongelig Confirma-

*) Som en Spore for Lærerne bestemtes ved Forordn. af 11te Mai 1775 § 62, at den eller de Hørere, som fremfor andre udmærkede sig ved Flid og Arbeide paa deres Disciples Underviisning og Fremgang, og hvis Forhold ellers var godt, skulde nyde et lidet Præmium af Skolekassen paa 10 à 20 Rd.!

tion til en Rectors „Vocation og Bestalling“ ved Biskoppen, er et omtvisteligt Punkt; paa sine Steder og under særegne Omstændigheder ansaaes vel en saadan Confirmation nødvendig*), men for Odense Skoles Vedkommende findes ikke syn- derlig Spor deraf. I Almindelighed foretog Biskoppen vel, naar han ikke i Forveien havde forvisset sig om Ansøgerens Dydighed, et Slags Overhøring enten under fire Dine (explorata privatim ipsius eruditione Bircherods Dag- bog S. 419 Not.) eller i Sognepræstens Nærværelse. Det kan ligeledes være et Spørgsmaal, om Biskoppen uden videre kunde affætte en uværdig eller affædige en affældig Rector, eller denne Handling maatte sanctioneres af Kongen; der gives i Odense Skoles ældre Tider kun tre saadanne Til- fælde, det første med Niels Hammer, der efter lange Stri- digheder med Biskoppen og mange Uregelmæssigheder „blev affagt med Skolen“ 1606 (s. min Afh. i „Samlinger til Fyens Hist. og Topogr.“ I, 2 S. S. 135 ff.), uden at der meldes, hvorledes dette skete; det andet med Ingvard Nielsen Mulvad, der gjorde sig skyldig i mange Misligheder og drillede Biskop Hans Michelsen saa længe, at han til- sidst i Slutningen af Aaret 1632 fandt sig nødsaget til of- fentlig at overdrage Conrector Børgen Børgensen Falster Rectorembedet; dog da han remonstrerede og klagede over, at Sagen imellem ham og Biskoppen ikke afgjordes ved Retten („hvilket“, som Biskoppen siger, „aldrig haver været Brug med Skolemestere og Hørere at affætte, og paa den Viis skulde man aldrig komme tilrette med Skolerne, eftersom Verden er fuld af Skalkhed og Spidsfindighed“), indberettede Biskoppen

*) Jfr. P. Bendtjens hist. Efterr. om den lærde Skole ved Frederiks- borg, Progr. f. 1822 s 3, S. Bircherods Dagbog S. 298 og S. 418 med Not.

om denne Sag under 18de November 1632 til Rantsleren (Chr. Friis til Kragerup) og indsendte tillige sine Klagepunkter, hvorefter Rectors Affættelse under 3die Decbr. f. A. blev confirmeret (af Kongen eller af Rantsleren?)*). Det tredie Tilfælde indtraf med Niels Andersen Hæls, hvem Biskop Ringo vel ikke havde affædiget, men dog havde han 1684 paa Grund af hans Svagelighed indsat Conrectoren Elias Maur til Prorector eller Vicerector ved Siden af Rector. Men da den gamle Mand længe stred imod denne Anmasselse, som han meente, fra Biskoppens Side, fandt Ringo det dog raadeligst først i Begyndelsen af 1686 at faae Maur ved kongeligt Brev bestiftet til som Vicerector „den hæderlige og høilærde Mand Niels Hæls saavel udi paakommende Svagthed som andre Tilfælde at maatte betjene og hannem udi Rectoris Embede, naar det ledigt vorder, at maatte succedere“ (Bispearch. Sk. B. Nr. 32) og i det følgende Aar at søge kongelig Bemyndigelse til at affædige ham, hvorpaa Hæls ved Kongebrev af 26de Juli 1687 (f. st. Nr. 22) blev som Rector Honorarius fra Embedet forløbet med Bibeholdelse af den ham hidtil tillagte visse Løn og Maur udnævnt til fungerende Rector med midlertidig Løn af andre Skolens Beneficier (jfr. Bloch F. G. S. 314 og 409). Maaskee havde dog den myndige Biskop ikke beqvemet sig til en saa hensynsfuld Fremgangsmaade, hvis ikke flere Omstændigheder havde nødt ham dertil, nemlig deels, at der skulde gjøres Udvei til Løn til to Rectorer, foruden til en Vice-Conrector**), deels at den gamle

*) S. Blochs F. G. S. 384 ff., Engelstofts Univerf. og Skole-Annaler 1811, 1ste B. S. 58 ff.

**) Til dette Embede havde han „paa hans Majestæts naadigste Behag og sit Embeds Begne til Skolens des bedre Forsyn“ ved Raldsbrev

Rector tillige qua Rector var Professor ved Gymnasiet, hvor Affbedigelsen vel ikke saaledes kunde skee brevi manu. — Hørernes Bestikkelse tilkom vel efter Loven Rector, i al Fald med Sognepræstens Consens; men ofte har vel Biskoppen ogsaa tilegnet sig denne Ret og paanødet Rector en af sine Clienter: et Indgreb, som dog ikke alle Rectorer fandt sig i, og en Strid i Anledning af et saadant Competence-Spørgsmaal imellem Biskop Chr. Muus og Rector Th. B. Bircherod havde til Følge, at der maatte foretages Concurrenceprøve af de Ansøgende efter følgende kongelige Rescript til Biskoppen (Bispearch. Sk. B. Nr. 43): „Vi Friderich den Fjerde af Guds Naade Konge til Danmark og Norge o. s. v. Vor Bevaagenhed tilforn. Saasom Anders Wolder studiosus for Os allerunderdanigst haver andraget, at ihvorvel han skal have erholdet Rectoris scholæ i Vor Kjøbsted Ottense Samthkke til at bekomme den der i Skolen ledigværende Hørers Plads, efterdi bemeldte Rector scholæ formener sig efter Loven at være berettiget til slige Pladser med Lærere at forsyne, ikke desmindre fornemmes, at fornævnte Rectori af dig samt Provsten befales en anden, nemlig en formuende Provstes og Præstes Søn at indsætte, saa give vi dig hermed tilkjende, at Vi allernaadigst ville, at forskrevne Anders Wolder strax vorder med denne Competent af meerbemeldte Rectore scholæ i din og Provstens Overværelse examineret, paa det den, som I begge dygtigst maatte eragte, til samme Embede kunde bestikkes. Derefter du dig allerunderdanigst haver at rette o. s. v. Kjøbenhavn

af 13de Januar 1686, der findes i Bispearchivet bl. Skolens Papirer Nr. 32, bestikket Thomas Broderus Bircherod, som havde været sjettede Lecties Hører i nogle Aar. Dette til Fuldstændiggjørelse af hvad der anføres af Bloch F. G. S. S. 413.

d. 19de Marts 1717." — Ved Forordningen af 17de April 1739 § 2 stete den betydelige Forandring i Lærernes Beskikkelse, at Kongen forbeholdt sig efterdags selv at kalde og beskikke Rectorer, og, efter Biskoppens Forslag, Conrectorer i alle latinske Skoler, efter at have ladet indhente saavel Universitetets som Stiftets Biskops Erklæringer om de Ansøgendes Lærdom, Duelighed og exemplariske Levnet; de skulde da ved deres Kaldsbrevs Modtagelse aflægge deres Trofskabsed til Kongen og siden for Biskoppen, der skulde indsætte dem, den i Rituallet befalede Ed. Hørernes Beskikkelse skal efter samme Forordnings § 7 foregaae saaledes, at Rector dertil foreslaaer tre eller flere Subjecter, der have gode Vidnesbyrd om deres Lærdom og skikkelige Levnet, af hvilke Biskoppen kalder den, som han for den bedste og tjenligste eragter. Dette gjentages i Forordningen af 11te Mai 1775 alene med den Forskjel, at Biskoppen „efter saadan Prøve, som kan have" udvælger den bedste, og denne derefter indsættes ved en latinsk Tale. Af de forskjellige Indstillinger og Resolutioner, som findes i Bispearchivet (Pakken, der indeholder Correspondancen med Skolerne fra 1765 til 1802), sees, at denne Fremgangsmaade fulgtes irtdtil Reformen saaledes, at Rector dog undertiden lod sig nøie med at foreslaae to, og Biskoppen afgjorde i sidste Instans ikke blot Hørernes Ansættelse, men ogsaa deres Forfremmelse fra en lavere til en høiere Lectie. Befalingen om Prøven er vistnok bleven opfattet forskjellig af de forskjellige Biskopper; af en Skrivelse fra Rector til Candidaterne af 12te Februar 1788 (i samme Pakke) sees, at den daværende Biskop (Tønne Bloch) lod dem i den vacante Klasse i sin Hærvarelse aflægge Prøver paa deres *dona docendi*, altsaa en praktisk Prøve.

I alle de i det Foregaaende omtalte Henseender foregik der ved Reformen 1802 en fuldstændig Forandring for de 3 forbedrede Skolers Bedkommende. Af de i „Reglement og Anordning for Cathedral-skolen i Odense“ indeholdte Bestemmelser angaaende Lærerne (§ 7—21) vil jeg her nærmest anføre dem, som slutte sig til de ovenfor fremhævede Punkter, nemlig Qualificationer, Beskikkelse og Befordring samt hvide Stilling. Til en hensigtsmæssig Forberedelse og Uddannelse af tilkommende Lærere var der allerede ved Kgl. Resolution af 28de Juni 1799 (Fogtmann Resc. VI. 10 S. 124 ff.) blevet oprettet et pædagogisk Seminarium, hvis Alumnier (de ordentlige Medlemmers Antal bestemtes til 25) fik Leilighed til at udvide deres Kundskaber hver i sit Fag ved de Forelæsninger og Øvelser, som holdtes der af Professorer (Inspectorer) i Philologie, Historie, Theologie og de matematisk-naturvidenskabelige Discipliner, medens alle Seminarister vare forpligtede til at høre Forelæsninger over Pædagogik og Methodik og, i det mindste som Tilhørere, at være tilstede ved de philologiske Øvelser. Til praktisk Uddannelse vare de ved Resolutionens § 9 henvisne til Frønsø Skole (Metropolitanskolen), „hvor de vilde finde Leilighed til som Adjuncter at gjøre egne Læreforsøg og under behørig Opsigt bringe den theoretisk fattede Methodik i Udøvelse“. Men dette kom aldrig til Udførelse. I Resolutionen tales tillige om en Afgangsprøve og nærlige Examinere for at prøve Alumnernes videre Fremgang, og senere indrettedes en Afgangsexamen ved Rescript af 26de Mai 1802*). I den

*) Mere om dette pædagogiske Seminarium findes i den historiske Indledning til Hunderups biographiske Efterretninger om de Candidater, som have underkastet sig philologisk Embedsexamen, Progr. f. Koeskilde Cathedral-sk. f. 1849 S. 3 ff.

her omtalte Resolution findes da første Gang Benævnelsen „Adjuncter“ istedetfor „Hørere“, og dette Navn optoges i Reglementet for Cathedralsskolen i Odense for at betegne et Slags extraordinaire Lærere. Underviisningsfagene skulde nemlig være fordeelte imellem fem ordentlige Lærere, Rector og fire Overlærere, som tilsammen udgjorde Skoleraadet, der havde at gjøre med Underviisningens Ordning i det Enkelte efter den almindelige Plan samt med alle Pengesager, saaledes, at Rector kun var Formand i dette Raad og paa mange Maader bunden derved. Kun da, naar de en Overlærer anviste Underviisningsfag fordrede flere end fire Timer daglig, skulde det være ham tilladt at anholde om en Adjunct, der ved sin Ansættelse forpligtedes til, i Alt, hvad der angik Underviisningens Materie og Form, nøiagtig at følge Overlærerens Anviisning. Saavel Overlærerne som Adjuncterne, hedder det videre i Reglementet, skulde være dannede i det pædagogiske Seminarium; Overlærerne udnævnes af Kongen, Adjuncterne ansættes af Overdirectionen (Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler), idet vedkommende Overlærer bringer to eller tre Candidater i Forslag for Skoleraadet, som indsender Forslaget med Betænkning til Overdirectionen (§ 7—9). Skoleraadet tildeler den udnævnte Adjunct en egen Instrux, i Overeensstemmelse med den samtidig med Reglementet af Overdirectionen udstedede Instrux for Overlærerne. Opshnet over, at denne Instrux efterleves, og at Adjuncten i sine Læretimer efterkommer de ham givne Forfrifter, fører den Overlærer, hvem han er umiddelbart underordnet; forsømmer Overlæreren dette Opshn, maa han staae til Ansvar for Følgerne; finder han sig besøiet til Besværinger over Adjunctens Embedsførelse eller Forhold imod ham, har Skoleraadet uførtøvet derom at underrette Over-

directionen. Efter Fjerdingaars Opfigelse, der ogsaa staaer Adjuncten paa hans Side fri, ophører hans Tjeneste og Løn (§ 10). Ingen egenmægtig Umbytning eller Overdragelse af Timer er tilladt, men Forsald skal anmeldes til Rector, som fører Anstalt til, at den fraværende Lærers Timer besørges af andre Overlærere eller Adjuncter, der ikke maae undslaae sig for extraordinaire Timer eller forlange Godtgjørelse derfor; men det er Rectors Pligt at tage billigt Hensyn til dens „personlige“ Stilling, hvem han paalægger Extratimer, samt til Antallet af hans ordentlige Læretimer. I næste Skoleraads Forsamling anmelder Rector i Protokollen den foresaldne Vacance, dens Aarsager og de fødte Anstalter (§ 11, 12). I Opshyret over Disciplene skulle alle Lærere deeltage saaledes, at de, der give Underviisning i den første Time, indfinde sig i Classerne et Kvarteer før Underviisningen begynder, at ved Timesliste de forrige blive, indtil de følgende komme, og at, naar Disciplene i Friquarteret opholde sig paa Kirkegaarden, to af Lærerne have Opshyn (§ 15). Til at tilkjende de i Skolelovene omtalte mindre Straffe*) er hver Lærer berettiget, dog at han benytter dem med viss Sparksomhed og yderste Forsigtighed; de større Straffe tilkjendes i Skoleraadets Forsamling (§ 17). „De Overlærere

*) f. Ex. uebløffelig Bortviisning af den, som kommer paa Skolen urentlig eller uordentlig i Paaklædning, for at han skal indfinde sig igjen mere reentlig og ordentlig, og Udelukkelse paa kortere eller længere Tid fra Forfriskningspladsen „for at erstatte det derved foraarfagede Tab af Skoletiden“; samme Udelukkelse skulde tilkjendes den, som støiede ved Bortgang fra Skolen eller paa Gaden eller paa Legepladsen; endvidere Staaen ved Døren, naar En flere Gange er kommen for silde, en særegen Plads i Classen for den Uopmærksomme, Omlæsning af Lectien som Straf for den Døvne o. lign. Derimod synes det ikke at have været tilladt den enkelte Lærer at anvende legemlige Straffe.

og Adjuncter, som ved samvittighedsfuld Opfyldelse af deres Pligter gjøre sig fortjente af Skolen i Almindelighed og ved deres private eller offentlige Bestræbelser bidrage til det dem tildeelte Færefags Fremme, eller der ved en særdeles hensigtspassende Læremaade og den paa deres Underviisning anvendte Omhu stifte udmærket Nytte hos deres Disciple, eller ved den personlige Agtelse og Tillid, de erhverve sig hos deres Undergivne, vide at indprente disse Følelse for Orden og Anstændighed og at opvække, underholde og forøge Videlysten, skulle for saadan deres Duellighed, Flid og Embedsiver ikke blot belønnes med Gratificationer og Lønningsforhøielser, men endog med Forfremmelse til høiere Embeder i deres Fag (§ 21)".

Omtrent samtidig med Reformens Indførelse skete en meget betydelig Forandring i Lærerpersonalet, hvorved de ubrugelige Elementer bleve fjernede; foruden Cantoren S. S. Heimeran bleve entledigede de tvende to Aar i Forveien ansatte Hørere Bernt Frederik Reinecke (hvis Pension udbetaltes indtil Slutningen af 1810) og Johan Frederik Kurlbaum Rasmussen (der 1805 blev befordret til geistligt Embede), samt Niels Basse Lund, der var bleven Hører 1798 og under 21de Mai 1802 forlods var bleven udnævnt til Overlærer i Religion og Moral ved „Odense Cathedralsskole“ (det nye Navn for det forenede Gymnasium og Latinskolen), men under 1ste October s. A. efter derom gjort Begjæring blev entlediget fra denne Post med 200 Rd. i Bartpenge, „indtil han til et geistligt Embede kunde blive befordret, hvortil han ved første passende Leilighed skulde bringes i Forslag“; — og disse Bartpenge nød han, indtil han under 18de Mai 1804 blev udnævnt til Sognepræst i Bælum og Solbjerg. Af de ældre Lærere forblev da kun,

foruden Rector Heiberg og Conrector Bloch (hvoraf den første blev Overlærer i Latin, den sidste i Dansk og Græsk), forrige Hører og Alumnus af det pædagogiske Seminarium Thomas Trojel, der beskikkedes til Overlærer i Historie og Geographie. De nye Lærere, som nu bleve ansatte, vare Ulrik Andreas Rohde (der 1797 havde underkastet sig Skoleembedsexamen med Udmærkelse), tidligere Overlærer i Religion og Hebraisk ved Cathedral-skolen i Christiania, nu beskippet til Overlærer i Religion, Moral, Anthropolgie og det hebraiske Sprog, og Mag. Carl Ferdinand Degen, beskippet til Overlærer i Mathematik og Physik; som Adjuncter bleve ansatte Peter Bergenhammer, som vel havde været Lærer i et privat Institut i Kjøbenhavn og siden i nogen Tid havde besøgt det pædagogiske Seminarium, men ellers ikke havde taget nogen Embedsexamen, hvorfor det ogsaa ved Overdirectionens Skrivelse af 9de Mai 1803 blev paalagt ham „at aflægge de Prøver, som udfordredes til hans Dimission af Seminariet“; men denne Forpligtelse efterkom han heller ikke senere i den lauge Tid, han var Lærer i Latin her ved Skolen. Endvidere ansattes Johann Evans Suhr, dimitteret fra det pædagogiske Seminarium, som Adjunct i Tysk, Fransk og tildeels i Dansk, hvorhos han blev valgt til Secretair for Skoleraadet; Hans Duxen Bjørn, ligeledes dimitteret fra det pædagogiske Seminarium, som Adjunct i Mathematik og Naturhistorie; endelig M. B. Schandorph, vel ogsaa fra Seminariet, som Adjunct i Religion og Anthropolgie samt som Underbibliothekar, hvilken sidste Lærer dog deels paa Grund af Sygelighed, deels vel ogsaa i Følelse af ikke at være paa sin Plads i denne Stilling, allerede i Begyndelsen af det følgende Aar søgte Entledigelse, hvilken han ogsaa erholdt under 26de April

1803 med Overdirectionens Tilkjendegivelse: „at dette Skridt af ham ikke har forringet Dens gode Tanker om ham, men at Den tvertimod med Fornøielse skal gribe enhver Leilighed, Den maatte faae, til med sin anbefaling at understøtte hans Ansøgning om Befordring paa anden Maade udenfor Skolefaget“. Som hans Eftermand i Adjuncturen udnævnedes under samme Datum Alumnus semin. pædag. Matthias Wilhelm Brohm, hvorimod Bergenhammer efterfulgte ham som Underbibliothekar. Samtidig med Bestikkelsen af den forbedrede Skoles Lærere falder ogsaa en theologisk Candidats, Johan Henrik Trützchler Hansens Ansættelse som Skrive- og Tegnelærer; Adjunct blev han først under 7de November 1806, kort efter ogsaa Bygningsconducteur for Byens Stift. Det var ikke blot en Samling af udmærkede Lærere, men ogsaa et stort Apparat af Lærere — ialt ti — for en Skole paa 49 Disciple (hvoraf endda 15 forlode Skolen i Løbet af det første Aar) og med fire Classer foruden en Forberedelsesklasse. Lærernes Forretninger som Degne ved Byens Kirker ophørte, og deres Indtægter, som forhen flød i smaa Summer fra forskjellige Kilder (Tiender, Røstpenge, Degnekorn, Lignpenge o. s. v.), bleve nu samlede til en efter de Tidens Maalestok meget anstændig fast Lønning; Rector fik 1200 Rd. og en ny og stor Embedsbolig (den nuværende Læseforenings Gaard), Conrector 900 Rd., Overlærerne 500 Rd., Adjuncterne 300 Rd.; men saaledes som deres Stilling til hverandre var ordnet ved Reglementet, kunde Rivninger ikke udeblive. I Skoleraadets Lærersamlinger, som holdtes ordentligviis hver Uge og hvori de allerfleste Skolesager afgjordes ved Stemmesleerhed (iffr. Regl. § 3, 29, 30, 36 og især 40—45), deltog i Regelen kun Overlærerne, og af disse var den første Rectoren,

hvis Stemme ikke gjaldt mere end de andres og som overhovedet følte sig paa mange Maader indskrænket i sin Myndighed og lammet i sin Virksomhed ved Skoleraadet, hvis andre Medlemmer iøvrigt heller ikke lode det mangle paa indbyrdes Kjævelier. Men værre var det, at Adjuncterne i ethvert Fag vare aldeles afhængige af Overlærerne i samme Fag*) og tillige af hele Skoleraadet og endelig endnu specielt af Rector som Skolens Styrever. Den i Reglementets § 10 omtalte „Instrux for Adjuncter“ blev aldrig udstedet, idet Skoleraadet, da denne Sag forhandlede den 2den December 1802, besluttede at melde Adjuncterne, at de skulde holde sig den almindelige Instrux (den i 2det Affnit omtalte Instrux for Overlærerne, s. Progr. f. 1867 S. 44 ff.) efterrettelig med de speciellere Forskrifter, som enhver Overlærer maatte finde fornødent at give sin Adjunct (Deliberationsprotokollen S. 14). Det var den stridbare Adjunct Bjørn, som i de første Aar gav Anledning til haarde Sammenstød imellem Skolens Lærere, hvorpaa Enden blev, at Bjørn fik en meget alvorlig Trettesættelse for sin Insubordination, men ved samme Leilighed slap hverken Rector eller Skoleraadet for Dadel, idet Overdirectionen paamindede om, at „Meget, faare Meget maa overlades Bedkommendes Conduite, og meget kommer det her an paa en rigtig Overfigt og passende Bedømmelse af tilværende Embedsforhold for at handle efter Lovens Aand, hvor Bogstaven tier“ (Skr. af $\frac{1}{2}$ 1803). Efterhaanden forbedredes vel Forholdet i den Henseende, at det ikke kom til Stridigheder,

*) Endog de maanedlige Indberetninger om de gennemgaaede Penja, som efter Regl. § 20 skulde indleveres til Skoleraadet, skulde, forsaavidt de indgaves af Adjuncterne, tillige være undertegnede af Overlæreren i Faget.

som bleve forvirkede og kundbare; men det var tildeels, fordi Skoleraadets Antal og Myndighed efterhaanden formindskedes ved Overlærernes Befordring og ved, at overhovedet Skolens Organisation lempedes efter de andre Skolers, saa at Adjuncterne bleve mere selvstændige Lærere hver i sit Fag. Paa en og samme Tid mistede Skolen tre af den oprindelige Stammes fortrinligste Lærere, idet under 5te Sepbr. 1806 Conrector Bloch blev beskiftet til Rector for Nykjøbings, Mag. Degen til Rector for Viborgs og Adjunct Suhr til Overlærer ved Helsingørs Skole; i Degens Sted udnævnedes under 7de November næstefter Bjørn til Overlærer i Mathematik og Naturvidenskaberne samt til Medlem af Skoleraadet, og den samtidig hermed til Adjunct udnævnedes Hauck blev tillige Secretair i Skoleraadet; men den anden Overlærerpost bortfaldt, og efterhaanden kom Adjuncter*) istedetfor samtlige Medlemmer af Skoleraadet. Dog gik det langsommere hermed, end man kunde formode og maaskee end Universitetsdirectionen selv ønskede det; Trojel befordredes d. 7de Mai 1811 til Rector for Fredericias, Rohde d. 18de April 1814 til Rector for Nyborgs og endelig efter Rohdes Død Bjørn d. 17de Mai 1817 til Rector for samme Skole.

Ved Forordningen af 7de November 1809 forandrede Lærernes Stilling og Forhold til hverandre betydeligt. Ifølge denne Forordning blev Rector Skolens eneste Styrrer og alle de andre Læreres nærmeste Foresatte. Vel bestemmes der i § 21, at i de Skoler, hvor virkelige Overlærere ere ansatte, som tilligemed Rector udgjøre et Skoleraad,

*) Adjuncterne ved Skolerne erholdt efter Kgl. Resolution af 5te September 1806 kongelige Bestallinger; jfr. Engelskrofts Univ. og Skole-Annaler 1806 B. 2, S. 159.

disse Overlærere skulle beholde samme Rettigheder, Pligter og Forretninger, som hidindtil; men at det ikke var Overbestyrelsens Mening i Fremtiden at ansætte saadanne Overlærere i de Skoler, som ikke før havde havt dem (d. e. samtlige Skoler i begge Riger med Undtagelse af Kjøbenhavns, Odenses og Christianias) eller at lade disse Poster selv i de nævnte Skoler bestaae længere end til de dengang saakaldte virkelige Overlæreres Afgang, sees af hele Sammenhængen og navnlig af, at først § 10 principaliter som Hovedklasse omtales de, som have Prædicatet: Overlærer, og der siges, at dette Prædicat aldeles ingen Forandring medfører i deres underordnede Forhold til Skolens Rector, og der dernæst § 22 ligeledes principaliter gives Bestemmelser for Lærerforsamlinger i de Skoler, hvor intet Skoleraad er: disse Lærerforsamlinger skulle holdes ordentligviis eengang i Begyndelsen af hver Maaned og ellers, naar den første Lærer (Rector) finder det fornødent; Forhandlingernes Resultat skal indføres i en Protokol, som Adjuncterne hvert Halvaar skiftes til at føre. Gjenstandene for disse Forhandlinger angives sammenteds i største Almindelighed; derimod loves, at i den Instrux, som Directionen for Univerfitetet og de lærde Skoler har at udstede til Lærerne, skulle Gjenstandene for Forhandlingerne nærmere angives saavel som Maaden, hvorledes deres Orden og Gang bør sthyres af Rector; til samme Instrux henvises § 21 med Hensyn til, hvorvidt Adjuncter i de Skoler, hvori der er Skoleraad, skulle deeltage i visse Skoleraadets Møder, og § 53 med Hensyn til Grandserne for enkelt Lærers Bemyndigelse til at paalægge Disciplene Straf; men — en saadan Instrux er desværre aldrig bleven udfærdiget, og denne Mangel har, i Forbindelse med Forordningens Utydelighed eller Tvetydighed paa ikke faa Steder, for=

voldt megen Selvraadighed hos Lærerne, megen Strid og megen Misfornoieelse over Rectors formeentlige Vilkaarlighed. Iaar have disse Ord i samme §: „Al legemlig Straf, som kunde paadrage en Discipel Skade for hans Helbred, forbydes under strengt Ansvar“ været et Tvistens Gble imellem Rector og de andre Lærere og ere til forskjellige Tider af de forskjellige Paagjeldende blevne fortolkede meget forskjelligt. — I samme Forordnings § 24 er der givet de flinke Lærere gode Løfter om Forbedring i deres Vilkaar, videre Befordring og anden passende Belønning, samt i § 25 gjentaget, hvad der var tilfagt i Rescript af 25de Mai 1804 § 1, at naar Candidater i Theologien med første Charakter beffikkedes til Lærere ved de offentlige lærde Skoler, da skulde en saadan Ansættelse, i Henseende til fremtidig Befordring, agtes og regnes lige med Ansættelse i større Præsteskald. Den sidste Forjættelse er vel ikke hyppig gaaet i Dpfyldelse; dog skete i lang Tid Befordringer af Adjuncter, undertiden ogsaa af Overlærere og enkelte Gange af Rectorer, som vare theologiske Candidater, i Almindelighed ad den geistlige Wei. Indenfor Skolens Omraade kan det ikke nægtes, at der gjordes, hvad der i flette Tider kunde gøres til Forbedring af ældre Læreres Stilling; omtrent fra 1810 af begyndte Adjuncter med en Gage af 400, Overlærere med en Gage af 600 Rd.; for de sidste var senere Minimum 800 Rd. og Gagen steg efter lang Tjeneste for de første sjelden høiere end til 600, for de sidste til 1000 Rd., men til forskjellige Tider søgte man at komme Lærerne til Hjælp ved Gratificationer, indtil der 1846 fastsattes et gunstigere Gage-reglement, og senere er der skeet Betydeligt i denne Retning ved Forhøielse af fast Lønning efter visse Aars Tjeneste, Sædtillæg, Andeel i Skolepenge m. m. (s. Selmers Uni-

vers. Aarbog 1846 S. 173, 1847 S. 200, Vindes Meddelelser S. 316 ff.). Hvad angaaer Befordringer af Adjuncter til høiere Skoleembeder, da blev her efter 1806 ingen Overlærer mere beklippet som Medlem af Skoleraadet; men Adjunct Bergenhammer fik under 13de August 1814 Prædicat af Overlærer med Anciennitet fra 1ste Juli 1812 og rimeligviis uden at der dengang blev gjort den Forskjel paa (virkelige) Overlærere og dem, der havde Prædicat af Overlærere, som senere gjordes, hvilken Forskjel, ligesom selve Forskjellen mellem Overlærere og Adjuncter, iøvrigt kun havde Betydning med Hensyn til Lønning og Forfremmelse til Rectorat, da alle Lærere vare stillede lige i Forholdet til deres eneste nærmeste Foresatte, Rectoren. Efter 1817 var der i lang Tid kun een Overlærer i Skolen her, nemlig Bergenhammer indtil Slutningen af 1824, Brohm indtil 1834, Kalkar indtil 1843, da Paludan-Müller udnævnedes til hans Eftermand; men i Slutningen af 1844 fik Skolen endnu en Overlærer, og siden er Antallet steget til tre. Hvad Lærernes Antal angaaer, da holdt det ved Reformen bestemte Tal sig kun til September 1806, da det nedsattes til otte, dog saaledes, at der imellem 1808 og 1810 var antaget en Timelærer (Sproglærer Rubin) til Underviisningen i Fransk; fra April 1814 indskrænkedes det til syv, og dette Antal af faste Lærere holdt sig, saa længe der kun var fire Classer og selv endnu nogle Aar med fem Classer indtil 1843; dog kom der efterhaanden Timelærere for de saakaldte Kunstfag, nemlig fra Slutningen af 1814 en Musiklærer, fra 1ste April 1831 tillige en Gymnastiklærer og fra Begyndelsen af 1839 (i Anledning af Hans Afgang) særskilte Skrive- og Tegnelærere. Om de senere Forøgelse s. Skolens Programmer.

I Forordningen af 7de November 1809 forlanges egent-

lig ingen særegen Forberedelse og Dannelse af Lærerne, hvortil der heller ikke var offentlig Veiledning efter det pædagogiske Seminariums Hensvinden og Død. I Almindelighed maatte man nøies for de forskjellige Fag med theologiske Candidater eller i manglende Fald med Studenter uden Examen, hvilke hyppig bleve studiosi perpetui, indtil 1818, da den i Universitets-Fundatsen af 7de Mai 1788 befalede Embedsexamen for Lærere ved de lærde Skoler som Qualification til overordnede Læreroposter blev tilbageført med betydelige Forandringer. Herefter fik de philologiske Candidater i Regelen Afgang til Overlærer- og Rectorposter, medens der af dem, som kun aspirerede til at blive Adjuncter, ikke fordredes særlige theoretiske eller praktiske Prøver; men som Surrogat derfor brugtes (og bruges endnu tildeels) Constitution for eet Aar eller efter Omstændighed for en længere, sjældnere for en kortere Tid*). At Skolerne i dette Aarhundreeds første Halvdeel jævnlig have lidt meget ved Følgerne af denne Mangel paa Garanti for Dygtighed hos dem, som lode sig anfattede som Lærere, vil vist Ingen nægte. Den her værende Skole havde, som ovenfor er omtalt, ved Reformen 1802 faaet en Samling af udmærkede Lærere, men alt som

*) Om de senere Forandringer ved den philologiske Embedsexamen samt Udvidelsen af Prøverne til andre Fag ved Magisterconferentser f. Selmers Univerf. Aarbog for 1840 S. 4 ff. og især Lindes Meddelelser ang. Universitetet S. 162 ff. og S. 210 ff. Iøvrigt er Virkningen af anordnede Prøver for Lærere svækket dels allerede tidligere ved endel Dispensationer, dels ved den Bestemmelse i Pønningssoven af 28de Marts 1855 § 2, at Afgang til Adjunctembederne ikke skal være indskrænket til nogen bestemt Examen, og at indtil Fjerdedelen af Overlærerembederne kunne tildeles saadanne Lærere, der vel ei have underkastet sig nogen af de befalede Prøver for overordnede Lærere ved de lærde Skoler, men som Adjuncter under længere Tjenestetid have vundet fortrinlig Dygtighed og Iver.

disse Lærere gik bort, svækkedes Underviisningen mere og mere. Der var visse Perioder, navnlig imellem 1815 og 1830, da en større Deel af Lærerne manglede den behøvrige Dydighed deels med Hensyn til Kundskaber, deels med Hensyn til Væregaver; Tilstanden var meget maadelig*), og der indløb idelige Klager fra Examinatorerne ved Examen artium over Candidaternes Svaghed snart i et, snart i et andet Fag, og derved fremkaldtes atter Directionens Paamindelser til Rector og Lærerne om større Agtpaagivenhed. Rectoren, Professor Saxtorph beklager sig i Aaret 1826 i en confidential Skrivelse til et af Directionens Medlemmer bitterlig over flere Læreres Uduelighed**). — Skoleraads=Moderne vedbleve indtil den sidste virkelige Overlærers Befordring (et af Skolens Værelser havde dog endnu 1843 Navnet „Skoleraadsstuen“), men at de efterhaanden holdtes med længere og længere Mellemrum og bleve meer og mere indholdsløse, er naturligt, hvorimod jævnligere end før de andre Lærere

*) Jfr. den Skildring af Skolen og dens Lærere i Aaret 1820, som findes i Dr. Zeuthens „Mine første 25 Aar“ S. 64 f.

***) I dette Brev, der i Concepten betegnes som privat, skriver Professor Saxtorph bl. A. Følgende om sine 6 Medlærere: „A kan og vil, men han er yng, B kan og vil; dog begynder han nu at blive utaalmodig efter Befordring, C vil og kan som før, D vil Alt, men kan aldrig faae dona ludendi, og med alle sine artes og dona docendi og den redeligste Billie skader han næsten ligesaa meget som han gavner; E kan lidt og vil heller ikke snyderlig; F kan, vil, med Munden, men snarere mindre end mere i Gjærning end før, endstjøndt det var simpelt nok. Maatte A komme sig, D blive Lærer ved Charlottenborg, E blive Avismand og F faae Pension, da vilde jeg scribe Aaret 1827 med gyldne Bogstaver; thi Zungen, som kjender, hvordan jeg nu har det, vil nægte mig Ret til at være modfalden.“ Af disse Lærere døde A faa Maaneder efter at dette Brev var skrevet, D døde 1829, E holdt ud til 1840, og den eneste Virkning af dette Brev, som kan spores, er, at F blev affe= diget i Begyndelsen af 1827; han døde i Midten af samme Aar.

bleve tilkaldte for at afgjøre løbende Sager. Efter 1817 deeltog samtlige faste Lærere i Lærerforsamlingerne, men af disse bleve indtil 1843 kun meget faa holdte i Aarets Løb og Forhandlingerne dreiede sig kun om de forskjellige Examineringer, Om- og Opflytning og Dimission af Disciple; alt det Øvrige afgjordes her, som andensteds, i Almindelighed af Rector ene uden officiel Raadslagning med Lærerne, men derfor vist ikke uden Raadførelse med samtlige Lærere eller enkelte af dem angaaende de vigtigere Spørgsmaal.

Tillæg I.

Om Kunstfagene og Lærerne i disse Fag.

1. Musik og Sang.

Øvelserne i Musik bleve fra Begyndelsen af drevne ivrig for Kirketjenestens Skyld og synes ligeledes fra Begyndelsen af at have indbefattet baade Vocal- og Instrumentalmusik. I Kirkeordinantsen findes iblandt Fortegnelsen over Øvelserne i Skolerne følgende Forskrift: „Fra tolv indtil eet slaer, skulle Børnene ikkun sjunge, at de maae lære aleneste ei af en Bane, men af ret Kunst, ikke heller under eenfoldige Noder aleneste, men ogsaa Discant“; og i Niels Jespersens Læseplan for Odense latinske Skole (Saml. til Thyens Hist. I S. 57 f.) gives nærmere Bestemmelser desangaaende, idet Redelsen af Øvelserne er paalagt Hørerne skifteviis hver paa sin Dag i Ugen under Rectors Tilsyn, der i Forbindelse med øverste Hører skulde besørge »exercitium musices

figurativæ». Senere, da Instrumentalmusiken kom til at spille en større Rolle, idet Disciplene bleve brugte til at opføre Musik ved Bryllupper og andre festlige Leiligheder, og Skolens Lærere i Almindelighed ikke kunde bestride Underviisningen i det Omfang, som nu fordredes, eller kunde besørge den paa Dmgang, blev der bestiftet en egen Cantor ved Skolen med fast Løn foruden uviste Indtagter, og til denne Bestilling valgtes en eller anden Musiker i Byen, undertiden ogsaa en musikalsk Hører; denne forestod da Sangen i St. Knuds Kirke, medens nogle af Hørerne hjalp til med Opsyn og tildeels Udførelsen af Sangen især for de andre Kirkers Vedkommende. Som Løn for Cantor var allerede i Midten af det 17de Aarhundrede af Biskoppen henlagt Marslevs Sogns Degnerente, og denne Indtægt tilligemed 4 Rd. af Skolens Lignpenge, 4 Rd. Discantpenge samt Andeel i Betalingen for Musik ved fornemme Bryllupper o. L. jikkredes den Johan Chr. Mondot, som blev bestiftet 1660 med Biskoppens Consens ved Kaldsbrev af daværende Rector Matthias Bang (Vispæarch). Sk. B. Nr. 33). En anden Cantor, der findes at være bestiftet under Titel af Director musices, var Gerhard Bürger, for hvem Biskop Ringo under 1ste Mai 1686 har udstedet Kaldsbrev og Contract, ved hvilken hans Løn fastsattes til 120 Rd. og Accidentier til Børne-daab, Kirkegang, Trolovelser og Brudevielser efter den Delling, „som udi Kjøbenhavns Skole er maneerlig“ (ssteds Nr. 31). Om Cantorens Stilling og Løn giver iøvrigt Elias Maur, tildeels efter ældre Optegnelser, i Begyndelsen af Skolebogen fra 1684 nærmere Oplysninger, hvoraf tillige synes at fremgaae, at der imellem de to nævnte Cantorer, hvis den sidste overhovedet er kommet til at fungere synderlig, var en Cantor ved Navn Povel Rogert. Hans

Ord ere (med forandret Orthographie) følgende: „Cantors Løn pleier at bestaae udi Kosten udi Klosteret, naar han tilligemed er Collega, dernæst udi Allesøe, Broby og Marslevs Sogners Indkomster; men naar Cantor for at opvarte musicen desbedre har quitteret sit Arbeid og Opvartning i Skolen, da har han selv været sig om Kosten i Byen og beholdt forbemaldte Sogner, eller og, udi Sognernes Sted, en Deel af Skolens Korn, eftersom han meriterede, hvilket den hæderlige Mand sl. Povel Rogert, da Cantor her i Skolen, ja den opbyggeligste, man i mange Aar har kjendt, med sit Exempel udviste. Hvad Accidentserne angaaer, der ved Musicen falder undertiden, da har de været destineret fra Arilds Tid til Rectoris Løns Forbedring, undertagen de Bryllupper, der falder paa Landet; deraf pleier Cantor at nyde en fjerde eller femte Deel, efter Rectors Dispensation. Naar nogen Collega ellers er Musicus, da er han obligeret, efter gammel Skolestik og Manceer, at gjøre undertiden den Tjeneste ved Musicen, som han kan, særdeles imod Helligdage, da han bør at dirigere et Chor udi St. Hans eller Vor Frue Kirke, efter Formands Exempler, og allernæst udi Cantors lovlig Gravarelse; men gjør samme Collega nogen mærkelig Tjeneste ved Musicen til besynderlig Frugt, da nyder han 8 eller 10 Tdr. Korn af Skolens Korn for sin frugtbar Flid og flittig Opvartning og fremfor Andre kan have Forhaabning at blive selv Cantor med Tiden.“ Af det Foregaaende sees, at Cantorens Løn dengang ingenlunde var reguleret, at dens Størrelse bestemtes af Biskoppen ved Accord og varierede især alt eftersom Cantor tillige var Hører eller ikke. — Jeg har ovenfor antydet, at det var tvivlsomt, om G. v. B. Bürger har fungeret synderlig som Cantor; han er slet ikke nævnet i Regn-

skaberne i Maur's Skolebog, men derimod quitterer allerede i Marts 1687 Frands Støed, en ganske ung norsk Student (dim. 1685) og da, som det synes, Hører i Sinelectien, for 20 Tdr. Byg af Skolens Korn: til hvilken Qwittering Maur har, sandsynligviis til Oplysning for Commissionen i Kingos Bo, i Manden føiet den noget spydige Anmærkning (Skoleb. fol. 7 rect.): „Dette Korn blev Frands Støed forundt af extraordinarie Gunst af Velb. sl. Biskoppen og i sær Henseende til den Opvartning, han burde at have gjort ved Musicen“, og saamtidig dermed quitterer Henrik Lauritzen Musikant for 10 Tdr. Byg, hvortil ligeledes er føiet den Oplysning af Maur: „Dette Korn blev Musicanten tillagt af sl. Biskoppen i Henseende, at han skulde derfor informere Disciplene paa Instrumenter og opvarte om Onsdagen udi St. Knuds Kirke; men siden begge Opvartninger ophørte, ophørte bemeldte Pension og blev lagt til Conrectoris Løn istedetfor Lumbj Deguekorn.“ Der maa altsaa allerede i Begyndelsen af 1687 have været en Vacance og et Slags Vicariat i Cantoratet, som paa samme Maade vedblev i det følgende Aar, hvorefter femte Lecties Hører Jacob Lunov synes tillige at være bleven Cantor, og som saadan nævnes han i Skolebogen (fol. 12 vers.) udtryffeligt i Slutningen af 1691, ligesom det er antegnet under 1692 (fol. 18 vers.), at der i denne Egenstabs asigneredes ham af Biskoppen Munslev Tiende 60 Tdr. af forskjelligt Slags Korn, efter Capitelstaxten = 70 Rd. I Aaret 1694 og 1695 findes han med 60 Rd. i Kornpenge og ved Siden af ham atter Musikanten Henrik Lauritzen med 6 Rd.; deraf og af den Omstændighed, at der 1694 omtales en Remuneration til Hans Koch, „Lunovs famulus i 5te Lectie“ (han var dengang Discipel i 5te Lectie), ligesom ogsaa af, at der næv-

nes andre Disciple, som „betjente Musikken“, kan man vel slutte, at Cantoren var svagelig i disse Aar, og 1696 findes det, at han tog Afsted (fol. 35 vers.). Der var da atter i Midten af Skoleaaret 1696 Vacance, og nu foretoges et Slags Concurrance; iblandt Udgiftsposterne staaer nemlig i Skolebogen sammesteds: „Rasmus Rjebmand, som lod sig høre paa Cantoratet og ei behagede Hr. Biskoppen, blev til Vognseie frem og tilbage givet 2 Rd.“ Saa kom der i December en Cantor Christian Rose, men han rejste bort igjen i April 1697 og ved Siden af ham figurerer atter ovennævnte Musikant (fol. 36 vers.); desuden nævnes i samme Regnskabsaar som Medhjælper ved Musikken første Lecties Hører Niels Jensen (fol. 38 rect.) og i det følgende Aar forekommer som Cantor Hans Jensen Storck (fol. 39, 40, 41 vers.)*) saamtidig med en Discipel Matthias Bolt, der en kort Tid betjente Musikken (fol. 40 rect.). I samme Aar nævnes Cantoren Christopher Schumacher, der først for en Betaling af 16 Rd. maatte løses fra „Soldateriet“ og udstyres paa Skolens Bekostning baade med Hat, Sko og Strømper og med et Sæt „stikkelig“ brune Klæder (fol. 42 rect.). Efter adskillige Aars Mellemrum synes da Skolen atter at have faaet en fast Cantor 1698; men hvor længe denne Schumacher har været i denne Post, kan ikke siges med Sikkerhed, da Cantorens Navn ikke angives i de følgende Aars Regnskaber; maaskee fungerede han, i det mindste af Navn, indtil 1707 og ved Siden af ham nævnes 1698—1700 Henrik Lauritzen, Sorgen „Skalmehblæser“ og Lauritz Jacobsen som de, der informerede Skolebørnene paa Basun og andre Instrumenter. I Aaret 1707 findes i

*) Er vel Klokkeren ved St. Knuds Kirke; jfr. Engelstofts Odense Byes Sognehist. S. 81, Not. 234.

Bircherods Skolebog som Cantor Hører Morten Basse og atter ved Siden af ham Henrik Lauritzen som Basun=Lærer. Indtil dette Aar havde Cantor som Løn af Skolens Korn faaet = 60 Rd.; men i Regnskabet for samme Aar anmærkes af E. Mule, der da havde paataget sig at være Regnskabsfører (S. 83): „Herforuden har det behaget Hs. Høiarværdighed (daværende Biskop Chr. R. Müller) Cantoris Løn for hans Arbeid og Flittighed ved Skolen som Collega og ved Musiken som Cantor med 10 Rd. Tillæg endnu at forbedre“. Han afgik i Begyndelsen af 1711, og fra Slutningen af dette til Slutningen af det følgende Aar bejergede Frederik Østrup (om han dengang allerede var Hører, vides ikke) Cantorens Forretninger, atter i Forbindelse med Henrik Lauritzen. Derpaa kom i Slutningen af 1712 Stephan Poulsen, der i Skolebogen (S. 177) tituleres Magister, og hans Efterfølger blev 1714 Hører Christian Poulsen, efter hvis Befordring i Slutningen af 1718 Johan Sibbern blev Cantor, men hverken han eller hans Eftermand have nogenstunde tillige været Hørere ved Skolen. Omtrent ved denne Tid blev vel Cantorens Løn reguleret saaledes, som den ordret efter Optegnelserne foran Bircherods Skolebog angives i Hofmans Fundatser V S. 75 og forblev indtil 1802: 2 Portioner af Communitetet, hver paa 52 Rd. og 70 Rd. af Skolens Korn, men af Accidentser Intet uden hvad godvillig for Musik gaves ved Brhllupper og Barnedaab; hans Indtægter kunde da maale sig med de øverste Høreres.

3 Antegnelserne til Regnskabet for Aar 1719 forlangte Biskop Rodberg, at Cantor skulde tilholdes at gjøre Inventarium over alle Skolens Instrumenter, Musikal=Bøger o. s. v., hvilke i Skolebogen skulde tilføies, og af den In=

ventarieliste, som er indført der som Bilag til Regnskabet for 1720 (S. 269), sees, at Skolen dengang eiede en anseelig Mængde Musikalier, men af Instrumenter kun een Bas-Basun, tvende Tenor-Basuner og tvende Discant-Fløiter. Tidligere havde Skolen eiet endeel flere Instrumenter, som deels vare forærede af Belyndere, bl. A. af Elias Maur*), deels anskaffede Tid efter anden paa Skolens Beføstning: saaledes alene i Aaret 1712 otte Fløiter (Bircherods Skoleb. S. 159). I den ældre Sibberns Tid blev der anskaffet mange Musikalier, og af Instrumenter endnu 1733 en Dulcian (ist. S. 408). Saalærge Disciplene udførte Instrumentalmusik, bleve de hyppig benyttede i Byen og dens Omegn af Private ved festlige Leiligheder og spillede vel og saa paa Helligdage ved Borgernes Døre; men ved denne Rivalisering med Stadsmusikanten kunde Rivninger mellem dennes Folk og Disciplene ikke undgaaes, og disse Stridigheder udartede sommetider til Slagsmaal; saaledes findes i Biskop Hans Michelsens haandskrevne Dagbog 1634 »Dec. 24 Tumultus haud exiguus in platea ab instrumentistis (ut vocant) et scholæ alumnis excitatus»: hvorved vel staaer i Forbindelse hvad der er antegnet under »Dec. 27 Can. Laurentii petiit, ut merito punirentur scholastici ob tumultum excitatum in platea, in quo servus ipsius letaliter vulneratus est». Ogsaa har Stadsmusikanten vel jævnlig bestridt Disciplenes Ret til at musicere ved Familie-fester; men denne Strid blev afgjort ved Christian den

*) Mours Skolebog fol. 8 vers.: „Anno 1688 d. 13 Mai forskaffede jeg til Skolen paa min egen Beføstning 2 Tenor Basuner, som Jacobus Gotfred Becher forskrev mig fra Niirnberg. No 1 Dulcian iligemaade; begge Dele kostede mig 18 Rdl., hvilke Instrumenter skal være Skolen af mig foræret, i Jesu Navn!“

5tes Brev af 31te Januar 1682 om, at Enhver ved Brøl-
lupper eller andre Forsamlinger kan lade sig betjene af Sko-
lens Disciple og bestalte Organister med Skolens Instru-
menter, Orgelbærker eller Positiver, og at det forbydes de
privilegerede Instrumentister at hindre dette (Bispearch. Sk.
B. Nr. 8)*). I Forordningen af 17de April 1739 § 35
hedder det: „Cantores skulle flittigen undervise de Unge i
Vocal Musiquen og dertil udsøge de bedste Stemmer, hvilke
de med Flid skulle stræbe at bringe til en god Fuldkommen-
hed, paa det der altid kan have Forraad paa saadanne, som
Musiquen i Kirken kunde forestaae og dirigere“; og efter
den Tid ophørte vel efterhaanden Øvelserne i Instrumental-
musik og Disciplenes Opvartning med Musik af den Art.

Den ovenfor omtalte Cantor Johannes Sibbern
efterfulgtes 1762 af Johannes Sibbern d. Yngre (Broder
til Conrectoren Hans Madsen Sibbern), og denne Can-
tor afløstes af J. S. Heimeran, der bestiftedes til Skolens
Cantor d. 14de Marts 1790 og afskedigedes ved kong. Re-
solution af 21de Mai 1802 med en Pension, der var ligesaa
stor som hans Indtægter som Cantor ansloges til, nemlig
189 Rd. (forhøiet til 200 Rd. ved kong. Resolution af 6te
October s. A.), dog med den Forpligtelse „at paatage sig de
Læretimer, der maatte vorde ham anviste til at give Under-

*) At der ogsaa af og til har fundet Raugstrid Sted imellem Skolens
Personale og Byens Musikanter, synes at fremgaae af en Stifts-
sørigheds-Resolution (i Skolens Archiv), der lyder saaledes:

„Musicanten Aage Falch bør holde sig gammel Skik Efter-
rettelig, og ikke gaae for eller imellem Skolens 3de Chor, men efter
Dennem, Hvilket naar skeer, saa gives ingen Lejlighed til nogen
Stridighed imellem Skolen og Hannem. Otthense d. 22 Decembr.
1727.

viisning i sin Kunst i nogen anden Skole der paa Stedet". Dette skete ogsaa, dog for særskilt Betaling, indtil han 1808 blev Chordegne ved St. Knuds Kirke (jfr. Engelsestofts D. B. Sognehist. S. 82 f.); men sin Pension beholdt han til sin Død i Slutningen af 1819.

Ved Reformen 1802 ophørte den Kirkeopvartning, som havde paaligget Skolens Personale, og Sang blev ikke optagen blandt Underviisningsgjenstandene i de tre først forbedrede Skoler, ei heller i de andre lærde Skoler, som efterhaanden bleve omdannede efter disses Mønster — maaskee, fordi man vilde udfflette alle Spor af den gamle Sangopvartning. Men snart følte man Savnet af denne forældende Øvelse, og der reiste sig flere vægtige Stemmer for at paatale denne Mangel i Underviisningen; bl. A. opfordrede Asfesor Mandix i Ny-Minerva Juli 1806 S. 71—89 og Asfesor Bärens i Venia 1806 Nr. 7 (jfr. L. Engelsestofts Univ.- og Skole=Annaler 1806, 2det B. S. 151 ff.) til at optage dette Fag igjen. Efterhaanden indførtes ogsaa Sangen igjen i de følgende Aar i Skolerne, tidligst vel i Roeskilde Skole; dog fik ved Forordningen af 7de Novbr. 1809 § 4 kun Vocalmusikens Plads i de lærde Skoler. Hvad Odense Skole angaaer, da varede det temmelig længe, inden Sangunderviisningen igjen blev indført. Under 4de Novbr. 1814 indgav Organist ved St. Knuds Kirke Peder Foer som efter Rectors Opfordring et Forslag til Ordningen af Underviisning i Musik i Odense Cathedralskole, og denne Plan indbefattede saavel Choralsang, Øvelse i Figuralang, theoretisk Forklaring over Alt hvad Musikken angaaer i dens hele Omfang, som og praktisk Underviisning paa de almindelig brugte Instrumenter, saasom Fløite, Violin, Alt i sex ugentlige Timer om Sommeren, tre om Vinteren. Dette

Forflag blev med Rectors Anbefaling indsendt til Universitetsdirectionen, som under 15de s. M. tilbagemeldte, at den „med megen Fornøielse“ havde modtaget Prof. Heibergs Betænkning og bemyndigede ham til at indføre bemeldte Musikunderviisning i Skolen paa den af ham foreslaaede Maade, hvorhos der tilstodes Organist Foersom for at paatage sig denne Underviisning 300 Rd. aarlig. Heibergs Betænkning findes ikke i Skolens Archiv, saa at det ikke kan siges, hvorvidt han har modificeret Musiklærerens Forflag; imidlertid er det rimeligt, at Underviisningen fra Begyndelsen af indskrænkedes til Vocalmusik; i de følgende Aar anvendtes ikke ganske ringe Summer til Indkjøb af Musikalier, men der findes Intet anvendt til Indkjøb af musikalske Instrumenter, undtagen at der med en Beføstning af 100 Rd. blev anskaffet et halvgammelt svagt Klaveer (saadant som man i daglig Tale kalder Hakkebræt) til Accompanement af Sangen. Dette Klaveer blev 1846 ombyttet med et godt Fortepiano til en Priis af omtr. 300 Rd. De ugentlige Syngetimer ere i min Formands Tid paa Timetabellen angivne til sex hele Aaret igjennem. Peder Foersom fungerede indtil October 1843; da han paa Grund af sin høie Alder og tiltagende Svagelighed ønskede at entlediges, bemyndigede Universitetsdirectionen, for at dette kunde skee under nogenlunde lempelige Vilkaar, under 24de October s. A. Rector til at antage Sønnen, Krigsassessor Frederik Foersom, Organist ved Frue Kirke, som Faderens Medhjælper, dog uden videre Udgift for Skolens Kasse (jfr. Progr. s. 1844 S. 19 f.). Foersom den Yngre ledede Sangunderviisningen indtil sin Død d. 4de Mai 1854 (Progr. s. 1854 S. 72) og efterfulgtes af Chordegn ved Frue Kirke Hans Adolph Theodor Schönberg, der fungerede

som den gamle Føerfoms Vicarius, indtil denne døde d. 7de August 1856, 87½ Aar gammel, hvorefter Schönberg under 5te Septbr. f. A. definitivt blev ansat som Syngelærer, dog kun med 150 Rd. aarlig.

2. Skrivning og Tegning.

Om Skjønsvrivningens Plads i Skoleunderviisningen i de ældre Tider er der oftere talt paa sine Steder i 1ste Afsnit, og jeg kan da her fatte mig kortere om dette Punkt. De ældre Bestemmelser forudsatte, at Disciplene først i Skolen lærte at læse og skrive; men i Forhold til en saadan Uvidenhed hos dem, som indlemmedes i Skolen, vare Øvelserne i at skrive meget indskrænkede. I Kirkeordinantsen befales, at Læsefinkerne i første Lectie, som ere komne af ABC-Bogen, skulle hver Dag skrive og vise deres Skrift; og i de fleste følgende Reglementer nævnes Skrivning blot som Øvelse for første eller anden Lectie (anden Lectie kaldtes undertiden Skrivelectie). Man ventede vel, at Haanden skulde uddannes videre ved Stiilskrivningen i de følgende Classer, men i de fleste Tilfælde skuffedes denne Forventning, og ikke uden Grund hedte det: docti male pingunt, i hvilket Mundheld ogsaa vedkommende lærde og ikke lærde Academikere fandt Beroligelse. De samme Lærere, som underviste Classen i alt andet, skulde ogsaa lære de samme Disciple at skrive; men allerede de, som i Aaret 1632 udarbejdede et udførligt Skole-reglement, finde det betænkeligt at overlade Hørerne dette Arbejde og raade, i Betragtning af, at der iblandt Videnskabsmændene kun er meget faa, som kunne lære Børn at skrive baade net og hurtigt, til i enhver større Skole at lønne en Person, der kan øve Skoleungdommen i Skjøn-

skrivning (s. 1ste Affnit, Progr. f. 1866 S. 12 Not.). I
 Odense findes dog først lige i Slutningen af det 17de Aar-
 hundrede Spor af en særegen Skrivemester; i Regnskabet for
 16 $\frac{9}{8}$ $\frac{5}{8}$ (Maurss Skoleb. S. 33 vers.) nævnes første Gang
 „Peder Klokker, som var antagen til at skrive om Onsd-
 dagen og Løverdagen fra Nytaar 95 til St. Hansdag 96“.
 Denne Mand er Peder Pedersen, Klokker ved St. Hans
 Kirke fra 1678—1727 (Engelstofts Odense Sognehist.
 S. 153), som dog først 1706 synes at have faaet formeligt
 „Bestallingsbrev for at informere Skolebørn udi Skrivning
 og Regning“ mod en aarlig Løn af noget over 20 Rd.
 (Vircherods Skoleb. S. 67). Dog synes det at være
 forblevet ene ved Skrivning. Under 24de November 1724
 ansøger Hans Pedersen Arreboe, dengang Skriver i
 Relutionscommissionen og Lærer i Hunderup Skole —
 „saasom Klokkeren til St. Hans Kirke formodentlig skal være
 nær ved Døden — om Skrivertjenesten ved den latine Skole
 efter Klokkerens Afgang at maatte nyde, og erbyder sig for
 dem i bemeldte Latine Skole i de forelagte Timer ei alene
 at skrive, men endog at regne baade paa lang og kort Maade,
 baade udi hele og brudne Tal, Brøken udi sine Forandrin-
 ger, og hvad dertil udfordres.“ Biskop Vodberg udnævner
 ham ogsaa under 25de f. M. til denne Forretning og byder,
 at han strax skal træde til Tjenesten, „som det er ei tjenligt,
 at Ungdommens Information derudi lider nogen Forsøm-
 melse“. Dog Peder Klokker spiller begge det Puds at
 leve og skrive for Børnene i over tre Aar derefter, og nu
 følger paa samme Ansøgning denne nye Resolution af samme
 Biskop, dat. 3die Januar 1728: „Som Hans Pedersen
 Arreboe ei haver i Peder Klokkers Levetid kunnet komme
 til at forrette denne Tjeneste, i Henseende til, at den anden

selv havde villet af yderste Flid stræbe til sit Sidste, saa følger det af Ovenskrevne, at han nu efter hans Død samme ovenbemeldte Tjeneste antager og den for den sædvanlige Løn forsvarelig forretter" (Originalen i Skolens Archiv). Ogsaa Arreboe synes dog kun at have faaet at gjøre med Skrivning, ikke tillige med Regning, hvortil der vel heller ikke blev Tid i de tvende ugentlige Timer; i Regnskaberne indtil 1740 kaldes han altid „Skrivemesteren“. Forordningen af 17de April 1739 § 28 bestemmer: „Der skal i alle Skoler være en Skrivemester, og dertil bestikkes enten en af Hørerne, som skriver en god Haand, eller en anden, som kan findes for billig Priis til at lære de Unge fra første Begyndelse at skrive ziirligen saavel i Danskt som Latin.“ Da der nu i samme Forordnings § 16 blandt Fordringerne til Optagelse i Skolen nævnes, at Aspiranten skal nogenlunde kunne skrive, og denne Fordring ved Forordn. af 23de Juli 1756 § 1 blev udvidet til skikkelig at kunne skrive Sammenkrift, hvilket gjentoges i Forordn. af 11te Mai 1775 § 20, og da først Sinflectien og siden ogsaa første Lectie bortfaldd, blev det ikke saa vanskeligt for en Hører at bringe dem, som allerede havde nogen Øvelse i at skrive, til en noget større Færdighed deri. Efter al Sandsynlighed har da ogsaa efter 1740 en af Hørerne paataget sig Underviisningen i dette Fag, hvilken Underviisning efter Forordn. af 11te Mai 1775 § 21 skulde finde Sted i de to nederste (dengang benævnedes 2den og 3die) Lectier. I Odense var der, efter hvad Tauber beretter i sin Dagbog (Saml. til Fyens Hist. III S. 337) truffet den „offentlige“ Foranstaltning, at femte Lectiehører tillige skulde være Skrivemester; men da han ikke kunde overkomme det Hele, delte han Arbeidet og Lønnen med de øvrige Lærere; i Taubers Tid synes denne Øvelse ikke ene

at have været indskrænket til de tvende i Forordningen betegnede Lectier, og man var saa nøielseende, at Ingen blev opsløttet i øverste Lectie, naar han skrev slet og ulæselig, ei heller dimitteret, førend han havde gjort den Fremgang i Skrivning, som Forordningen tilsigtede og hvortil Skolen i hans Tid gav Leilighed ved ogsaa at anvende de Timer Onsdag Formiddag, som før havde været bestemte til Deeltagelse i Catechisationen i Kirken, til Øvelse i Skrivning og Regning: hvorhos der forlangtes, at de, som ikke havde lært at skrive og regne ordentlig i de nederste Classer, skulde møde paa de fastsatte Skrive- og Regnedage, sidde i øverste Lectie og indhente det Manglende (sst. S. 341). Men denne Streng-
 hed tabte sig snart, og efter Taubers Bortgang vedblev neppe denne Foranstaltning med Hensyn til Skrivefinkerne i de høiere Classer.

Reglementet af 1ste October 1802 har, medens det forhøiede Optagelsesalderen fra det 9de til det 10de Aar, dog nedfat Betingelserne for Optagelsen i den Grad, at det ikke engang forlanger, at Aspiranten skal kunne skrive Bogstaverne; den samme Reglement som Bilag vedføjede Underviisningsplan henlægger Skriveøvelserne til de to nederste Specialclasser og foreskriver med Hensyn til Fremgangsmaaden Følgende: „For de første Begyndere maa Læreren paa Tabellen foretage de simple Grundtræk, og derpaa Bogstavernes Hovedtræk, og derpaa enkelte og samlede Bogstaver. I Begyndelsen lader han Børnene efterligne dem enten med Bløant paa Papir eller med Griffel paa en Skrivetavle. Først naar Haanden paa denne Maade har faaet nogen Færdighed i at trække Bogstaverne og vænnet sig til at holde og behandle sit Skriveredskab, gives Børnet Pen og Blæk. Siden maae (med mindre Læreren Haand maatte være udmærket smuk)

Forfkrifter, stukne i Kobber, bruges; men disses Indhold maa være passende efter Børningernes Alder og ikke alene kunne forstaaes af dem, men endog være dem til Nytte. Til Øvelse i latinisk Skrift forelægges Børnene Forfkrifter i det danske Sprog med latiniske Bogstaver. I anden Klasse bringes den Færdighed, der alt i første Klasse er opnaaet, ved fortsat Øvelse til større Fuldkommenhed." Dog indføres Skrivning ogsaa i den dengang oprettede Forberedelsesklasse, saavel som Tegning, som da først fik Plads blandt Skolefagene. Om dette sidste Fag hedder det i samme Undervisningsplan: „Undervisning dertil, hvilken kan begynde ligesaa tidlig, som den til Skrivning, bestaaer i at foretagne meget simple, siden noget sammensatte Figurer, som man lader Drengene tegne efter. Paa disse Øvelser følge Forsøg paa at fremstille en virkelig Gjenstand for at øve Siemaal og Haand. Saavel hine som disse sigte til at opnaae den i det daglige Liv saa nyttige Færdighed at kunne paa Papiret udkaste de Objecter, man lærer at kjende for at kunne meddele Andre en Idee derom. Til geometriske og andre Tegninger giver den mathematisk Undervisning de naturligeste Anledninger." I Planen findes ikke angivet, hvilke eller hvor mange Klasser der skulde undervises i Tegning. Samtidig med Reformens Indførelse fik Skolen ogsaa en særegen Skrive- og Tegnelærer i Cand. theol. S. H. T. Hanck, der blev fast ansat med en aarlig Lønning af 240 Rd., som under hans lange Embedstid efterhaanden forhøiedes og steg til 700 Rd. Forrigt gik det loierligt til med Tegneøvelserne i de første Aar, og dette Exempel kunde ret tydelig vise Overbestyrelsen, hvad der kommer ud af at binde Lærernes Hænder ved Reglementer, Schemaer og Tabeller til mindste Detail, og forlange deres bogstavelige Efterlevelse. Under 14de

Februar 1805 modtager Skoleraadet en Skrivelse fra Hancock, hvori han „paa Grund af, at han som Tegnelærer ingen Underviisning giver i Tegnekunsten, foreslaaer, at der ved Skolen maatte oprettes en egen Tegneclasse, hvor saavel Skolens Disciple som andre velopdragne unge Mennesker kunde erholde Anviisning til den for hver Mand saa nyttige Bygningstegning. Skoleraadet anbefaler under 23de s. M. Forslaget til Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler, forsaavidt denne Underviisning kan gives i Disciplenes Fritimer, men lader indflyde en Bemærkning, der i høi Grad overraster Overbestyrelsen, som man seer af følgende Svarskrivelse af 16de Marts s. A. — „Saa meget Commissionen end paaskjønner Hr. Hancock's roesværdige Iver og Gavnelyst, kan den dog af flere vigtige Grunde ikke gjøre Brug af hans Tilbud, og endnu mindre samtykke i, at den foreslaagne Underviisning i Bygningstegning bliver fælles for Skolens Disciple og andre Byens Ynglinger, og at denne Underviisning gives i Skolens Værelser. — Skoleraadet htrter i Deres Erklæring, at det maa være en Mand af Hancock's Tænkemaade ubehageligt at være ansat ved en Skole som Lærer i Tegnekunsten, uden at give nogen Underviisning i den. Man formoder, at der er indløbet en Redactions- eller Skrivfeil paa dette Sted. Commissionen kan nemlig ikke forestille sig, at Hans Majestæts Befaling, at der i Skolen skal undervises i Tegning, er bleven aldeles tilfidesat. Imidlertid udbeder Man sig Skoleraadets Erklæring, hvorledes foranførte Yttring er at forstaae.“ — Nu kommer der Alarm i Keiren, Skoleraadet holder et extraordinært Møde d. 18de s. M., hvori man bliver enig om Formen for den Retfærdiggjørelse, som indeholdes i følgende, d. 19de affendte Skrivelse: „Skoleraadet

iler at afgive den forlangte Erklæring om den paaberaabte Yttring, at Hr. Hauck ei giver nogen Tegneunderviisning. For at godtgjøre dette, tage vi os den Frihed at indsende in originali den ved Skolereformens Begyndelse af den høie Overdirection og meddeelte Lektionstabel samt den ved Skrivelse af 24de October 1803 autoriserede og endnu fulgte Tabel. Af begge disse vil behageligen erfares, at ingen Tegnetimer ere ansatte uden for Forberedelsesklassen, og Skoleraadet har saa meget mindre vovet at indkomme med Forslag til nogen Forandring heri, som det ikke vidste, fra hvilket andet Underviisningsfag Timer kunde tages til Tegneunderviisning, og den høie Overdirection selv i sin Skrivelse af 14de Januar 1803 overdrager til Rector og Skoleraad at bære Omforg for, at Disciplene fordeles i nøieste Overeensstemmelse med Tabellen. Hr. Hauck gav altsaa alene Underviisning i Forberedelsesklassen, men saavel af Indberetningen om forrige Mars April Examen som af de anordnede Affskrifter af Deliberationsprotokollen vil det være den høie Overdirection bekjendt, at samtlige Forberedelsesklassens Disciple ved Censuren efter benævnte Examen bleve befundne modne til Opflyttelse og ingen af de siden den Tid optagne Disciple have faaet Plads i den. Da Forberedelsesklassen altsaa nu næsten i et Aar har været ledig, og de autoriserede Lektionstabeller ei bestemme Tegneunderviisning for de andre Classer, saa har denne siden den Tid ei kunnet finde Sted, og just Dusstet, saa meget som muligt at efterkomme S. Majeestæts Befaling, bevægede Skoleraadet til at erklære sig til Fordeel for Hr. Haucks Tilbud. Vi have iøvrigt den beroligende Bevidsthed, og vore herværende høie Forsatte ville sikkert ikke nægte os dette Vidnesbyrd, at vi ingenfinde i mindste Maade, end sige aldeles have dristet os at afvige

fra den ved Lektionstabellen foreskrevne Timestfordeling." — Efter disse Oplysninger maatte Overbestyrelsen tie, men benyttede den første Leilighed til under 26de November 1806 ved Affattelsen af en ny Lektionstabel (et Arbeide, som endnu ikke betroedes Skolen, men udgif umiddelbart fra Directionen) at optage Tegning med 3 Timer i første og 2 Timer i anden Klasse. Dette Antal vedblev i disse to Classer, saalænge Skolen kun havde fire Classer. Da den i 1843 fik sex Classer, fik dette Fag 2 Timer i hver af de 3 nederste Classer og een i 4de Klasse; men ved den provisoriske Plan indskrænkedes denne Underviisning til de tre nederste Classer (s. Motiverne til denne Plan i Selmerss Akhøns Univ. Aarbog f. 1845 S. 197), med det for disse ovenfor angivne egentlige Timetal; dog er der senere lagt een Time til i nederste Klasse. De samme Motiver indeholde Bink om, hvad der skal havees for Die ved Underviisningen i Skrivning og Tegning, med Hensyn til hvilken sidste bemærkes, at den skal indbefatte baade Frihaands- og geometrisk Tegning, og at den ikke tilsigter Opnaaelse af Kunstfærdighed, men skal kun vænne Diet til at opfatte Gjenstandene med Bestemthed og give Haanden den behørig Fæsthed. Hvad der hidtil er sagt, gjelder Tegneunderviisningen i de studerende Classer; at denne Underviisning fortsættes i samtlige Realclasser og at navnlig den geometriske Tegning i disse Classer øves i betydeligere Omfang, er en Selvfølge. Fremgangsmaaden i dette Fag vil sees af hvad der er meddeelt i Progr. f. 1857 S. 113 ff. og i de følgende Mars Programmer. Øvelserne i Skrivning gaae igjennem de 4 nederste studerende og Realclasser; i 5te Realklasse er der ingen særegne Timer for Skrivning, men de skriftlige Arbeider bedømmes tillige med Hensyn til den ydre Form.

Hvad Lærerne i disse tvende Fag angaaer, da var Adjunct Hanck baade Skrive- og Tegnelærer (foruden Lærer i Fransk), indtil han ved Universitetsdirectionens Skrivelse af 15de Januar 1839 formedelst Sygdom blev dispenseret fra sine Forretninger, og ved samme Skrivelse blev Tegneunderviisningen overdraget til Elev af Kunstacademiet, Lieutenant Niels Moe, samt ved Resolution af 16de Februar s. A. Underviisningen i Skjønkrivning til Chordegne ved St. Kunnds Kirke Anton Jensen; men da denne afgik ved Døden den 20de August s. A., blev Amtstuefuldmægtig Henrik Matthias Sastrau antagen af Rector, og denne midlertidige Foranstaltning bifaldet af Directionen ved Skrivelse af 9de Novbr. s. A. Efter Hancks Død d. 23de Juli 1840 bleve begge disse Vicarier definitivt antagne. Portraitmaler Moe var Tegnelærer til sin Død den 2den Marts 1854 (Progr. f. 1854 S. 72); efter ham blev Kunstmaler Faber med Directionens Bemyndigelse ved Skrivelse af 13de s. M. antagen til Tegnelærer, men han forlod Skolen den 1ste Mai 1855, hvorpaa Fuldm. Sastrau indtil videre ogsaa overtog Tegneunderviisningen. Efter Oprettelsen af Realclasserne erholdt Adjunct, Landmaaler Frig William Johansen Underviisningen i Tegning i Realclasserne og i nogle af de studerende Classer, men siden 1860 underviste Kammerassessor Sastrau igjen de tre nederste Classer i dette Fag. Denne dygtige Lærer døde d. 6te September 1867 over 70 Aar gammel efter faa Ugers Sygdom, og siden har hans Søn Andreas Martin Jacob Ludvig Sastrau, tidligere Organist og Lærer ved Tønder Seminarium, ledet denne Underviisning.

3. Gymnastik.

Gymnastik hører til de Fag, som ved Forordningen af 7de Novbr. 1809 § 4 ere bestemte til Indførelse saavel i de fuldstændige Skoler som i Middelskolerne, naar og hvor det kan skee, og i ikke faa Skoler vare, deels allerede før Forordningen udkom deels kort efter, først Svømmeøvelser, siden ogsaa de gymnastiske Øvelser bleve indførte, ligesom ogsaa Regjeringen viste megen Iver for at fremme Udbredelsen af disse Øvelser. Odense Skoles Rector, Prof. Saxtorph, havde som Forstander for Boenstrup Seminarium allerede faaet dem indførte der i Aaret 1811 og havde overhovedet paa forskjellige Maader viist sin Interesse for denne Sag. Det kunde da ved første Tieskast synes underligt, at der hengik saa mange Aar, inden denne Sag først blev sat i Bevægelse her i Aaret 1829 ifølge en fra Directionen for Universitetet og de lærde Skoler under 7de October s. A. udgaaet Opfordring. Men af de Forhandlinger, som førtes for at ordne denne Underviisning, sees det, at locale Forhold havde lagt og endnu dengang lagde mangehaande Hindringer i Veien for denne nyttige Indretnings Iværksættelse. Af en under disse Forhandlinger fremkommen Yttring maa jeg dog formode, at Spørgsmaalet allerede eengang før var reist i Biskop Hansens Embedstid, og at der dengang af Biskoppen var paapeget som Øvelsesplads det lille Anlæg foran Gymnastiebygningen og Consistoriet; men denne Plan maa da hurtigt være bleven opgivet og Sagen stillet i Bero. Nu viste Rector Saxtorph i sit Svar af 21de s. M. sin Bevidsvillighed til hurtigt at skaffe de gymnastiske Øvelser Indgang og forelagde Stiftsøvrigheden en detailleret Plan baade med Hensyn til Gymnastik og Svømning, hvilken Plan ind-

befattede Reglerne for Øvelsernes Afholdelse, Overflag over de dermed eengang for alle og aarlig forbundne Bekostninger og Forslag til Localers Indrettelse. Hvad det sidste Punkt angaaer, da gif Forslaget ud paa, at til Vinterøvelserne skulde bruges deels Forsalen til Gymnastiebygningen (9½ Al. bred, 10 Alen lang, 6 Alen høi), der maatte forsynes med Brædegulv istedetfor Flisegulvet, og hvori der kunde foretages de fleste Øvelser for de lavere Classer, deels Gymnasiets store Auditorium til Fægtning, Dands og Voltigering, dog at ogsaa dette Locale da maatte underkastes endeel Forandringer ved Borttagelse af de faste Kirkestole der o. s. v. og Anskaffelse af løse Stole og Bænke til Brug ved de Skoleheftideligheder, som pleiede at afholdes der; Svømmepladsen maatte søges længere borte udenfor Byen omtrent 2000 Alen fra Skolen, hvor Politiet tillod Svømning i Aaen, og forsynes med en Flydebro; Sommerøvelserne under aaben Himmel kunde bedst foretages paa en Deel af Kirkegaarden, beliggende for Enden af Skolen, hvilket Stykke allerede brugtes til Legeplads og som nu maatte affondres ved et Plankeværk og forsynes med de behørigte gymnastiske Maskiner. — Men just dette sidste Forslag vakte stor Alarm og Modsigelse. Allerede under 28de s. M. forlangte Ephoratet i Betragtning af, at det foreslaaede Plankeværk „formeentlig vilde være til Banziir for St. Knuds Kirkegaard“, Rectors Betænkning, om ikke Regimentets Nidehuus og Fægteskole i Provstegaarden kunde ansees passende til Afbentyttelse for Skolens Disciple; men Rector paaviste med træffende Grunde i Svarskrivelse af 2den November 1829 dette Locales Ubrugelighed, og udlod sig allerede dengang temmelig skarpt om det „Temporaire og Prefaire i Begreberne Ziir og Banziir“. Men kort derpaa erklærede Kirkeinspectionen i Skrivelse af 15de December

f. A. sig aldeles imod Benyttelsen af det i Forslag bragte Stykke af Kirkegaarden og støttede sig i denne Henseende paa de af Kirkeværgeren fremsatte fem Indbendinger imod Rectors Forslag, nemlig at Kirkegaarden var meget lille, at der i den foreslaaede Plads vare Viig begravne for mindre end 20 Aar siden, at Kirken havde for 4 Aar siden bekostet et nyt Stakithegn til Ziir for Pladsen, hvorimod Plankeværket vilde blive til Vanziir, at i Ildbrandstilfælde vilde det høie Plankeværk være meget farligt for Kirken, og endelig, at de gymnastiske Øvelser kunde blive forstyrrende for Andagten i Kirken. Kirkeværgeren havde foreslaaet at forlægge de gymnastiske Øvelser til den Plads, hvor Graabrødre-Kirken forhen stod; men Kirkeinspektionen fandt ogsaa denne Plads uhenigtsmæssig og gav Anviisning paa Rectors Have bagved Gymnasiebygningen, der formeentlig let kunde planeres. Da nu tillige samme Kirkeinspektion (Stiftsprovsten og Borgemeesteren, altsaa Rectors tvende Medforstandere for Skolen) havde ladet indflyde en Bemærkning om, „at der ikke skjønedes at være Grund til at behyrde Kirkegaarden med Vanziir blot for at skaffe Skolens Personale den Bequemmelighed at have en Plads til gymnastiske Øvelser tæt ved Skoledøren“, tog Rector dette Svar meget ilde op og opirret ved den uventede Modstand hittede han sig i flere Skrivelser, navnlig i Skrivelse af 27de Marts 1830 med Bitterhed imod disse Autoriteter og de af dem fremsatte Modgrunde og Forslag, men opnaaede dog ikke, at der indrømmedes Skolen nogen aaben Plads til Øvelserne i Nærheden af Kirken, hvorimod Gouvernementet noget senere tillod, at det Parti af Slots- haven, hvor nu Viskjeldereren er og som dengang dannede en lille Rund, benyttedes til Øvelser i fri Luft, og at Apparaterne (hvoraf endeel ældre Sager, som fandtes paa Stedet,

overlodes af Gouverneuren til Skolen) om Vinteren bleve gjemte i et af Slottets Vognskuur. Endelig bifaldt Univerfitetsdirectionen ved Skrivelse af 13de November 1830 de foreslaaede Forandringer i Gymnasiets Forsal og antog efter Rectors Indstilling ved Skrivelse af 21de Mai 1831 Lieutenant ved Dragonregimentet Fenccker som Gymnastiklærer ved Skolen med een Time daglig for en Betaling af 160 Rbd. aarlig, dog paa det Vilkaar, at han for denne Betaling selv sørgede for de fornødne Medhjelpere; hvad derimod angif den foreslaaede Forandring ved Gymnasiets store Auditorium, da maatte Directionen ansee det for rettest, at det dermed beroede indtil videre. Denne Forandring foregik dog senere stykkeviis, men Dands blev aldrig indført. De Apparater, som anskaffedes strax, vare temmelig tarvelige, tildeels halvgamle eller af Regimentet casserede Sager*), og flere nødvendige Rekviziter maatte undværes i længere Tid, bl. A. Exerceergevaerer; til Exercits maatte Disciplene i den første Tid behjælpe sig med Trægevaerer; i Begyndelsen af 1833 overlodes Skolen til Afbenyttelse indtil videre tyve af Odense Borgervæbnings Gevaerer, og først ved Skrivelse af 30te Juni 1840 underrettedes Rector om, at Directionen havde indkjøbt et Antal af 300 Stykker af Landetatens Færngevaerer, hvoraf 20 bleve tilstillede Skolen, og ved denne Leilighed finder Directionen sig foranlediget til at tilføie, „at Gevaererne ikke ere skikkede til Skydning, hvilket endog muligen kunde medføre Fare, hvorfor man maatte have Rector anmodet om alvorligen at paasee, at saadant under ingen Omstændigheder finder Sted“. Ved Rundskrivelse af 23de Februar 1839

*) Deriblandt Boltigeerhesten, som dog Skolen endnu den Dag, idag er, bruger.

bestemte Directionen, at alle i det Kgl. approberede Regula-
 tiv for Gymnastiken anførte Arter af Underviisningen skulde
 optages, og paalagde Rector navnlig at drage Omsorg for,
 at nu ogsaa Huggesvælder, dog indtil videre kun med Træ-
 panierer, indførtes, og først i Maret 1841 indførtes Contra-
 hugning med Jernvaaben ifølge Directionens Skrivelse af
 6te Februar s. A. I ovennævnte Rundskrivelse paabødes
 desuden en vis Orden i de forskjellige gymnastiske Øvelser,
 Brugen af vide og korte Klædningsstykker og Sko, Svømme-
 beentklæder, Forpligtelse for alle Disciple, naar ikke særdeles
 legemlige Hindringer ere tilstede, at deeltage i Øvelserne
 m. m. I Skrivelse af 6te Februar 1841 paaankes, at der
 mangler en aaben Øvelsesplads, hvoraf man kan slutte,
 at Pladsen i Slotshaven var opgivet; den havde overhovedet
 vistnok kun været benyttet meget lidet, mere til Leg end til
 gymnastiske Øvelser, og maatte forlades, fordi Haven skulde
 forandres og omlægges. Dog skete ingen Forbedring eller
 Udvidelse i Localet, førend Skolen i Slutningen af 1846
 flyttede ind i den nye Bygning, hvor der er en hyppelig
 Gymnastiksal med Kammer til Apparaterne, og Legepladsen
 umiddelbart foran den. Lieutenant, siden Ritmester Fenc̄er
 ledede Gymnastikunderviisningen indtil Begyndelsen af 1848,
 og efter den Tid skiftede Skolen paa Grund af Krigen og
 Garnisonsforandring jævnlig Gymnastiklærere indtil 1856.
 Herom give de aarlige Programmer Oplysning, ligesom
 ogsaa om Udvidelsen af Øvelserne og Anskaffelsen af nye
 Apparater fra 1843 af.

Tillæg II.

Memoria Pedellorum.

En Person, hvem det paalaae at holde Skolen reen og sørge for den øvrige Orden i Skolebygningen, og som tillige var Bud i Skolens Trender, med andre Ord, en Betjent, der svarede til hvad man nu kalder en Skolepedel, kjendte man i ældre Tider slet ikke til. Fornødenhederne vare faa og simple og Fordringerne meget nøisomme. Skolelocalet bestod af eet stort Rum med særskilt Afdeling for Mesterlectien og Borde og Bænke for de øvrige Lectier, jævnsides med hverandre, eller den ene Række bagved den anden; Raskelovne havde ikke for Slutningen af det forrige Aarhundrede; den eneste af Biskop Ringo forærede Uykroner, som Skolen eiede for Rector Heibergs Tid, benyttedes i Regelen kun paa Helligastener og tændtes da vel af Lærerne eller Disciplene; Inventariet lod man slette sig selv, indtil det reent forfaldt, ikke engang Vinduesruderne vare altid hele*) og endnu mindre vare de rene; hele Aaret igjennem anvendte man een Rigsdaler som Betaling til en Rone for to Gange om Aaret at foretage en Hovedrengjøring, men de nederste Lectiers Disciple maatte to Gange om Ugen under øverste Lecties Commando feie Skolen, og først Tauber fik, ikke uden nogen Besværighed, affattet denne Skik og udvirkede Biskoppens Tilladelse til for 4 Rd. aarlig at holde en Feie-

*) I Regnskabet for 17 $\frac{2}{3}$ findes der som Udgiftspost: „Betalt for 20 Ruder at indsætte udi Skolevinduerne, at Lysene ikke skulde udblæse den Aften sl. Biskop Lodberg blev begravet, 2 Mk. 8 f“ (Bircherods Skolebog S. 398).

kone, som tillige vaskede Vinduerne (Progr. f. 1862 S. 7 Not.). Endnu længere varede vel den Skik at bruge Disciplene ikke blot som Skolens Bud, men ogsaa til de paa Skolen boende Høveres Vreuder og Opvartning. Først i Reglementet af 1ste October 1802 nævnes, i Forbindelse med Dmtale af Lærernes Forpligtelse til at have Opsyn med Disciplene ogsaa udenfor Læsetiden, i § 16 en Skolepedel med disse Ord: „For at gaae Lærerne tilhaande i dette Opsyn udenfor Læretimerne og især for at have Die med de Disciple, der under Timerne med Lærernes Tilladelse forlade Skoleværelset, skal et dertil dueligt Subject som Skolens Pedel antages af Skoleraadet og af samme forsynes med den under Nr. 4 hoslagte, af Os approberede Instrux.“ Denne Instrux for Pedellen ved Cathedral-skolen i Odense lyder saaledes:

1. Den ved Cathedral-skolen ansatte Pedels Forretning er Opsynet over Disciplene, naar de om For- eller Eftermiddagen komme i Skolen eller gaae bort af den, naar de stifte Classer, naar de under eller efter Læretimerne opholde sig paa Skolegaarden og naar Forfriskningspladsen aabnes for dem.

2. Til at forrette dette Opsyn indfinder han sig hver Skoledag om For- og Eftermiddagen en halv Time før Underviisningens Begyndelse paa Skolen og forlader den ikke, førend alle Disciplene ere gaaede derfra. For Læretimernes Begyndelse, ved deres Skifte og Slutning er hans Plads i Gangen, der fører til de enkelte Classer, eller i Gaarden, naar nogen Disciple der opholde sig.

3. Maaden, hvorpaa han fører dette Opsyn, bestaaer i, at han stræber at forebygge hver Uorden i dens Opkomst. Han maa ikke taale nogen forsthyrende Støien, nogen vild Omløben, nogen Uttring af Raadhed eller nogen Slags Mishandling af den ene Discipel mod den anden. Hvo ikke ved

hans Erindring og Advarsel lader sig styre, den anmelder han strax for den Classes Lærer, som Discipelen tilhører; ham melder han og hver Uorden, der er forefalden i Classen, inden Lærerne komme.

4. Bliver han af Overlærerne beordret til at straffe en Discipel, fuldbyrder han Straffen uvægerlig paa den ham foreskrevne Maade.

5. Naar en bestemt Klasse, som f. Ex. Tegne- og Skriveclassen, anvises ham, for deri at hjælpe Læreren at have Opsyn over Disciplene, vogter han nøie paa de Disciple, som Læreren ikke kan have i Opsyn, og letter ham Bedligholdelsen af den fornødne Stilhed og Opmærksomhed fra Disciplenes Side.

6. For desto fuldkomnere at efterkomme alle disse Embedspligter har han at beslutte sig paa en sømmelig Opførelse mod Disciplene i Almindelighed og et saadant Forhold, hvorved han hos dem kan sætte sig i Agtelse og vedligeholde denne, samt omhyggeligst at vogte sig for hvad der kunde formindske denne, og derved maatte svække Virksomheden af hans Erindringer til dem.

7. Søvrigt er han forbunden at vise hver Skolens Lærer vedbørlig Agtelse og Skoleraadet som hans umiddelbare Forsatte uvægerlig Rydighed i Alt hvad ham af det som hensigtspaaende og nyttigt maatte blive befalet.

Denne Instrux synes at være skreven uden Kjendskab til de Forandringer, som just kort før Reformens Sværfsættelse vare blevne foretagne ved det Locale, hvori Bedellen daglig skulde færdes. Skolestuerne kom nu til at ligge i to Etager, og der førte flere Gange til de forskjellige Classer; Gaardsplads havde denne Bygning slet ikke, men kun en ganske smal Strimmel ud til Bugestrædet med en Port, igjennem

hvilken man vel kunde ad en Bagdør komme ind i Skolen (Hovedindgangen var fra Kirkegaarden), men til Samlingsplads for Disciplene egnede denne saakaldte Gaard sig ikke; til „Forfriskningsplads“, der, som det fornemt hedder, til visse Tider skulde „aabnes for dem“, var man af Mangel paa andet Rum nødt til at benytte den aabne Kirkegaard, hvor Opshynet var meget vanskeligt og mindst kunde udføres af en Bedel. Det var vel ogsaa i Betragtning af disse Omstændigheder, at de Ord i Slutningen af § 2 „eller i Gaarden, naar nogen Disciple der opholde sig“, bleve udelukkede fra den isvrigt med Ovenstaaende ordret overeensstemmende Instrux, som Skoleraadet under 27de Januar 1803 meddeelte den nylig ansatte Bedel, og Opshynet paa Legepladsen overtoges af Lærerne i Overeensstemmelse med Reglementets § 15 (jfr. S. 37) og betroedes vel endog senere kun undtagelsesviis til Bedellen. En anden Beshynderlighed ved Instruxens Indhold er, at der forlanges, at Bedellen skal opholde sig i Skolen hele Underviisningstiden, men der tales ikke om, hvor i Bygningen han skal opholde sig. Der var dengang ikke engang et Kammer til Ophold for ham i Skoletiden; senere blev et af Værelserne brugt til Pulterkammer, og der kunde Bedellen, om han vilde, finde Plads; men Savnet af en Bedelbolig paa Stedet var føleligt i al den Tid, Skolen holdtes i Bygningen paa Kirkegaarden. Dog det Mærkelige ved denne Instrux er, at der i den slet ikke er Tale om de for en Bedel sædvanlige Forretninger, Skoleopvartningen med Reengjøring o. s. v.; men efter denne Instrux skal han optræde som Opshynsmand over Disciplene i og udenfor Timerne, altsaa baade som Inspecteur og som Suppleant og Medhjælper for Lærerne, og der blev ogsaa fra Begyndelsen af tillagt ham en efter de Tiders Forhold ret

anseelig Løn af 120 Rd. — Men efterat der i Instruxen er opstillet et saadant Ideal af en Bedel, der til visse Tider skal være Lærernes Sidemand og altid skal optræde med en vis, Agtelse indgydende Værdighed, bliver man unægtelig noget overrasket af den profaiske Virkelighed ved i Skoleraadets Forhandlingsprotokol at finde antegnet, at der i Mødet den 10de Novbr. 1802 fremlagdes de ifølge den offentlige Bekjendtgjørelse i Bhens Aviser indkomne Ansøgninger om Bedeltjenesten, otte i Tallet, og at de Supplicanter, som antoges for i Særdeleshed at komme i Betragtning, vare Borger og Parthsmager Poulsen og Sukkersvend Niels Larsen, hvilken sidste havde overmaade fordeeltige Vidnesbyrd om 23 Aars tro og upaafragelig Tjeneste paa Sukkerhuset og paa Grund heraf ved de fleste Stemmer blev valgt til Cathedralsskolens Bedel. Niels Larsen var en udannet Person med pudseerlige Lader, som mere var til Morstak for Disciplene end kunde vække deres Agtelse (jfr. N. M. Petersens Bidrag til Rask Levnet S. 4 f.). Sin Instrux havde han forsaavidt opfattet rigtig, at han gjerne brugte Betegnelsen: „Vi Lærere“, regnende sig selv med til dem; isøvrigt synes han ogsaa at have besørget Opvartningen og den ugentlige Reengjøring, for hvilken der ikke i Regnskaberne findes at være betalt særskilt. Han drak, ligesom saa godt som alle hans Eftermænd indtil 1853 (Forskjellen bestod kun i Graden), og i det mindste i hans senere Tjenestetid var hans Opholdssted paa Skolen i Læsetiden i Almindelighed et Hul under Trappen, som brugtes til at opbevare Sand i; der fik han sig ogsaa en Luur en stor Deel af Dagen. Han døde d. 27de November 1819, og hans Enke Maren Jensdatter passede Bedeltjenesten endnu tre Qvartaler efter hans Død, hvorpaa der i October 1820 ansattes en Bedel, der

syntes mere at nærme sig Instruxens Ideal, nemlig en gammel Student, Christian Hansen, der roste sig af at have været Ungdomsven af Rahbek; men sine Rundskaber, om han har haft nogen, havde han udsvedt og som Levning af sin forrige Stilling kun beholdt en vis stiv Holdning. Det er blevet mig fortalt, at han i de første Aar søgte at vække den Forestilling hos Disciplene, at han kunde hjælpe dem med deres Lectier. Instruxen holdt han sig efterrettelig, saa at han endog under Læsningen gik op og ned paa Gangene og udenfor Læsetiden søgte at holde de Urolige i Awe og skjendte paa de Usikkelige. Men denne Iver tabte sig aldeles i de sidste Aar af hans Tjenestetid; paa den ene Side kunde vel Studenternavnet give ham nogen Betydning i Disciplenes Dine, men paa den anden Side maatte dette Indtryk svækkes betydelig ved den uheldige Figur, han gjorde, ved hans lurvede Dragt og jævnlige Bønner om Laan eller Gaver paa Grund af Pengetrang. Han fandtes d. 8de Februar 1828 om Morgenen hængende i et Reb, som var fastgjort i Krogen til Uhsékronen i et af Skolebærelserne til Gaarden, og Vidernes Udsagn i det Forhør, som blev holdt af Kongens Foged samme Dag, gaaer ud paa, at det maa antages, at Pedel Hansen, der formedelst Drifkældighed og Hang til Tallotteri=Spil altid var i den yderste Forlegenhed for sit Udkomme, har aflivet sig i Fortvivlelse over sin uheldige Forfatning. Ved under 9de s. M. at indberette dette Dødsfald og udbede sig Universitetsdirectionens Befaling om, hvorledes der ved denne Betjening og dens Besættelse skulde forholdes, gjorde Rector tillige opmærksom paa, at det ikke var fornødent at ansætte en for Skolen udelukkende lønnet Opvarter, men at der kunde for 50 Rd. i Løn antages et Tjenestebud med Tjerdingaars Op-

sigelse, der maatte erkjende Rector for sin nærmeste Husboud og fik fire Timers daglig Opvartning i Skolen og den øvrige Tid til eget Brug, saa at han i sit Hjem kunde drive et Haandværk ved Siden af Skoletjenesten. Til Grund for denne Indstilling, der blev Kilden til stor fremtidig Qvide for Rector selv, laae aabenbart den i sig selv rigtige Anskuelse, at der af en Bedel ikke kunde eller burde fordres hvad der var ham paalagt ved den oprindelige Instrux, men at han burde betragtes slet og ret som Lyende i Skolens Tjeneste for visse Timer; men da det saaledes som et nyt Spørgsmaal var henstillet til Directionen, hvorledes der skulde forholdes med Tjenestens Besættelse, forlangte Directionen i Skrivelse af 23de Februar, idet den tilkjendegav, at den ganske bifaldt Rectors Forslag om Bedellens Stilling og Løn, af Forstanderskabet Indberetning om, hvilken Person der antoges til Bedel, tilligemed en Gjenpart af den for ham udfærdigede Instrux. Forstanderskabet ansaae sig ved denne Opfordring for berettiget til at afgjøre, hvilken Person der skulde vælges til Bedel, og antog Hans Rasmussen, der i mange Aar havde tjent som Gaardskarl og Rudsk hos en Herredsfoged i Odense, med Forpligtelse til at indfinde sig i Skolebygningen $\frac{1}{2}$ Time inden Underviisningens Begyndelse og $\frac{1}{2}$ Time før dens Slutning, og iøvrigt besørge de Forretninger, som stode i Forbindelse med Skoleopvartningen efter den ham meddeelte Instrux, som var en fuldstændig Contrast til den oprindelige. Men efter den Vending, Sagen nu havde faaet, var Rector dengang og siden ved enhver ny Bedels Ansættelse nødt til at tage i Skolens Tjeneste ikke den Person, han ansaae for den brugbareste dertil, men den, som Majoriteten af Forstanderskabet havde stemt for, og Bedelpladsen blev da snart betragtet som

et Slags Retraitepost for aflægs eller reducerede Borgere, et Levebrød, men som var saa usfelt, at der ikke kunde stilles ret mange Fordringer til den, som havde det. Hans Rasmussen, som blev ansat fra 1ste Mai 1828, skildres som en simpel, undertiden noget ondskabfuld Person, som ogsaa holdt af Flasken; hans Løn forhøiedes 1832 til 76 Rd., og denne Løn beholdt Pedellen indtil 1844. Han døde d. 3die Juni 1838, og derefter havde Skolen med Forstanderstabets taufte Samtykke en Pedella, hans Enke Ane Marie Larsdatter, som til Trods for Lærernes Misfornøielse holdt sig i fire Aar, men endelig, da hendes Levnet og Færd mere og mere vakte Forargelse, maatte hun fjernes, og af de ti Aspiranter til Pladsen, hvoraf de 7 vare Skomagere, valgte Forstanderstabet Skomager Hans Christian Petersen, Borger i 32 Aar og nu en gammel affældig Mand, til fra 1ste Mai 1842 af at være Pedel. Han døde i October s. A., og hans Eftermand blev en forarmet Spekhøker Niels Andersen, en stikkelig, men meget indskrænket, af Næringsforger og Drif fløvet Mand, som passede sine Ting saa godt, han kunde, og var et Kors for Rector indtil sin Død d. 7de Juli 1853. Fra 1846 havde Pedellen faaet en god Bolig i Kjelderetagen af den nye Bygning, og hans Løn var efterhaanden stegen til 100 Rd., foruden at han af og til havde faaet en extraordinair Gratification af 25 Rd. Den nuværende, af Rector ifølge Ministeriets Bemyndigelse antagne Pedel Peder Førgensen er en flink og ædruelig Mand, af Profession Tømrer, men er ene i Skolens Tjeneste og har en anstændig Løn derfor.

Efterretninger

om

Odense Cathedralsskole

for

Skoleaaret 1867—68.

Afgangsexamen 1867.

A. For Studerende.

Med Ministeriets Skrivelse af 13de Juni f. A. underrettedes Rector om, at den skriftlige Deel af Afgangsexamen for de studerende Disciple vilde være at afholde Løverdagen d. 22de Juni (Udarb. i Modersmaalet, fri Dpg., Overs. fra Latin til Dansk), Tirsdagen d. 25de (geometrisk Dpg., Udarb. i Modersm. bunden Dpg.) og Onsdagen d. 26de (latinisk Stil, arithmetisk Dpg.). Tillige meddeelttes, at da Underviisningsinspecteuren ikke vilde faae Leilighed til at overvære den mundtlige Prøve i Odense Cathedralskole, vilde Ministeriet overlade det til Rector, overeensstemmende med de gjeldende Regler, at anordne det Fornødne med Hensyn til sammes Fastsættelse og Afholdelse.

Til Afgangsexamen indstillede sig følgende fire Candidater, som 1865 vare blevne opflyttede i syvende Klasse, nemlig:

1. Christian Eiler Holck, Søn af Kammerherre Lehnsharoon v. Holck til Holckenhavn, født sammesteds d. 9de October 1847, optagen i 3die stud. Klasse d. 23de August 1860. I de Fag, som affluttet i 6te Klasse, havde han erholdt 34 Points.

2. Christian Julius Krüger, Søn af Rjøbmand Krüger i Hjerteminde, født sammesteds d. 24de Juni 1849, optagen i 1ste Fællesclasse den 23de August 1859. I de 5 Dyrkningsfag havde han opnaaet 37 Points.

3. Theodor Otto Christian Diderik Lund, Søn af Pastor Lund i Korup, født i Gjern Præstegaard d. 13de Juli 1848, optagen i 3die stud. Classe d. 23de August 1860. I de 5 Fag 31 Points.

4. Charles Frederik Sophus Worm, Søn af Pastor Worm i Sønderlø, født i Uggersløv Præstegaard d. 22de December 1847, optagen i 3die stud. Classe d. 23de August 1860. I de 5 Fag havde han 31 Points.

Opgaverne ved de skriftlige Prøver af denne Examen have været følgende:

1. Udarbeidelse i Modersmaalet I (fri Opgave): Den forstandige og den uforstandige Godgjørenhed.

2. Udarbeidelse i Modersmaalet II (bunden Opgave): Portugisernes Deeltagelse i de store geographiske Opdagelser.

3. Latinsk Stil: Om den ældre P. Scipio Africanus's sidste Aar og Død var der, som vi kunne see hos Livius og andre gamle Forfattere, saa forskjellige Beretninger, at vi med Rette kunne undre os over, at Mindet om Ting, der angik en saa stor Mand, ikke var blevet bevareret sikkrere. Dog var man enig om, at han var død i Liternum paa Campaniens Kyst eller rettere i en Villa ved Liternum, da han, anklaget af nogle Folketribuner, havde forladt Rom for at unddrage sig Dom og Straf, forbittret over, at der ikke hvedes hans Fortjenester den Tak, som han troede, skuldes dem. Anledningen til Anklagen og Stridighederne havde Krigen mod Kong Antiochus af Syrien givet, i hvilken

P. Scipio havde været Legat hos sin Broder, Consulen L. Scipio; da man nemlig af denne krævede Regnskab for Byttet og offentlige Penge, havde Publius, som det synes, mere erindrende sig sin Værdighed og Høihed end den almindelige Ret, noget trodsigt og overmodigt forsvaret Broderen. Men hverken hvorledes hele Sagen var forhandlet eller af hvilke Tribuner P. Scipio var bleven anklaget, kunde Livius med Sikkerhed udfinde. Der tvivledes ogsaa om, hvormange Aar Scipio havde levet i Landflygtighed, hvis ellers denne Frabærelse, som han selv for at undslippe Misundelse og af Vede til Kamp og Fjendskaber havde paalagt sig, bør kaldes Landflygtighed, eller i hvilket Aar han var død. Der var dem, som havde berettet, at Scipio døde det samme Aar, som Hannibal og Philopoemen; men de synes at have fulgt et lidet troværdigt Rygte, og det er rimeligt, at Scipio døde to Aar før, under App. Claudius's og M. Sempronius's Consulat, Aar 185 før Christus.

Anm. Tallet i sidste Linie skrives heelt ud, ikke med Taltegn.

4. Oversættelse fra Latin til Dansk (Ex L. Annæi Senecæ epistola 70ma, paucis mutatis). Post longum intervallum Pempeios tuos 1) vidi. In conspectum adolescentiæ meæ reductus sum. Quidquid illic juvenis feceram, videbar mihi facere adhuc posse et paulo ante fecisse. Prænavigamus 2), Lucili, vitam, et quemadmodum in mari, ut ait Virgilius noster, »terræ urbesque recedunt», sic in hoc cursu rapidissimi temporis primum pueritiam abscondimus 3), deinde adolescentiam, deinde quidquid est illud inter juvenem et senem medium, in utriusque confinio positum, deinde ipsius senectutis optimos annos; novissime incipit sese ostendere communis finis generis humani. Scopulum esse illum putamus de-

mentissimi; portus est, aliquando petendus, numquam recusandus, in quem si quis primis annis delatus est, non magis queri debet quam qui cito navigavit. Alium enim venti segnes ludunt ac detinent et tranquillitatis lentissimæ tædio lassant 4), alium pertinax flatus celerime, quo tendit, perfert. Idem evenire nobis puta. Alios vita velocissime eo adducit, quo veniendum est etiam cunctantibus, alios macerat et coquit 5). Atque, ut scis, vitam non semper retinendam esse nostri 6) censent. Non enim vivere bonum est, sed bene vivere. Itaque sapiens vivit, quamdiu debet, non, quamdiu potest. Videbit, ubi victurus sit, cum quibus, quomodo. Cogitat semper, qualis vita, non quam longa sit. Si multa occurrunt molesta et tranquillitatem turbantia, emittit se. Nec hoc tantum in necessitate ultima facit, sed quum primum illi coepit suspecta esse fortuna, diligenter circumspicit, numquid illico desinendum sit. Nihil existimat sua referre, faciat finem an accipiat, tardius fiat an citius. Citius mori aut tardius ad rem non pertinet; bene mori aut male ad rem pertinet. Bene autem mori est effugere male vivendi periculum.

1) Den Lucilius, til hvem Brevet er skrevet, maa have staaet i Forbindelse med Byen Pompeii ved Fødsel, Bopæl eller paa anden Maade. 2) Præ har i Sammensætninger med Verber ofte Betydningen af præter. 3) Abscondere tabe af Synne (ved at fjerne sig) tilbagesætte. 4) lassare af Adjectivet lassus. 5) macerare et coquere (at blødgjøre og koge) billedligt om (langsomt) at medtage og svække. 6) nostri, Philosopherne af vor Skole \circ : Stoikerne, der forsvarede Selvmord under visse Omstændigheder.

5. Arithmetisk Opgave: Først bevises følgende Sætning:

Naar a og α , b og β ere rationale Tal, men \sqrt{b} og $\sqrt{\beta}$ irrationale og

$$a + \sqrt{b} = a + \sqrt{\beta},$$

faa maa man have

$$a = a \text{ og } b = \beta.$$

Der næst anvendes den til at finde to rationale Tal, hvis Kvadratrødder ere irrationale og som ere saaledes bestafne, at Differentsten imellem de to Størrelser, der fremkomme ved Addition af det ene Tal og det andets Kvadratrod bliver lig $2 - \sqrt{3}$.

Endelig prøves Rigtigheden af de fundne Værdier.

6. Geometrisk Opgave: Hvorledes beregnes Volumen af en affortet Kegel? Af en Kegel, hvori et Snit vinkelret paa dens Axe er en Cirkel, er imellem to saadanne Snit med indbyrdes Afstand 1 Fod affaaaret et Volumen paa $314,159265$ Kubikfod; naar derhos Kegleens halve Topvinkelsvinkel er 60° , hvor store ere saa begge Sniets Afstande fra Toppunktet? Der forlanges to rigtige Decimaler i Resultat.

I Censuren over de mundtlige Prøver deeltog med Lærerne Dhr. Professor Mundt i de mathematiske Discipliner og Pastor G. Strøm i Historie.

B. For Realister.

Bed Ministeriets Skrivelse af 18de Juni f. A. tilkjendegaves, at den skriftlige Deel af Afgangsexamen for Realdisciple skulde finde Sted efter følgende Schema:

Lørdag d. 22de Juni Formiddag: Dansk Stiil (bunden Opg.);
 Eftermiddag: Regning;
 Tirsdag d. 25de — Formiddag: Tydsk Stiil;
 Eftermiddag: Geom. Tegning;

Onsdag d. 26de Juni Formiddag: Dansk Stil (fri
Dag.);

Eftermiddag: Geometrie;

Torsdag den 27de — Formiddag: Arithmetik;

Eftermiddag: Engelsk Stil.

Endvidere meldtes ved samme Skrivelse, at den mundt-
lige Deel af denne Examen, som Professor M undt vilde
overvære som Examenkommisfær, blev at afholde d. 11te
Juli Efterm., d. 12te, 13de og 15de Juli Formiddag.

Opgaverne ved den skriftlige Deel af denne Examen have
været følgende:

1. Udarbeidelse i Modersmaalet I: Morgen-
stund har Gulb i Mund.

2. Udarbeidelse i Modersmaalet II: Valde-
mar Atterdag.

3. Tydsk Stil: Af alle de Reisebeskrivelser, vi
besidde fra (aus) Middelalderen, er ingen berømttere eller vig-
tigere end den, som Venetianeren Marco Polo har efterladt.
Denne Mand, der overordentlig udvidede Kundskaben om
Asien og først imellem alle Europæere har besøgt og beskrevet
China, var født Aar 1254 og hørte til en adelig Slægt,
der, som saa mange i Venedig, drev Handelsforretninger. I
disse Forretninger laae Foranledningen til, at han med sin
Fader og en Onkel kom til saa fjerne Lande og opholdt sig
der saa længe. Thi først efter en Fraværelse af fire og thve
Aar vendte alle tre efter ikke saa Farer og Besværligheder
lykkelig tilbage med store Rigdomme. Da Marco siden i et
Søslag var bleven taget til Fange af Genueserne, fortalte
han i Fængslet en pisanisk Adelsmand, hvad han paa sine
Reiser havde seet og oplevet, og denne nedskrev det Fortalte.
Man troer, at Marco Polo døde i en Alder af halvfjerd-

findsthye Aar, efter at han selv, da han havde gjenvundet Friheden, havde paany gennemseet og rettet Reisebeskrivelsen.

4. Engelsk Stiil: Den Candia, det gamle Creta, er for den største Deel bjergfuld (mountainous). En høi Ryg (ridge) løber fra Øst til Vest, i hvis Midtpunkt de højeste Toppe ere, nogle henved 7000 Fod i Høide; nogle Steder kan man altid finde Sne. Imellem Bjergene ligge nogle meget høidige Dale af stor naturlig Frugtbarhed, men slet dyrkede og derfor frembringende mindre end der er tilstrækkeligt til Befolkningens Fornødenheder (want), skjøndt den kun er ringe. Dens fornemste Frembringelse er Olie. I de sidste to Aarhundreder har Den været i Tyrkernes Besiddelse, som erobrede den fra Venetianerne; hvor ødelæggende (ruinous) det tyrkiske Herredømme pleier at være for de undertvungne Landes Velstand (prosperity), er noksom bekjendt, og behøvede man Beviis derpaa, kunde Candia med Rette anføres. I den nyeste Tid have Indbyggerne ved at forsøge at afkaste det tyrkiske Aag (yoke) tildraget sig Europas Opmærksomhed og Deeltagelse. Den blodige Kamp (struggle) er endnu ikke endt, men det synes utvivlsomt, at den vil medføre en Forandring i Dens Stilling.

5. Arithmetisk Opgave:

$$\sqrt[3]{13825}$$

Beregnes med 5 Decimaler uden Logarithmer.

6. Geometrisk Opgave: At beregne Siden til den i Cirkelen indskrevne regulære Femkant, naar Radius er 85,064 Fod.

7. Regneopgave: En Mand kjøber et Parti Hvede i Danmark for 8 Rd. 47 $\frac{1}{2}$ Tønden og sælger den i England til forskjellige Priser, men i Gjennemsnit med 27 $\frac{1}{2}$ pCt.

Fordeel. Hvor stor har Gjennemsnitsprisen været for en engelsk Qvarter i engelske Penge?

Et engelsk Pund Sterling er 8 Rd. 93½ sk i danske Penge og deles i 20 Shillings, en Shilling i 12 Pence.

En engelsk Qvarter er 2,0901 danske Lønder.

8. Geometrisk Tegning: Man tegner først en vilkaarlig Femkant, derpaa en anden, som er ligedannet med den første og halvt saa stor i Indhold.

I Censuren over de skriftlige og mundtlige Prøver deltoge Dyrer. Prof. Mundt i Mathematik og Naturlære, Pastor Feilberg i Engelsk og Lærer Sastrau i Naturhistorie.

Til denne Examen indstillede sig ti Disciple af 5te Realclassens øverste Afdeling, nemlig: Alfred Oluf Bang (16 Aar), Hans Carl Baumgarten (17½ Aar), Johan Henrik Havemann (16½ Aar), Theodor Matthias Hennings (17¾ Aar), Niels Christian Julius Jensen (16 Aar), Victor Edelbert Sophus Langkilde (17½ Aar), Marius Bergenhammer Møller (16½ Aar), Jens Wilhelm Petersen (16½ Aar), Johan Frederik Wilhelm Schlegel (18 Aar) og Gustav Frederik Gottlieb Schroll (17½ Aar), hvilke Disciple alle ved Examen erholdt Hovedkarakteren Bestaaet.

Ministeriets Skrivelse af 21de Juni 1867. Paa dertil givne Anledning fra Bestyreren af en privat lærd Skole skal Ministeriet ikke undlade herved at meddele Hr. Professorens til behagelig Efterretning og fornøden Sagttagelse, at Bestemmelsen i Bekj. af 8de Novbr. 1858 § 7 om at der skal gives Charakterer i mekanisk Fysik, i kemisk Fysik og i Astronomie, og at disse Charakterer sammen-

lægges til een Hovedcharakter, saavel som Slutningsbestemmelsen i Ministeriets Circulaire af 4de Marts 1859 om den Vægt, der kan tillægges Charakteren i Astronomie, maae ansees forandrede ved de almindelige Bestemmelser om Charaktergivningen i Bekjendtgjørelse af 31te Mai 1866, og at der som Følge heraf bliver med Charakteren i Naturlæren fremtidig at forholde saaledes, at skjøndt der examineres i hver af de 3 ovennævnte Discipliner, vil der dog efter Udfaldet af den samlede Examination af hver af de to Censorer og den examinerende Lærer være at give en heel Charakter for Naturlære, der dog, naar alle 3 derom ere enige, kan forhøies eller nedsættes med $\frac{1}{3}$.

Dimitterderne have ved Afgangsexamen erholdt følgende Charakterer:

Candidaternes Navne.	Danf. Titl I.	Danf. Titl II.	Latin, skriftlig.	Latin, mundtlig.	Græsk.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.	Naturlaere.	Speciell=Charakterer.	Medicine.	Behandling.
1. Ehr. G. Söld	g. + $\frac{1}{2}$	g.	g. + $\frac{1}{2}$	g. + $\frac{1}{2}$	g. + $\frac{1}{6}$	g.	mg.	g.	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	AndenCharakt. 58 $\frac{1}{2}$	—	—
2. Ehr. S. Krüger	mg.	mg.	mg. + $\frac{1}{6}$	ug. ÷ $\frac{1}{3}$	ug. ÷ $\frac{1}{6}$	ug.	ug.	ug. ÷ $\frac{1}{6}$	ug.	Første Charakt. 80 $\frac{1}{4}$ med Udmerk.	—	—
3. Th. D. Ehr. D. Lund	g. + $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{6}$	g. ÷ $\frac{1}{6}$	mdf. + $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	g.	AndenCharakt. 39 $\frac{1}{2}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	—
4. Ehr. G. Fr. Worm	g. + $\frac{1}{3}$	g.	g. + $\frac{1}{6}$	g. + $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	ug. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	AndenCharakt. 63 $\frac{1}{2}$	—	—

Realdisciplinens Charakterer ved AfgangsExamen 1867.

Disciplinens Navne:	Disciplinens Navne:											
	Dansk Stil.	Lybst.	Fransf.	Engelsf.	Historie.	Geographie.	Arithmetik og Regning.	Geometrie og geom. Tegning.	Naturlære.	Naturhistorie.	Skrivning og Tegning.	Points.
M. D. Rang.....	g.	mg.	ug.	ug.	g.	mg.	mg.	g.	mg.	tg.	mg.	67
G. E. Baumgarten.....	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	ug.	ug.	mg.	ug.	82
Soh. S. Sabemann.....	mg.	g.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	76
Eh. M. Hennings.....	g.	g.	g.	g.	tg.	g.	g.	tg.	g.	g.	g.	47
M. Ghr. Sørensen.....	g.	g.	g.	g.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	tg.	65
M. E. S. Sangstilde.....	tg.	tg.	tg.	tg.	tg.	g.	g.	g.	mg.	mg.	mg.	41
M. M. Møller.....	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	tg.	g.	mg.	mg.	tg.	g.	59
S. M. Petersen.....	g.	g.	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	72
Soh. Fr. M. Schlegel.....	g.	g.	g.	g.	tg.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	mg.	59
G. F. G. Schroll.....	g.	g.	mg.	mg.	ug.	ug.	ug.	ug.	ug.	ug.	mg.	79

2. Underviisningen.

Medens der i indeværende Skoleaar ikke er foregaaet nogen Forandring i Planen for Underviisningen og de ugentlige Timers Fordeling paa Fagene for hver Klasse, er der atter skeet deels en ikke ringe Forandring i Lærerpersonalet, deels ogsaa nogen Modification i Fordelingen af Fagene imellem Lærerne ved en Lærers Sygdom og derpaa indtrufne dødelige Afgang. Amtstuefuldmægtig, Kammerassessor Henrik Mathias Jastrau, der havde været Skrivelærer ved Skolen siden Midten af 1839 og siden 1860 ogsaa havde besørget en Deel af Underviisningen i Tegning, døde over 70 Aar gammel efter faa Ugers Sygdom den 6te Septbr. f. A. Han skrev selv en udmærket smuk Haand, var særdeles dygtig som Lærer i Faget, altid nøiagtig og punktlig i sin Bestilling, altid beredvillig til at paatage sig uden særskilt Betaling Extratimer, naar Læreres Forfald gjorde Vicariat nødvendigt og hans Bistand ønskedes. Han har udgivet et Skjønsskrivningsapparat. Under hans Sygdom besørge hans Søn, Student Andreas Martin Jacob Ludvig Jastrau, forhen Organist og Lærer ved Lønder Seminarium, Faderens samtlige Timer, saa at Underviisningen i de to Kunstfag ikke led nogen Afbrydelse, og ved Ministeriets Skrivelse af 18de September f. A. bemyndigedes Rector til foreløbig at overdrage til ham at lede Underviisningen i de ved Faderens Død ledigblevne Timer i Skrivning og Tegning. Denne Ordning antages ogsaa i Fremtiden at kunne vedblive. — I forrige Aars Program er omtalt, hvilke Foranstaltninger der tidligere vare trufne paa Grund af Overlærer Burds langvarige Sygdom. I Be-

ghindelsen af indebærende Skoleaar prøvede han med Lægens Samtykke paa atter at paatage sig Underviisningen i Engelsk i øverste studerende og femte Realclassse, i det Hele i syv ugentlige Timer, men efter 3 Ugers Forløb blev han igjen syg, og siden den Tid har han ikke læst paa Skolen; i de første Maanedes af Vinteren kom han vel noget til Kræfter igjen, men fra Midten af Februar udviklede Brystsygen sig i en saa voldsom Grad, at Opøsningen snart paafulgte. Han døde d. 15de Marts d. A. Julius Nyberg Bure var født i Helsingør d. 17de Juli 1822, dimitteredes fra Bordingborg lærde Skole 1839 og erholdt ved Examen artium bedste Charakter med 6 laud. p. c. og 6 laud.; siden studerede han Philologie og underkastede sig den philologisk-historiske Skoleexamins theoretiske Prøve i Aaret 1850, den praktiske Prøve 1852, begge med anden Charakter. Han blev ansat som Lærer ved Kolding lærde Skole d. 20de November 1850 og var Adjunct der indtil denne Skoles Nedlæggelse d. 22de August 1856, men samme Aar beskiftedes han under 17de November til Adjunct ved Odense Cathedralskole og befordredes under 22de December 1866 til Overlærer. Hans Fag her i Skolen vare især Dansk i de lavere og Mellemclasserne og Engelsk i samtlige Realclasser og øverste stud. Klasse, i hvilket sidste Sprog han, der nedstammede fra en engelsk Familie, havde betydelig Styrke og baade skrev og talte det med Færdighed. Han var ikke blot en grundig og kundskabsrig Lærer, men hvad der er det vigtigste, udrustet med fortrinlige Gaver til at undervise og gjøre Veiledningen frugtbringende; han behandlede Lærestoffet med stor Forstandighed og vidste med stor Skjønsonhed at lempe Underviisningen i hver Klasse hvert Aar efter de Disciples Evner og Tarv, med hvilke han just da havde at

gjøre. Under hans Sygdom beførgedes hans Fag i dette Skoleaar paa samme Maade som i det foregaaende Aar med Undtagelse af, at ogsaa de engelske Timer i 3die Realclassse og i 7de Cl., som Pastor Feilberg tidligere havde paataget sig, fra Begyndelsen af October f. A. bleve overdragne til Cand. philol. Olafur Johnsen. Denne sidste Lærer, der havde været constitueret fra 28de August 1866, blev under 7de October f. A. beskikket til Adjunct ved Skolen. — Der vil neppe blive beskikket nogen ny Lærer istedetfor Overlærer Burd inden Slutningen af dette Skoleaar, men Adjunct Vincens Strøm er under 27de Mai d. A. bleven beskikket til Overlærer ved Skolen.

Fagene have været fordeelte saaledes i indværende Skoleaar:

Rector:	Latin og Græsk i VII, Hebraisk i VII A	17	Timer.
Overlærer Sicé:	Græsk i VI og V, Fransk i VII-III stud.	23	—
Overlærer Ragh:	Mathematik i VII-IV stud., Naturlære i VII	28	—
Overlærer Strøm:	Naturhistorie i hele Skolen, Dansk i V Realcl.	24	—
Adjunct Broberg:	Tydske i VI og III stud., Fransk i Realclasserne og II Fællescl. A, Engelsk i IV Realcl.	26	—
Adjunct Faber:	Religion i VII, VI, IV stud. samt i I Fællescl., Dansk i VII-IV stud., Hebraisk i VII B, Historie og Geographie i IV Realcl.	26	—
Adjunct Bogesfang:	Historie og Geographie i VII-III stud. samt i V Realcl.	24	—

Adjunct Haugsted: Tysk i V og IV stud. og Realcl. samt i Fællesklasserne	24	Timer.
Adjunct Christensen: Tysk i III Realcl., Religion i V stud., IV Realcl., III stud. og Realcl., II A og B, Fransk i II B.	25	—
Adjunct Hastrup: Historie og Geographie i III Realcl.—I, Dansk i IV og III Realcl.	26	—
Adjunct B. Johansen: Mathematik i Realclas= serne og III stud., Naturlære i V R., Tri= haands- og geometrisk Tegning i Realclasserne	32	—
Adjunct Nielsen: Latin i VI og V, Dansk i III stud. og Fællesklasserne	34	—
Adjunct D. Johansen: Latin i IV og III, Græsk i IV, Engelsk i VII, V og III Realcl.	32	—
Lærer Hansen: Regning i Realclasserne og Fællesklasserne.	14	—
Lærer Jastrau: Skrivning i hele Skolen, Teg= ning i III stud. og Fællesklasserne	23	—
Gyngelærer Schönberg: Sang i hele Skolen.	6	—
Lærerne Holm og Lauritsen: Gymnastik i hele Skolen	10	—

Skudeøvelserne, hvori ogsaa V Realclasse tager Deel, ledes af Capitain Søderberg med Assistance af ovennævnte Gymnastiklærere; Øvelserne foretages fra Mai til October, een Eftermiddag om Ugen.

De ugentlige Timers Antal i hvert Fag i de forskjellige Classer ere de samme som i de foregaaende Aar med Undtagelse af, at Religion kun har to Timer i VIte Classe.

Under 6te Marts d. A. erholdt jeg følgende ministerielle Kundskrivelse:

„Foranlediget af en af Gymnastikdirecteuren for de lærde Skoler gjort Indstilling om, at de lærde Skoler indbyrdes maatte blive gjorte bekendte med de ved dem afholdte Skydeøvelsens Fremskridt, skulde Ministeriet, der maa antage, at at en saadan Meddelelse vil have gjensidig Interesse for Skolerne, anmode Hr. Professoren om i Skolens aarlige Indbydelseskrift at optage Resultaterne af de i det forløbne Aar ved samme foretagne Skydeøvelser.“

Deette troer jeg bedst at efterkomme ved at lade astrykke det under 9de September indsendte Schema, der indeholder „Beretning om Udfaldet af Skarpskydningen med Riffel i det forløbne Skoleaar.“

Antal af de deeltagende Disciple.	Distance.	Studdenes Antal.	Antal af Træffere i frit Anslag		Points.	
			i den inderste Cirkelstade (9 Points).	i den øvrige Deel af Cirkelstaden fra 1--8 P.).	Summa.	Gjennemnit.
39	paa 100 Alen	309	125	157	2055	6,65 $\left\{ \begin{array}{l} 27 \\ 0 \text{ og } X \end{array} \right.$
	paa 200 Alen	1049	309	541	5955	5,68 $\left\{ \begin{array}{l} 199 \\ 0 \text{ og } X \end{array} \right.$
	paa 300 Alen	222	26	98	738	3,32 $\left\{ \begin{array}{l} 98 \\ 0 \text{ og } X \end{array} \right.$
Summa paa alle Distancer		1580	460	796	8748	5,54 $\left\{ \begin{array}{l} 324 \\ 0 \text{ og } X \end{array} \right.$

Anmærkning. Skydeøvelserne have været afholdte paa følgende 13 Dage: d. 1ste, 8de, 14de og 29de Septbr. 1866 og d. 11te, 16de, 18de og 25de Mai, 1ste, 24de og 29de Juni, d. 5te og 13de Juli 1867. Af det opførte Elevantal have tre kun deeltaget et Par Gange, deels paa Grund af Sygdom, deels paa Grund af Udtredelse af Skolen, og otte have kun deeltaget i de i 1867 afholdte Øvelser.

3. De i Skoleaaret gennemgaaede Pensa.

Dansk.

I Klasse. Til Øvelse i Læsning og Gjenfortælling er brugt Kefoliis „Fortællinger og Sagaer“ anden Samling. Efter Sammes „Fortællende Digte for yngre Børn“ er der lært 16 Digte udenad. Der er i Regelen skrevet to Stile hver Uge paa Skolen; hver tredie Gang en Dictatstiil, nærmest til Indøvelse af Tegnsætningen, forøvrigt Gjenfortællinger. Hovedsætningerne i Sproglæren ere blevne mundtlig indøvede med Kefoliis kortede Sproglære som Grundlag. — II Klasse A og B. Til Dplæsning og Gjenfortælling er brugt Kefoliis „Fortællinger og Sagaer“ anden Samling. Af Sammes „Fortællende Digte for yngre Børn“ er der lært 16 Digte udenad; de Digte, der ikke ere lærte udenad af dette Hold, ere blevne oplæste og gennemgaaede. Stilene have været Gjenfortællinger efter Saxo, Snorre Sturlesøn og Orvarodds Saga, samt nogle Eventyr og mindre Historier; der er skrevet een Stiil ugentlig, begyndt paa Skolen og fuldendt hjemme; desuden er der engang imellem skrevet en Dictatstiil, nærmest til Befæstelse af Reglerne om Tegnsætning. Sproglæren er bleven indøvet ved Analyse; som Grundlag er benyttet Kefoliis Sproglære, af hvilken ogsaa enkelte Stykker ere gennemlæste paa Skolen. — III Realklasse. Til Dplæsning har været benyttet Andersens Eventyr, Fortællinger af Fædrelandets Historie og Ingemanns Erik Menveds Barndom. Der er skrevet een Stiil ugentlig, Gjengivelse af hvad der er fortalt, dels af historisk, dels af geographisk og naturhistorisk Indhold. Grammatiken er gennemgaaet ved mundtlig Med-

delelse og Analyse. Vers ere lærte udenad een Gang ugentlig. — III stud. Klasse. Til Læsning er benyttet Stykker af Holsts og Hammerichs Læsebøger, et Par af Blichers Fortællinger o. s. v. Af Lefoliis „Fortællende Digte for ældre Børn“ ere endeel af de lettere Digte lærte udenad. Stilene have været Gjenfortællinger, bl. a. om Erik og Koller efter Saxo, om Sigurd Forsalafar efter Snorre, samt forskjellige græske og nordiske Myther; der er skrevet een Stil om Ugen, begyndt paa Skolen og fuldendt hjemme. Øvelserne i Sproglaere ere fortsatte ved Analyse gjennem hele Skoleaaret. — IV Realklasse. Til Dplæsning har været benyttet Ingemanns Eventyr, Blichers Noveller og Ingemanns Baldemar d. Store og hans Mænd. Der er skrevet een Stil om Ugen, fornemmelig af geographisk eller naturhistorisk eller raisonnerende historisk Indhold. Vers ere lærte udenad een Gang ugentlig og Grammatiken repeteret. Den nordiske Mythologie er meddeelt og gjengiven. — IV stud. Klasse. Til Dplæsning er benyttet Holsts Læsebog, Blichers Noveller, Fortællinger af Anton Nielsen, Hauch o. fl. Der er skrevet to til tre Stile om Maaned, i Begyndelsen af Aaret Gjenfortællinger, senere deels Gjengivelse af et meddeelt Stof, deels Beskrivelser og Skildringer af geographisk og naturhistorisk Indhold, hentet fra Underviisningen i disse Fag. — V Realklasse. Til Læsning er benyttet foruden Florss Læsebog, hvoraf udvalgte Stykker ere læste, forskjellige Arbejder af danske Forfattere. Af Møllers græsk-romerske Mythologie læst fra Kadmos til Enden; Kjendskab til den nordiske Mythologie meddeelt ved Hjælp af Ohlenschlägers „Nordens Guder“. Tre til fire Udarbejdelser i Modersmaalet hver Maaned. — V stud. Klasse. Til Læsning har været benyttet Hol-

bergs Comedier, Goldschmid's Fortællinger, Bølsunge Saga o. a. To Stile maanedlig deels af beskrivende og skildrende deels af historisk Indhold. — VI Klasse. Til Læsning har været benyttet Ohlenschlägers historiske Tragedier, Stykker af Carl Bernhard, Digte af Paludan-Müller, Chr. Winther, Molbechs Anthologie o. s. v. To Stile maanedlig deels som i V stud. Cl., deels af mere raisonnerende Indhold. — VII Klasse. Til Læsning er benyttet Værker af Ohlenschläger, Hauch, Herx, P. A. og S. E. Heiberg, Henrik Ibsen o. fl. I Slutningen af Aaret er Hammerichs svenske Læsebog benyttet i nogle Timer. Litteraturhistorie efter Thortsens Haandbog forfra til Holberg.

Lydst.

I Klasse. Rungs Læsebog for de lavere Classer S. 34—111. Af Hjorts mindre Grammatik er det Vigtigste af Formlæren læst og tildeels indøvet ved skriftlige Øvelser. — II Klasse A og B. Rungs Læsebog S. 111—168. Formlæren er læst efter Hjorts mindre Grammatik og Wolles Materialier benyttede til skriftlig Indøvelse af det Læste. — III Realklasse. Hjorts Læsebog S. 1—53, 80—87. Det Vigtigste af Formlæren er læst efter Trojels Grammatik. Af og til Øvelser efter Rasmussen's Elementarbog. — III stud. Klasse. Hjorts Læsebog S. 4—16, 21—40. Efter Hjorts mindre Grammatik det Meste af Formlæren, som derpaa er indøvet ved Anvendelse paa kortere Sætninger. — IV Realklasse. Hjorts Læsebog S. 88—112, 194—235. Formlæren er læst efter Trojels Grammatik, og enkelte Afsnit af Syntaxen meddeelte ved den mundtlige og skriftlige Øvelse efter

Lassens Elementarbog. — IV stud. Klasse. Hjorts Læsebog S. 74—88, 164—194, 235—247. Formlæren er gjenneingaaet efter Hjorts mindre Grammatik, ligesom ogsaa enkelte Dele af Syntaxen ere medtagne ved den mundtlige Analyse. — V Realclasse. Hjorts Læsebog S. 437—481 og Schillers: Wallensteins Tod. Formlæren er læst og repeteret efter Trojels Grammatik, og Syntaxen efter: „Et Par Capitler af den tydsk Syntax“. Lorenzens Stiiløvelser ere benyttede til skriftlige og mundtlige Øvelser afvejlende paa Skolen og hjemme. — V stud. Klasse. Hjorts Læsebog S. 291—362. Efter Hjorts mindre Grammatik er Formlæren læst og udførligere gjenneingaaet, og Syntaxen efter: „Et Par Capitler af den tydsk Syntax“. — VI Klasse. Som Lectie: Schillers Wallenstein, og af Hjorts Læsebog S. 315—329, 386—414, samt endeel af Fürs og Kungs Deutsche Dichter. Extemporallæsning efter denne sidste Bog. Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk. Hjorts større Gram. og Taafes Syntax ere benyttede, mest til Henviisning, under den daglige Læsning.

Fraust.

II Klasse A. Borrings Manuel des enfants S. 6—81. B. S. 1—62, 81—100. Af Grammatiken er meddeelt det Væsentligste af Declinationerne, Fleertalsdannelsen, Hunkjønnsdannelsen, Hjelpeverberne, de regelmæssige Verber, Pronominerne og Talordene. — III Realclasse. Samme Læsebog S. 90—168. Af Grammatiken det Meste af Formlæren. — III stud. Klasse. Lassens Læsebog for Mellemclaffer S. 1—47, 153—159, 193—198. Det Big-

tigste af Formlæren, deriblandt de nødvendigste uregelmæssige Verber. — IV Realclasse. Borrings Læsebog for Mellemclasser S. 90—116, Le Sage: Histoire de Gil Blas, édition destinée a l'adolescence S. 5—132. Formlæren er repeteret noget udførligere. Noget af Syntaxen er mundtlig meddeelt og indøvet ved Exempler. Extemporallæsning efter Gil Blas. — IV stud. Classe. Læssens Læsebog S. 77—111, 124—140. Borrings Etudes litteraires S. 1—10, 98—126, 181—184. Af Grammatiken Formlæren. — V Realclasse. Mérimée, Colomba, suivi de la Mosaique S. 1—57, 271—278, 358—401. Souvestre, au coin du feu S. 99—126, 145—164. Scribe, le lorgnon. Formlæren er repeteret, og Syntaxen mest meddeelt mundtlig og indøvet paa Skolen. Extemporallæsning efter Mérimée. — V stud. Classe. Borrings Etudes S. 127—141, 151—160, 205—260, 268—279, 373—389. Af Læssens Læsebog S. 241—252. Formlæren er repeteret, og nogle Punkter af Syntaxen ere gjennemgaaede. — VI Classe. Borrings Etudes S. 10—62, 279—325, 390—401. Mérimée, Colomba for en Deel som Extemporallæsning. Grammatiken repeteret. — VII Classe. Yngste Afdeling. Molière, les Precieuses ridicules, Scribe, une femme, qui se jette par la fenêtre, Slutningen af Mérimée, Colomba, nogle enkelte i foreg. Classe forbigaaede Stykker i Borrings Etudes; lidt Litteraturhistorie. — Ældste Afdeling. Augier, Philiberte, Molière, L'Avare (med Benyttelse af Sicks franske Læsestykker 1ste H.), nogle Digte af Hugo og Vigny; lidt Litteraturhistorie.

Engelsk.

III Realclasse. Mariboës Elementarvog er gjen= nemgaaet; det Væsentligste af Formlæren lært efter Rosings kortsfattede engelske Formlære. Ved Siden deraf ere Stiil= øvelserne til Elementarvogen bleve benyttede eengang om Ugen til skriftlig Oversættelse; iøvrigt mundtlig. — IV Real= klasse. Marryat, the Mission S. 65—120. Stiil eengang om Ugen. Wittrups Sproglære til Repetition af Formlæren og til Gjennemlæsning af Et og Andet angaaende Ordfoiningen. — V Realclasse. I Herrig: the British classical Authors (5te Udg.) er læst S. 563—589 og 635—649, af Classens ældste Afdeling desuden S. 556—563 og endeel af det tidligere Læste repeteret. En stor Deel af Formlæren og Ordfoiningslæren er læst efter Wittrups Sproglære. Ugentlig er een Stiil skreven paa Skolen, i Begyndelsen efter Classens Opgaver, siden efter Dictat. — VII Klasse. Af Classens engelske Læsebog 2den Afdeling har A læst S. 31—52, 160—170; B fra Begyndelsen til S. 23, S. 31—37, 42—52, 84—97, 127—132.

Latin.

III Klasse. Silfverbergs latinste Læsebog indtil S. 40. Af Madvigs Grammatik er Boiningslæren ble= ven læst; af Casuslæren er det lettest Fattelige meddeelt mundtlig ved Underviisningen. I den sidste Halvdeel af Skoleaaret Stiil efter Trojels Materialier, i Begyndelsen mundtlig, siden skriftlig, omtrent 3 Gange om Ugen. — IV Klasse. Silfverbergs Læsebog fra S. 37—48. Cæsar de bello Gallico 2den og 3die Bog. Af Madvigs Grammatik er læst i Syntagen til 2det Affnit, 3die Capitel

og Formlæren repeteret. Stiil to Gange om Ugen efter Trojels Materialier, hvoraf en stor Deel af 1ste Afdeling og Begyndelsen af 2den Afdeling B er skreven. Stilene ere hyppig i Forveien blevne gennemgaaede mundtlig med Disciplene, navnlig altid i den første Halvdeel af Skoleaaret og ved de svarere Stykker mod Slutningen. — V Klasse. Sallusts Catilina, Ciceros 3 første catilinariske Taler, Ovids Forvandlinger (Blochs Udbalg): Cadmus og Actæon (240 Vers). Af Madvigs Sproglære er der læst fra § 301 til § 382, og det tidligere Læste af Ordfoiningslæren er repeteret. Ugentlig een Stiil hjemme; desuden een Gang om Ugen en Skolestiil eller mundtlige Øvelser. — VI Klasse. 23de Bog af Livius, første Bog af Virgils Æneide, samt mod Slutningen af Aaret mere cursorisk Ciceros 4 catilinariske Taler. Af Madvigs Sproglære §§ 383—437, og det tidligere Læste af Moduslæren repeteret. Ugentlig een Stiil hjemme; desuden een Gang om Ugen en Skolestiil eller mundtlige Øvelser. — VII Klasse. Horats's Breve 1ste Bog, Tibullus's og Propertius's Elegier efter Madvigs carmina selecta, Ciceros Cato maior og Lælius og Tacitus's Agricola og Germania. Til Extemporallæsning eengang om Ugen er benyttet Stykker af Belleius Paterculus, Seneca og Plinius efter Flemmers Udbalg. To Stile om Ugen, den ene hjemme, den anden paa Skolen efter Heinrichsens Opgaver 1ste (A) og 4de (B) Afsnit; desuden mundtlige Øvelser i Stiil med begge Hold; een Version hver fjerde Uge er udarbejdet hjemme efter Sammes Opgaver til Oversættelse fra Latin. Under Forfatterlæsningen ere de til Forstaaelsen af Stederne hørende grammatiske, antiquariske, mythologiske og litterarhistoriske Dplys-

ninger meddeelte og henviist til de Haandbøger, som ere i Disciplenes Hænder.

Græst.

IV Klasse. Bergs Læsebog indtil S. 46, hvoraf dog ikke alle de danske Stykker ere fuldstændig læste. Det Vigtigste af Endlæren og Bøiningslæren efter Tregders Formlære; af uregelmæssige Verber ere kun de medtagne, som ere forekomne under Læsningen. — V Klasse. Xenophons Anabasis 1ste Bog de 3 første Capitler af 2den Bog. Tregders Formlære for en Deel repeteret, for en Deel læst af Nytt, navnlig de uregelmæssige Verber. — VI Klasse. Homers Odyssee 3die og 4de Bog, Xenophons Anabasis 2den Bog fra 3die Capitel. — VII Klasse. Hele Tregders Anthologie med Undtagelse af de fleste af 3dhyllerne, Herodots 5te Bog, af Matthiäs griech. Lesebuch Arxiochos og Lukians Philopseudes; repeteret de to første Bøger af Xenophons Anabasis. Madvigs Syntaxis er ikke læst lectieviis, men idelig benyttet til Henviisning under Læsningen af Forfatterne; med Hensyn til de fornødne mythologiske, antiqvariske og litterair-historiske Opgaver gjelder det Samme, som er bemærket ovenfor ved Latinen.

Hebraist.

VII Klasse. Yngste Afdeling. Genesis I-VIII. Af Whittes Grammatik er læst det Vigtigste af Formlæren. — Ældste Afdeling. De foreskrevne 40 Capitler af Genesis. Whittes Formlære læst fuldstændig og repeteret.

Religion.

I Klasse. Balslevs Bibelhistorie læst til S. 101. Endeel Psalmer lærte udenad. — II Klasse A og B. Balslevs Lærebog forfra til andet Hovedstykke, Troen (§ 55). Sammes Bibelhistorie forfra til Israels Rige; desuden er Müllers Udtog af den hellige Skrift benyttet til Dplæsning og Gjenfortælling. Endeel Psalmer ere lærte udenad. — III Realklasse. Samme Lærebog fra § 55 til den tredie Artikel (§ 82) og samme Bibelhistorie fra Israels Rige (S. 40) til Jesu Fjender (S. 80). Müllers Udtog benyttet som i anden Klasse. Psalmer. — III stud. Klasse. Samme Lærebog fra § 55 til 3die Hovedstykke: Fader vor (§ 95). Afsens Bibelhistorie fra 6te Afsnit: Israel og Juda som særskilte Riger (S. 79) til 9de Afsnit: G. T. Skrifter (S. 114) og fra det nye Testamente, første Afsnit (S. 139) til Jesu Bjergprædiken (S. 153). Psalmer. — IV Realklasse. Samme Lærebog fra § 82 til Bogens Slutning. Balslevs Bibelhistorie fra Jesu Fjender (S. 80) til Kirkens Historie efter Apostlenes Dage (S. 101) samt G. T. Historie repeteret forfra til Rigets Deling (S. 39). Müllers Udtog benyttet som i III Realklasse. Psalmer. — IV stud. Klasse. Samme Lærebog 3die Troesartikel, Bønnen, Daaben og Nadveren. Afsens Bibelhistorie, Jesu Liv fra Bjergprædiken til Lidelsen. Psalmer. — V stud. Klasse. Samme Lærebog forfra til § 72. Afsens Bibelhistorie fra Jesu Lidelse til Enden, samt det G. T. Skrifter. — VI Klasse. Samme Lærebog fra 3die Troesartikel til Enden. Afsens Bibelhistorie repeteret igjennem. — VII Klasse. Matthæi Evangelium i Grundsproget. Tønder-Nissens Kirkehistorie forfra til Nr. 33.

Historie.

I Klasse. Efter Rofods fragmentariske Fremstilling den gamle Historie og Middelalderens til Carl den Store. — II Klasse A og B. Efter samme Lærebog Middelalderens og den nye Tids Historie indtil den franske Revolution. — III Realklasse. Efter samme Lærebog og mundtlig Meddelelse Middelalderens og den nye Tids Historie indtil den franske Revolution. — III stud. Klasse. Efter Rofods Udtog Frankrigs Historie til Julirevolutionen. — IV Realklasse. Efter Rofods fragmentariske Lærebog Oldtidens Historie, og efter Allens Lærebog Danmarks Historie til Magnus den Gode. — IV stud. Klasse. Efter Rofods Udtog er af Oldtidshistorien læst de vestasiatiske Rigers samt Grækenlands Historie; dernæst Englands, Spaniens (derunder nogle Partier af Kalifatets og Portugals Historie) samt de forenede Nederlandes. — V Realklasse. Efter Rofods fragmentariske Lærebog (udfyldt ved mundtlig Meddelelse) det gamle Roms Historie; dernæst efter Allens Lærebog Danmarks Historie (jævnfides dermed Hovedpartierne af Norges og Sverrigs Historie.) — V stud. Klasse. Efter Rofods Udtog den romerske Oldtidshistorie; dernæst Tydslands, Italiens, Preussens og Ruslands (med nogle Partier af Polens) Historie. — VI Klasse. Fædrelandets Historie efter Allens Lærebog; jævnfides dermed er affnitsviis læst Sverrigs og Norges Historie efter Rofods Udtog. — VII Klasse. Middelalderens Historie fra Tiderne nærmest efter Carl den Stores Død efter Estrups Lærebog (for B's Vedkommende hele Middelalderen) og Oldtidens Historie efter Thriges Lærebog.

Geographie.

I Klasse. Efter Erslevs mindre Lærebog Europa til Italien. — II Klasse A og B. Efter samme Lærebog Europa fra Italien samt de øvrige Verdensdele. — III Realklasse. Efter Erslevs større Lærebog (for Latin-skoler og Seminarier) fra den danske Stat til Mellemeuropa. — III stud. Klasse. Samme Lærebog forfra til Mellemeuropa. — IV Realklasse. Samme Lærebog, Mellemeuropa til Sydeuropa. — IV stud. Klasse. Samme Lærebog fra Ruslands Øst til Italien. — V Realklasse og V stud. Klasse. Efter Velfchovs Lærebog Asien, Africa, America og Australien. — VI Klasse. Repeteret hele Geographien efter Velfchovs Lærebog.

Mathematik og Regning.

I Klasse. De 4 Regningsarter i ubenævnte og benævnte, hele og brudne Tal efter Hansens Regnebog I og II. Megen Øvelse i Hovedregning. — II Klasse A og B. Fortsættelse af Brøkfregning samt Regning med ombvendte og sammensatte Forhold, Gjennemsnitsregning, Delingsregning og Procentregning efter Hansens Regnebog II og III. Megen Øvelse i Hovedregning. Affætning af lette geometriske Opgaver. — III Realklasse. Regning med ombvendte og sammensatte Forhold, Gjennemsnitsregning, Delingsregning, Procentregning og Regning med fremmed Mønt efter Hansens Regnebog III. De forskjellige Arter af Regning ere først indøvede ved Hovedregning. Regneopgaver hjemme een Gang om Ugen. Steens elementaire Arithmetik til Art. 53 og de tilsvarende Øvelser efter Sammes mathematiske Opgaver for det indledende Cursus. Mundts

Geometri til Art. 144. Affætning af Maalestokke og disses Anvendelse til Affætning af Figurer efter opgivne Maal, samt praktisk Øvelse i Beregning af de affatte Figurers Fladeindhold. — III stud. Klasse. Steens elementaire Arithmetik til Anhanget og de tilsvarende Øvelser efter Sammes matematiske Opgaver for det indledende Cursus. Talopgaver indklædte i almindelig Sprogform. Johnsens geometriske Tegneopgaver Nr. 1—35. — IV Realclasse. Procentregning, Decimalbrøf, Kvadrat- og Cubikrod og Bexelregning efter Hansens Regnebog III og Regnebog for høiere Realclasser. Hovedregning og Hjemmeopgaver een Gang om Ugen. Steens elementaire Arithmetik fra Art. 53 til Anhanget og de tilsvarende Øvelser efter Sammes Opgaver for det indledende Cursus. Sammes elementaire Algebra Art. 1—14. Mundts Geometrie fra Art. 146—303. Johnsens geometriske Tegneopgaver Nr. 15—22 og 28—43. Affætning af Maalestokke og disses Anvendelse til Affætning af Figurer efter opgivne Maal. — IV stud. Klasse. Steens elementaire Algebra Art. 1—12 med tilsvarende Øvelser. Repeteret Steens elementaire Arithmetik § I—III, V. Mundts Geometrie Art. 1—192. — V Realclasse B. Kvadratrod og Cubikrod, Vigninger af 1ste og 2den Grad og endeel Opgaver til Indøvelse af Logarithmer og deres Anvendelse; een Opgave hjemme hver 8de eller 14de Dag. Steens elementaire Algebra fra Art. 25—59. Mundts Geometrie fra Art. 303—407. Johnsens geometriske Tegneopgaver S. 45—73. — V Realclasse A. Opgaver til Indøvelse af de forskjellige Arter Regning efter Hansens større Regnebog; een Regneopgave hjemme hver 8de eller 14de Dag. Repeteret hele det matematiske Cursus. Mundtlige og skriftlige Øvelser i Projectionslæren. Begge

Afdelinger have foruden de ved Overhøringen i Mathematikk forefaldende Opgaver hver Uge havt een Times skriftlige Øvelser paa Skolen og to mathematiske Opgaver hjemme. — V stud. Klasse. Steens elementaire Algebra Art. 14—27. Repeteret Steens elem. Arithmetik Art. 54—64 og elem. Algebra Art. 1—12. Øvelse især i Regning med Rodstørrelser og Proportioners Anvendelse. Mundts Geometrie Art. 138—145, 193—302, 321—332, 345—371. Repeteret det foregaaende Aars Cursus. — VI Klasse. Steens elem. Algebra Art. 28—36, 46—58 samt nogle skrevne Sætninger om Tals Delelighed. Repeteret Steens elem. Arithmetik Art. 65—73 og indøvet Regning med afkortede Decimalbroker. Mundts Geometrie Art. 303—320, 333—344, 372—449. Repeteret hele Geometrien. Foruden Øvelser paa Skolen er een Opgave ugentlig besvaret skriftlig hjemme i den største Deel af Aaret. — VII Klasse B. Steens elem. Algebra Art. 37—64 med et Par Tilføielser. S. Petersens Trigonometrie med nogle Udledelser. Mundts Stereometrie Art. 1—178. Øvelser paa Skolen især i Ligningers og Logarithmers Behandling; een skriftlig Opgave hjemme ugentlig. — VII Klasse A. Mundts Stereometrie Art. 179—286. Repeteret det hele mathematiske Cursus. 1 eller 2 skriftlige Opgaver ugentlig hjemme.

Naturlære og Astronomie.

V Realklasse B. Holtens Naturens almindelige Love Art. 1—127 og fra Art. 272 til Enden. A. Holtens Naturens almindelige Love Art. 127—195 og fra Art. 237—272. Johustrups de chemiske Grundstoffer fra Art. 64 til Enden. Veirlære efter et skrevet Compendium. Repeteret det hele Cursus. — VII Klasse B. Ørstedes mechaniske

Physik 3die Udg. til Art. 206. Müllers chemiske Physik til Barmelæren. — VII Klasse A. Ørstedes mechaniske Physik Art. 206 til Enden. Müllers chemiske Physik fra Dampmaskinen til Enden. Mundts Grundtræk af Astronomien. Repeteret det hele Cursus.

Naturhistorie.

I Klasse. Menneskets Skeletbygning og Pattedyrenes Naturhistorie i korte Grundtræk indøvede uden Bog ved Hjælp af Naturgjenstande og Afbildninger. — II Klasse A og B. Mennesket, Pattedyrene og Fuglene til Duerne efter Lüttkens Lærebog i Zoologien Nr. 2. — III Realklasse og III stud. Klasse. Fuglene fra Rovfuglene, Krybdyrene, Padderne og Fiskene efter samme Bog. — IV Realklasse. Fuglene fra Rovfuglene, Krybdyrene, Padderne og Fiskene efter samme Bog. Planteriget fra de Tokimbladede til de Kronløse efter Strøms Plantelære. — IV stud. Klasse. Fuglene fra Rovfuglene og Krybdyrene efter Lüttkens Lærebog i Zoologien Nr. 2. Planteriget fra de Heelkronede til Enden efter Strøms Plantelære. — V Realklasse. De vanskelige Partier af Menneskets Naturhistorie, Krybdyrene, Padderne, Fiskene og Bløddyrene efter Lüttkens Lærebog i Zoologien Nr. 2; det Øvrige af samme Bog repeteret. — V stud. Klasse. Dyreriget fra de friggjællede Fiske til Enden efter samme Bog; Læren om Planternes hdre Form efter Drejers og Bramsens Lærebog i Zoologie og Botanik. — VI Klasse. Planteriget efter samme Bog, med endeel Forandringer og Tilføielser. Pattedyrene fra Aberne, Fuglene, Ormere og Bløddyrene efter Lüttkens Lærebog i Zoologien Nr 2; det Øvrige af Dyreriget repeteret.

4. Disciplene.

Imod Slutningen af forrige Skoleaar var Disciplenes Antal 188, hvoraf fire bleve dimitterede til Univerfitetet, ti forlode Skolen efter at have bestaaet ved Afgangsexamen for Realelever, og desuden sex udmeldtes inden det nye Skoleaars Begyndelse. Efter Indlemmelsesproven optoges i August f. A. ni og tyve og i Løbet af dette Skoleaar endnu otte, saa at det største Antal iaar har været 205, af hvilke i Løbet af Aaret hidtil (Beg. af Juni) er udtraadt nitten, nemlig een af VII A, to af V stud. Cl., to af V Realcl., to af IV stud., tre af IV Realcl., een af III stud., fire af III Realcl., to af II A og to af II B. Skolen besøges da for nærværende Tid af 186 Disciple, fordeelte paa 11 Classer i efterfølgende alphabetiske Orden (De, hvis fuldstændige Navne ere angivne, ere de sidst optagne):

VII Klasse A: 1. H. N. Fr. Arctander. 2. Th. H. Barfod. 3. J. B. Faber. 4. C. A. B. S. Hansen. 5. P. L. Ipsen. 6. F. C. Chr. Jensen. 7. J. Jacobsen. 8. B. Krarup. 9. Fr. Chr. Lorenzen. 10. G. N. Fr. Møller. 11. D. Schjær. 12. H. F. B. Wandall. 13. M. Weber. 14. A. S. J. Weel.

VII B: 15. B. S. v. d. Na Bertelsen. 16. P. C. A. Heilmann. 17. Th. Chr. Langkilde. 18. G. F. J. Lassen. 19. F. N. Meier. 20. H. J. Møller. 21. Th. B. Møller. 22. N. P. H. D. Petersen. 23. G. Philipfen. 24. Baldemar Stephan Julius Raabhe (fra Rønne Skole, Søn af Captain og Toldcontrolleur Raabhe i Rønne). 25. J. Th. Suhr. 26. J. Teisen.

VI Klasse: 1. S. Th. Balslev. 2. N. Bang. 3. M. B. Heilmann. 4. L. A. Lange. 5. C. F.

Møller. 6. M. L. Nielsen. 7. N. Pedersen. 8. Th. L. M. Rasmussen. 9. F. B. V. Rønning.

V stud. Klasse: 1. A. M. P. Wendt. 2. Carl Eiler Bierfreund (Bankdirecteur Bierfreund i Odense). 3. Uffe Birkedal (Pastor Birkedal i Ryslinge). 4. G. B. Blom. 5. H. Th. Duseberg. 6. H. S. Fangel. 7. F. B. H. Hansen. 8. Leopold Hans Andreas Helveg (Pastor Helveg i Odense). 9. H. E. Jacobsen. 10. S. N. Johnsen. 11. S. B. Jungeren. 12. H. F. E. Jungeren. 13. L. Jørgensen. 14. A. Chr. Kragh-Müller. 15. D. S. B. Kragh. 16. M. B. Krarup. 17. F. Th. S. A. Nansen. 18. N. Chr. Nielsen. 19. S. F. Paulsen. 20. Th. A. Raben. 21. Chr. Ravn. 22. S. Fr. Torup.

V Realclasse A: 1. Fr. S. Ville. 2. P. Th. Engelstoft. 3. S. N. Ipsen. 4. A. M. Jensen. 5. E. S. Lorenzen. 6. Chr. S. Madsen. 7. Joh. Chph. S. Møller. V R. B: 8. H. P. Andersen. 9. H. E. v. d. Na Bertelsen. 10. Chr. S. Bloch. 11. P. D. Bladel. 12. A. N. Fogtmann. 13. L. B. Grønlund. 14. Chr. F. Maegaard. 15. E. H. Schnakenburg. 16. E. S. Teisen.

IV stud. Klasse: 1. E. S. Balslev. 2. S. H. Clausen. 3. Christian Andreas Sophus Dorn (Postmester, Justitsraad Dorn i Odense). 4. D. E. Chr. Fønss. 5. H. Fr. Th. Gredsted. 6. A. H. S. Helveg. 7. P. Hofman-Bang. 8. S. E. F. Jørgensen. 9. S. B. Jørgensen. 10. S. Br. Risbye. 11. N. E. Langkilde. 12. S. N. Th. Michelsen. 13. S. H. Nielsen. 14. D. N. Schiwe. 15. S. H. Teisen. 16.

M. H. E. Tscherning. 17. Jon Baupell (Lieutenant, Institutbestyrer Baupell i Fredericia).

IV Realclassse: 1. A. P. S. H. E. Abel. 2. A. H. G. Boldt. 3. R. G. Brandt. 4. M. B. Brandt. 5. H. E. M. Hviding. 6. P. Kollesgaard. 7. B. Th. Meier. 8. Carl Ditlev Nissen (Pastor Nissen i Fens). 9. S. M. Nissen. 10. L. Chr. Petersen. 11. Ditlev Christian Ernst Svendsen (Forpagter Svendsen paa Egneborg). 12. S. S. S. Wied. 13. R. Th. Wiingaard. 14. S. Chr. Wilken.

III stud. Classe: 1. L. Chr. Th. Bierfreund. 2. Christian Benzou (Nitmester Benzou i Odense). 3. S. P. M. Bøgh. 4. H. N. Faber. 5. Chr. F. A. Gottschalk. 6. H. Chr. Hammer. 7. N. A. E. Langkilde. 8. S. E. Olsen. 9. A. M. M. Steenbuch. 10. H. L. S. Weel. 11. A. Wogensen.

III Realclassse: 1. L. Bang. 2. Frederik Rubek Henrik Bülow (Nitmester Bülow i Odense). 3. P. Clement. 4. A. Gadefen. 5. A. E. Hofgaard. 6. N. A. E. Holbeck. 7. Ernst Jacobsen (afd. Kammerraad, Proprietair Jacobsen paa Høistrup). 8. S. G. Jacobsen. 9. S. F. Klein. 10. H. S. Kruse. 11. August Cecilus Langkilde (Proprietair Langkilde paa Godthaab). 12. E. A. B. Langkilde. 13. Christian Edvard Lorenzen (Pastor Lorenzen i Skeby) 14. D. Th. A. Mulvad. 15. S. Nielsen. 16. Sophus Rasmus Brastrup Nielsen (Branderibestyrer Nielsen i Odense). 17. Chr. U. E. Petersen. 18. Adolph Philippen (Boghandler Philippen i Odense). 19. L. E. Schnackenburg. 20. H. M. Chr.

Teisen. 21. A. A. Tychsen. 22. B. E. Wiingaard.
23. H. Th. Windel.

II Fællesklasse A: 1. A. A. Th. Abel. 2. J. P. Bang. 3. K. J. D. Blædel. 4. B. L. D. Blædel. 5. L. B. E. Borch. 6. H. St. Grønlund. 7. F. L. Høj. 8. P. M. Holberg. 9. Niels Theodor Jepsen (Skolelærer Jepsen i Spedsbjerg). 10. Ludvig Peter Koføed (Pastor Koføed i Brendstrup). 11. Carl Wilhelm Møller (Kjøbmand Møller i Nykjøbing p. Morsø). 12. G. A. Olsen. 13. Henrik Fasmer Paasche (Landmand Paasche ved Bergen). 14. E. Chr. Salchow. 15. H. P. Chr. Schmidt. 16. S. Stokkeby. 17. J. Teisen.

II Fællesklasse B: 1. L. Cl. Bertelsen. 2. D. E. Blumensaat. 3. Hermann Christiansen (Proprietair Christiansen til Raft Hovedgaard). 5. P. Chr. E. S. W. Harder. 6. Johannes Jacobus Ipsen (afd. Pastor Ipsen i Nørre-Broby). 7. Niels Ferdinand Jacobsen (Broder til Nr. 7 i III Realcl.). 8. N. H. Johnsen. 9. Th. A. Jørgensen. 10. E. M. G. Krag. 11. P. S. S. Krag. 12. J. H. F. Maegaard. 13. Johannes Terman Petersen (Mølleleier Petersen, Bramstrup Mølle). 14. Chr. K. M. Rasmussen. 15. J. K. Schønberg. 16. A. M. Unjerud.

I Fællesklasse: 1. Søren Bang (Kjøbmand P. Bang i Odense). 2. Axel Bierfreund (Broder til Nr. 2 i V st. Cl.). 3. Carl Oscar Fogtmann (Kjøbmand Fogtmann i Odense). 4. Carl Ludvig Wittenberg Gredsted (Hofftomager Gredsted i Odense). 5. Heinrich Ludvig Helveg (Skibsreder Helveg i Odense).

6. Preben Ristrup (Skolelærer og Organist Ristrup i Horne). 7. Even Thomas Nielsen (afd. Skolelærer Nielsen i Allersø). 8. Mens Paasche (Broder til Nr. 13 i II Cl. A.). 9. Rasmus Alfred Petersen (Brandmajor, Tommermester Petersen i Odense). 10. Hans Lauritz Friis Carl Rasmussen (Skolelærer Rasmussen i Viby). 11. Povel Wilhelm Roth (Pastor Roth i Vigerslev). 12. Olaf Schmidth (Lærer M. Schmidth i Odense). 13. Thomas Sprechelsen (afd. Pastor Sprechelsen i Uggerslev). 14. Christian Svar Schmidt Teisen (Gaardeier Teisen paa Amasholm).

5. Stipendier og Legater.

Ved Ministeriets Skrivelse af 26de September f. A. ere Beneficierne i Skoleaaret 18⁶⁷ fordeelte saaledes:

1. Høieste Stipendium 50 Rb. og fri Undervisning: C. A. B. S. Hansen, P. L. Ipsen, F. C. Lorenzen, D. Schjær, Th. B. Møller, N. Bang, N. Pedersen.

2. Mellemsste Stipendium 35 Rb. og fri Undervisning: H. N. Fr. Arctander, S. Jacobsen, H. F. B. Wandall, S. F. Torup.

3. Laveste Stipendium 20 Rb. og fri Undervisning: G. N. F. Møller, G. F. S. Lassen, N. C. Nielsen, M. H. C. Tscherning, samt som extraordinair Gratist: A. C. Kragh-Müller.

For samtlige nævnte Disciple ere Stipendierne blevne oplagte.

4. Fri Underviisning: F. N. Meier, H. S. Møller, N. P. H. D. Petersen, G. Philipsen, Th. L. M. Rasmussen, F. B. H. Hansen, L. Tørgensen, J. F. Paulsen, J. N. Ipsen, C. S. Madsen, S. C. S. Møller, A. N. Fogtmann, S. Nielsen, og som extraordinaire Gratister: B. S. J. Raaby, S. N. Johnsen, H. N. Faber, N. H. Johnsen.

5. Underviisning imod nedsat Betaling (halvt Skolecontingent): A. P. S. H. E. Abel, A. H. G. Boldt, J. E. Olsen, G. A. Olsen, H. P. Chr. Schmidt, Chr. L. E. Dähnefeldt, Chr. M. G. Krag, J. R. Schönberg.

6. Uden fri Underviisning, mellemste Stipendium: C. F. Møller, H. F. Th. Gredsted; laveste Stipendium: S. H. Nielsen, H. Chr. Hammer.

De to Skolen tillagte Portioner af det Moltkeske Legat, hver paa 40 Rd., oppebares af Disciplene D. L. Bang og F. Chr. Lorengen. Efterat den Første havde forladt Skolen, er den ledigblevne Portion af Legatets Ephorus bleven tillagt N. Bang. Det Baggeriske Præmielegat tildeeldes ved Censuren efter Hovedexamen Disciplene P. L. Ipsen af VII Cl., Th. B. Møller af VI Cl., A. M. P. Bendt og H. F. E. Jungeren af IV Cl.

Det større Baggeriske Legat for Dimisji tildeeldes Dimittenderne Chr. S. Krüger og C. S. F. Worm. Af Frøken Ernsts Legat bleve ingen ordinære Portioner uddelte; derimod erholdt stud. med. P. R. S. Møller og M. C. Seedorff (dim. 1866) samt stud. theol. H. F. Nissen (dim. 1863) hver en extraordinair Understøttelse af 50 Rd., og stud. med. D. Chr. F. Windinge (dim. 1865) 30 Rd. Af Stipendieoverskuds-fonden fik stud. theol. P. S.

St. Nicmann en Understøttelse af 100 Rd. og stud. med.
D. Chr. F. Windinge 50 Rd.

Under 4de August f. A. indsendte jeg til Ministeriet en Skrivelse, hvorved jeg udbad mig Oplysning om adskillige Punkter, vedrørende Skolebeneficierne. Denne Skrivelse løb saaledes:

„De indgribende Indskrænkninger og Forandringer, som ere foregaaede med Skolebeneficierne ved Bekjendtgjørelse af 9de Marts 1865 og Rundskrivelse af 29de Juni f. A., synes at maatte have medført adskillige Modificationer i de ældre Bestemmelser, som staae i Forbindelse med Tildelingen af Beneficierne, idet nu, navnlig i Overgangstiden, saavel Pengestipendier, der tillægges flere Disciple uden fri Underviisning og udbetales i Løbet af Beneficieaaret til Dækning af de Skolepenge, de have at erlægge, som Moderationen af Skolepengene eller halv Friplads kun tildeles dem, som under de tidligere Forhold vilde have erholdt Beneficium af fri Skolegang. De her omtalte Beneficier ere altsaa vel mindre i Pengeværdi end de, som tidligere tillagdes værdige og trængende Disciple, men dog med Hensyn til den Qualification, som fordres hos Vedkommende, eensartede med disse, og i Vægt og Betydning ikke lidet forskellige fra hvad der ifølge tidligere Bestemmelser f. Ex. Rgl. Resolution af 29de November 1816 og vel ogsaa Universitetsdirectionens Skrivelse af 13de Septbr. 1845, Bekjendtgjørelse af 22de Octbr. 1849 og Ministeriets Rundskrivelse af 24de Novbr. f. A. forstodes ved Nedsættelse i Betaling. Men da jeg er uvis om, hvorvidt disse Omstændigheder medføre samme Rettigheder og samme Forpligtelser, som tidligere vare forbundne

med Tildeelſe af Gratist- og Stipendiepladſer, tillader jeg mig at begjere Oplyſning om følgende Punkter:

1. Om de, hvem en halv Friplads eller Stipendier uden Friplads er blevet tilſtaaet for et Aar, behøve i det følgende Aar at fornye deres Anføgning, eller Skolen, ſaaledes ſom Praxis før har været med Henſyn til Beneficierne, kan, under Forudsætning af Vedblivelfen af de behørige Qualificationer, uden videre indſtille dem til ſamme eller et høiere Beneficium.

2. Om de, der nyde de omtalte Beneficier, ere fritagne for at erlægge Gebyr for Teſtimoniet, der uſtedes ved deres Dimiſſion eller Udmeldſe.

3. Om de Disciple, ſom foreſlaaes til Stipendiater uden Friplads, kunne, uden at have gjennemgaaet de lavere Grader, ſtrax indſtilles til et høiere Stipendium, naar de ere i de øverſte Classer eller deres Trang opfordrer til at give dem en klækkeligere Underſtøttelſe. Naar et ſaadant Henſyn udelukkes, ville nemlig ofte Realifterne og Disciplene i Fællesclafſerne, der ikke have Udgang til Stipendier, være gunſtigere ſtillede end mangen dygtig ſtuderende Discipel.

4. Om de, der under deres Skolegang have erholdt Stipendier til Dækning af Skolepengene eller en Deel af ſamme, naar de ſiden forlade Skolen uden Dimiſſion, eller opgive den ſtuderende Bane, uden videre Anføgning kunne anſees for fritagne for den Skoleklaſſen ved Forordn. af 7de Novbr. 1809 § 84 forbeholdte Ret og Fordring til dem.

5. Om det kan tillades, at de uden Friplads eller i Forbindelſe med halv Friplads tillagte Stipendier oplægges for eet eller flere Aar, naar Vedkommende maatteønſte det.

3 Forbindelſe hermed udbeder jeg mig endnu Tilkjende-

gibelse angaaende tvende Punkter, som angaae Udstedelse af Vidnesblyd, nemlig:

a) Om Testimonium for to eller flere Brødre, som samtidig udtræde for at gaae over til en anden lærd Skole, maa uden særskilt Tilladelse for hvert enkelt Tilfælde udfærdiges under Et for alle disse Brødre mod et Gebyr af 10 Rd. i det Hele.

b) Om der skal benyttes stemplet Papiir ogsaa til de Vidnesblyd, der udstedes for Disciple, som inden Dimissionen forlade Skolen. Dette har hidtil ikke været Praxis her, og der er først opstaaet Tvivl hos mig desangaaende ved at jeg har seet fra en enkelt lærd Skoles Side Loven af 19de Februar 1861 § 70 anvendt ogsaa paa den omtalte Art af Vidnesblyd."

Herpaa erholdt jeg under 8de f. M. følgende Svar:

„I tjenstligt Gjensvar paa Hr. Professorens forskjellige Forespørgsler i behagelig Skrivelse af 4de d. M. undlader Ministeriet ikke herved at tilbagemelde:

1. Der findes Intet til Hinder for, at den Praxis, som har dannet sig ved Skolen, at Disciple, der nyde Beneficier ved Skolen, uden fornyet Ansøgning indstilles til at erholde samme eller høiere Beneficier, naar Sikkerhed habes for, at de behørige Qualificationer vedblivende ere tilstede, ogsaa gjøres gjeldende for de Disciple, der have halv Friplads eller Stipendium uden Friplads.

2. Den Discipel, som, idet han forlader Skolen, nyder et af Skolens Beneficier, erlægger intet Gebyr for Testimonium, som meddeles ham enten ved Dimission eller Udmeldelse.

3. Medens Ministeriet har fastholdt det som Regel, at Stigning fra lavere til høiere Stipendium finder Sted

ogfaa hvor Stipendium tilstaaes uden Friplads, har man dog under særdeles Omstændigheder paa motiveret Indstilling fra Rector, navnlig under Overgangstiden, stundom bifaldet Afvigelser fra Regelen.

4. De Disciple, der under Skolegangen have nydt Stipendier til Dækning af Skolepenge eller en Deel af samme, ansees fritagne for at refundere det saaledes Oppebaarne, saafremt de uden Dimission forlade Skolen eller opgive den studerende Bei.

5. Der høves Intet at erindre imod, at det Stipendium, der tildeles en Discipel som Bidrag til Skolepenge, naar Vedkommende maatte ønske det, oplægges for Discipulen.

6. Testimonier, som begjeres samtidig udstedte for to Brødre, kunne udfærdiges under Eet for begge Brødre mod enkelt Gebhr.

7. Testimonier eller Examensvidnesbhrd blive efter Lov af 19de Februar 1861 § 70 altid at skrive paa stemplet Papir."

Det vil sees, at af de to sidste Bestemmelser den første ikke hæver Tvivlen om, hvorledes man skal forholde sig med Testimonium for flere (3) Brødre, der samtidig forlade Skolen, og at det andet lader det opfastede Spørgsmaal være uafgjort; Spørgsmaalet er nemlig just, om ved Lovens Ord: „Testimonier eller Examensvidnesbhrd o. s. v.“ skal forstaaes to forskjellige Slags Vidnesbhrd, det ene det sædvanlige Skole=Skudsmaal, som efter Begjering udstedes til den, der forlader Skolen inden Dimissionen (i Alm. for at gaae over til en anden lærd Skole), det andet det for Vedkommendes hele følgende Livsbane ulige vigtigere Dimissionsvidnesbhrd, eller om Betegnelsen „Testimonium“ blot bliver nærmere forklaret ved de følgende Ord „eller

(sive) Examensvidn. o. s. v.", hvilken sidste Fortolkning forekommer mig at være den efter Sammenhængen rimeligste.

Ministeriets Rundskrivelse til Forstanderskaberne af 17de Juni 1867.

„Foranlediget af en berom fra et Forstanderskab ved en af de lærde Skoler indkommen Forespørgsel skal Ministeriet til fremtidig Sagttagelse meddele, at, naar der tilstaaes en Discipel Stipendium som Bidrag til Skolepengenes Udredelse, bliver der quartaliter, fra October Qvartal hvert Aar at regne, at afgive fra Skolens Stipendiefond til Skolens Kasse $\frac{1}{4}$ af Stipendiets Beløb, der liquideres i de Skolepenge, som for Disciplen quartaliter skulle erlægges, og saafremt Disciplen i Aarets Løb gaaer over til en anden lærd Skole, afgives den tiloversværende Deel af Stipendiet fra den Skoles Stipendiefond, som han forlader, til den Skoles Kasse, til hvilken han overgaaer, for der at behandles paa den ovenfor nævnte Maade.“

6. Udtog af Skolens Regnskab for Finantsaaret 18⁶⁷/₆₈.

Indtægt.	Rkr	ß
1. Beholdning efter Regnskabet for 18 ⁶⁶ / ₆₇	3516	87
2. Fordebogsindtægter og Indtægter af Kirker og Præstefald (efter Fradrag af Udgifterne).	12516	52
3. Renter af Skolens Capitalformue	1932	27
4a. Skolecontingenter.	7573	—
4b. Tilskud fra Stipendieoverskuds-fonden	480	—
5. Forskjellige ubestemte og extraordinaire Ind- tægter:		
Renter af Jens Møllers Legat	14	34

Udenfor Finantsloven:		
Tilskud fra den almindelige Skolefond.	2700	—
Den almindelige Skolefond tilbagebetalt de til samme til Forrentning indsendte Capitaler, med	3600	—
Indeholdte Præmier til Livrente- og For- sørgelsesanstalten	743	29
Summa Indtægt	33076	37
Naar Udgiften fradrages med	29,953	81
Bliver Kassebeholdningen den 31te Marts 1868	3122	52

	Mark	β
1. Gager til faste Lærere.....	18188	—
2. Inspectors og Bibliothekarens Løn.....	250	—
3. Bedellens Løn.....	174	—
4. Personligt Tillæg til Lærerne som Godtgjørelse for Tab af Andeel i Skolepenge..	1628	—
5. Timeunderviisning og for Extratimer til Skolens faste Lærere.....	2109	78
6. Bibliotheket og de videnskabelige Apparater	384	32
7. Bygningernes Vedligeholdelse.....	627	59
8. Leie for en Svømmeplads.....	25	—
9. Inventariets Vedligeholdelse.....	200	94
10. Brandsels- og Belysningsfornödenheder ..	552	45
11. Skatter og Afgifter.....	290	44
12. Regnskabsføringen.....	470	—
13. Forskjellige løbende og extraordin. Udgifter:		
a) Skoleopvarntning.....	20	—
b) Reengjøring.....	81	12
c) Porto, Protocoller, Skrivematerialier og Afsskrivning.....	177	34
d) Programmer og Skolehøitideligheder ...	149	64
e) Andre Udgifter.....	10	—
14. Riffelstydningsøvelser.....	62	76

Udenfor Finantsloven:

Udgifter ved Tiendeconstatering.....	29	52
Eftergivelse af en Discipels resterende Skolepenge.....	4	16
Efter Decisionen til Regnskabet for 18 $\frac{6}{7}$..	31	48
Afgivet Overstud til Skolefonden.....	138	—
Udlaan mod Prioritet.....	3605	70
Indsendte Præmier til Livrente- og Forsørgelsesanstalten.....	743	29

Summa Udgift 29953 81

7. Bibliotheket.

I nedenstaaende Fortegnelse over Bibliothekets Tilvæxt indtil Enden af Mai ere de fra Cultusministeriet sendte Skrifter betegnede med †, Privates Gaver med *. Adskillige Bøger ere kjøbt paa Auctionen efter afdøde Overlærer Burd. Løbenummerne henviser til de tilsvarende Rubriker i den i 1859 udkomne Hovedfortegnelse. De regelmæssigt udkommende Tidskrifter ere anførte med den fulde løbende Aargang.

I. Litteraturhistorie.

2. † Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kgl. Bibl. Udg. af Chr. Bruun. 2. H. Kbh. 1866.
6. Dansk Bogfortegnelse, udg. af G. E. C. Gad. 1867—68. Kbh.
- * Erslev, Th. S., Suppl. til „Alm. Forf.=Lex. for Konger. Danm. osv.“ indtil Udg. af A. 1853. 15. S. Kbh. 1867.
- † Hauch, J. C., Bemærkninger over nogle ved Christendommen modificerede Oldtidsminder i vore Viser fra Middelalderen. Prg. Kbhs. Univ. Reformf. 1866. 4.
- * Petersen, Cl., Om Forholdet mellem det Gamle og det Nye ved Ohlenjægers Fremtræden i den danske Litteratur. Kbh. 1867.
- † Waage, O., J. P. Mynster og de filosofiske Bevægelser paa hans Tid i Danmark. Kbh. 1867. (Disp.)
7. Linnström, H., Svenskt boklexikon. Åren 1830—1865. 1. H. Stockh. 1867.
12. Archiv f. das Studium der neueren Sprachen u. Lite-

raturen, hrsg. v. L. Herrig. 40—41. B. Brnchw.
1867.

Literarisches Centralblatt für Deutschland, hrsg. v. Fr.
Zarncke. 1868. Spz. 4.

II. Encyclopædiske og blandede Skrifter.

15a. Føllelæsning. 6—15. Kbh. 1867—68.

Nytaarsgave, udg. af Foreningen „Fremtiden“. 3. Aarg.
1868. Kbh.

† Oversigt over d. kgl. dsk. Vidensk. Selsk. Forhand-
linger m. m. 1866 Nr. 5, 6 (Novb., Decb.), 1867
Nr. 1—3 (Jan.—5. Apr.). Af J. J. S. Steen-
strup. Kbh.

15b. Danst Maanedsskrift. 2. Række. Red og udg. af M.
G. G. Steenstrup. 1868, 1—2. B. Kbh.

Fra alle Lande. Et Maanedsskr. f. nyere Reisebeskr.
etc. udg. af J. U. A. Holm. 6—7. D. Kbh.
1867—68.

Illustreret Tidende. Kbh. 1868. Føl.

Nordisk Tidskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur,
utg. af G. K. Hamilton. 1868. Lund.

III. Sprog- og Nationallitteraturer.

21. † Arnesen, M., Roden sru i vore Stedsnavne. Prg.
Fredrikshald 1867.

† Collin, Z., Om de i de Germaniska språken förekom-
mande derivaterna från roten kru. Prg. Helsing-
borg 1867.

26. † Madvig, J. N., Kortfattet græsk Metrik eller Frem-
stilling af de græske Digteres Versebygning. 1.
Prg. Kbhs. Univ. Kong. Ff. 1867. 4.

31. † Weise, J. P., Om Behandlingen af den lat. Skolegrammatiks Formlære. Prg. Frederikshald 1867.
32. Seyffert, M., Uebungsbuch zum Uebersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische. 8. Aufl. Lpz. 1866.
34. Baiterus, J. G., et Sauppius, Herm., Oratores Attici. P. I—VIII. Turici 1838—43.
- Oslander, C. N. v., u. Schwab, G., Griechische Prosaisker in neuen Uebsn. 348—51. Bdh. Stuttg. 1865—67.
- , Griechische Dichter in neuen metr. Uebsn. 70—71. Bdh. Stuttg. 1867.
35. Euripides.
- † Bang, J. P., De auctore Iphigeniæ Aulidensis disputatio. Haun. 1867. (Disp.)
- Hesiodea theogonia. Ed. a F. A. Wolf. Halae Saxon. 1783.
- † Sofokles' Antigone, öfvs. af K. H. Brandt. Prg. Östersund 1866.
- Theocrits bucoliffe Digte. Dvs. med Indl. og Anm. ved S. Meisling. Kbh. 1825.
- † Xenofon, Austurför Kyrosar, islenzkuð af H. K. Friðrikssyni og G. Magnussyni. S. 81—160. Prg. Reykj. 1866.
- † Berg, C., Lidt om Texten i Xenophons Anabasis. Prg. Frdksb. 1867.
37. Oslander, C. N. v., u. Schwab, G., Römische Prosaisker in neuen Uebsn. 241. Bdh. Stuttg. 1866.
- , Römische Dichter in neuen metr. Uebsn. 76—77. Bdh. Stuttg. 1867.
38. Apuleius's Amor og Psyche ovs. og indledet af Fr.

Nutzhorn. Til Minde om Overs. udg. af C. Paludan-Müller. Kbh. 1867.

* Ciceronis, M. T., de oratore libri tres. Ed. et illustr. R. J. F. Henrichsen. Havnæ 1830.

—, Ti Taler. Ovs. af L. Ove Kjær. Kbh. 1868.

Livius.

† Rabe, G. R., Quæstiones Livianæ. Progr. Stockh. Gymn. 1867.

Plautus.

† Wimmercranz, A. F., T. Maccii Plautii de vita moribusque præcepta exposuit. Prg. Hernösand 1867. 4.

† Propertii elegiæ quinque Suethice conversæ a C. H. G. Lundqvist. Prg. Upsala 1867.

42. Tidskr. for Philologi og Pædagogik. 7. Aargs. 3 H. Kbh. 1867.

43. Whitte, S. R., Lexikalisk og gramm. Analyse til 40 Kapitler af Genesis. 2. Udg. Kbh. 1863.

45. Tusind og een Nat, Eventyr og Fortællinger af. 3 Udvælg ved B. Thisted. 1—6. D. Kbh. 1852—54.

47. Frizner, Joh., Ordbog over det gamle norske Sprog. Kristn. 18(62—)67.

† Nygaard, M., Eddasprogets Syntax. II. Prg. Kristianssand 1867.

Rask, R., Kortfattet Vejledning til det oldn. eller gamle isl. Sprog. 3. Opl. Kbh. 1854.

48. Grettis Saga, udg. for det nord. Lit.-Smf. af G. Magnusson og G. Thordarson. Kbh. 1853.

—, ovs. af G. Thordarson. Udg. af det nord. Lit.-Smf. Kbh. 1859.

* Iversen, C., Oldnordisk Læsebog. Kbh. 1867.

49. Selmer, H. P., Nye bidrag til modersmaalets uddannelse og berigelse. 1—2. h. Kbh. 1867.
50. Hagerup, E., Om det danske Sprog i Angel. 2. Udg. ved K. J. Lyngby. Kbh. 1867.
51. Brandt, C. J., Ældre danske Digtere. Et Udvalg. 3—4. S. Kbh. 1861—62.
- Flor, C., Haandbog i den danske Literatur. 5. Udg. Kbh. 1860. (4 Expl.)
- * Mathen, M., Dansk Læsebog for de lavere Klasser. Kbh. 1868.
- H. R., Efterklang. Mindre Digte af F. Schaldemose, N. Sætoft o. fl. I Udvalg og med biogr. Notitser. Kbh. 1868.
- 51b. * Berg, A., Udvalg af den norske Literatur med literærhist. Oplysninger og Ordforklaringer. Kbh. 1868.
52. Bagger, C. C., samlede Værker. 2. B. 2. Hefte. Kbh. 1867.
- † Eva Homo. Versificeret Novelle. 2. forøg. Udg. Kbh. 1867.
- Goldschmidt, M., Ravnen. Kbh. 1867.
- , En Eskavant. Skuespil. Kbh. 1867.
- , Kjærlighedshistorier fra mange Lande. Kbh. 1867.
- Gyllembourg-Chrensværd, Fru, Samlede Skrifter af Forf. til „En Hverdagshistorie“. 2. Udg. 1—12. B. Kbh. 1866—67.
- H., Dr., Skizzer. Kbh. 1855.
- , Fortællinger. Kbh. 1860. 2. Række. Kbh. 1863.
- Hertz, H., Nytaarsgave for 1868. Kbh. 1868.
- * Holbergs, L., Epistler. Udg. med oplysf. Anm. af Chr. Bruun. 2. B. Kbh. 1868.

- Holst, H. P., Digte. 1. Saml. 2. Dpl. 1840, 2. Saml. 1850. Kbh.
- Nielsen, A., Bondeliv. Fortællinger. 2. Saml. Kbh. 1867.
- * Palladius, P., Visitatsbog. Udg. af N. C. L. Heiberg. Kbh. 1867.
- 52b. Bjornson, Bj., Fisterjenten. Kbh. 1868.
- Ibsen, H., Peer Gynt. Et dramatisk Digt. Kbh. 1867.
- Welhaven, J. S., Samlede Skrifter. 1—4. B. Kbh. 1867—68.
54. † Bendtsen, B., Tre Skoletaler. Prg. Nibe 1867.
- 54b. † Knudsen, S. S., Tale ved Skolens 50. Aars Fest. Prg. Drammen 1867.
- † Moe, S., Tale ved Afsløringen af en Mindestotte over Rektor F. M. Olsen. Prg. Drammen 1867.
55. † Schweder, C. E., Om sammansatta ord i svenska språket. I—II. Prgg. Lund 1866, 67.
56. * Heliga Birgittas uppenbarelser. Efter gamla handskrifter utg. af G. E. Klemming. 1—3. b. (Samlinger utg. af svenska fornskrift-sällskapet, 29—30., 34—36. hft. Stockh. 1857—61.
- Götha, Landsoldaten. En teckning ur folklifvet i Westergöthland. Stockh. 1867.
57. Grimm, J. u. W., Deutsches Wörterbuch. Fortges. v. R. Hildebrand u. K. Weigand. 5. Bs. 6—7. Lfr. Lpz. 1867—68.
63. Held, J. C., Schulreden. 2. Smf. Bayreuth 1866.
65. Walkers pronouncing dictionary of the English language. By B. H. Smart 4. ed. Lond. 1852.
66. † Grüner, H. Chr., Praktiske Regler for den engelske Udtale. Prg. Kristn. Borger- og Realsk. 1867.

- * Løffe, J., Engelsk Grammatik til Skolebrug. Kristn. 1867.
67. Shakspeare's, W., dramatiske Værker osv. af E. Lembæ. 9—13. H. Kbh. 1867—68.
- Sterne, L., A sentimental journey through France and Italy. Lond. 1841.
71. * Arlaud, D., Fransk Chrestomathie. Udg. til Brug for Undervs. Mellemalder. Kbh. 1767.
- * A. M., Le premier guide français. Første Ledetraad i det franske Sprog. Kbh. 1867.

IV. Theologi.

88. † Hagerlöf, J., Aur. Augustinus. Försök till en lefnadsteckning. I. Prg. Christianstad 1866. 4.
97. * Müller, S. C., Tillæg til Bibelhistorien. Kbh. 1868.

V. Filosofi.

103. † Borelius, J. J., Anmärkningar vid Herbarts filosofiska system. Prg. Kalmar 1866.
- Brøchner, H., Problemet om Tro og Viden. Kbh. 1868.
- Martensen, H., Om Tro og Viden. 2. Dplag. Kbh. 1867.
- Nielsen, R., Om „den gode Villie“ som Magt i Vidensskaben. Kbh. 1867.
- , Om Hindringer og Betingelser for det aandelige Liv i Nutiden. Kbh. 1868.
- Paludan-Müllers, Biskop J., efterladte Papirer, Udvvalg af. Udg. af hans Sønner. Kbh. 1868.
- * Sophrosyne. Et Tidsskr. for den popul. Philosophie.

1—2. B. Udg. af H. Bastholm. Slagelse
1830—31. 4. (1 B.)

VI. Æsthetik.

104. † Boye, Æsthetisk Propædeutik og tre Digte. Prg.
Kristiansund 1867.

VII. Pædagogik.

105. Møller, Joh., Den kristelige Skoles Opgave nærmest
betragtet i Forhold til Frihed og Fædreland. Kbh.
1868.

106. † Alander, P. G., Några ord om lärarebildning. Prg.
Skara 1867. 4.

† Blom, H., Om den ringe Benyttelse af Realklasserne.
Prg. Frederikshald 1867.

† Brindmann, A., Vidt Pædagogik. Prg. Molde 1867.
Forslag til en forandret Ordning af det høiere Skole-
væsen. Af en dertil nedsat Kommission. 1—2. D.
Christn. 1867.

V. H., Endnu et Indlæg i Skolesagen. Kbh. 1867.

† Sengerslev, C. F., Forslag til et Par Forandringer i
Examensbestemmelserne for de lærde Skoler. Prg.
Aarb. 1867.

† Povelsen, L. S., Bidrag til Samvirken mellem Hjem-
met og Skolen. Prg. Rskld. 1867.

Zeitschrift für das Gymnasialwesen. Hrsg. v. R. Ja-
cobs u. P. Rühle. Neue Folge II. Jahrg. Brl.
1868.

109. † Rabe, G. R., Om latinska synonymikens betydelse
för elementarundervisningen. Prg. Stockh. Gymn.
1866. 4.

112. † Feddersen, A., Naturhistorieunderviisningen og de naturhist. Lærebøger i vore Skoler samt Prøve paa en naturhist. Lærebog. Prg. Viborg 1867.
113. † Malmström, H. P., Om Gymnastikens Stilling hos os. Prg. Aalb. 1867.
114. † Wallinder, J., Berättelse om en pedagogisk resa. Prg. Carlstad 1866. 4.
115. † Vinde, N. C. P., Meddelelser ang. Kbh.s. Univ., den polyt. Lærestiftelse osv. f. A. 1857—63. 1—3. S. Kbh. 1865—67.
116. Kjøbenhavns Universitet.
 † Prg. til Reformf. 1866, til Kong. Fødsf. 1867. 4.
 † Forelæsningskatalog. 1867, 1—2.
 † Liste over Afgangsex. og Udgangsex. 1867.
 † Liste over filosof. Ex. 1867.
 † Programmer til Ex. 1867 fra de lærde Skoler og høiere Realskoler i Aalborg, Aarhus, Frederiksborg, Helsingør, Herlufsholm, Horsens, Kjøbenhavn (Metropst., Brgdst. i Kbh., Brgdst. p. Chrh., v. Westens Inst., Latin- og Realf. i St. Kongensg., Haderlev Læreres Skole), Kolding, Nykjøbing, Odense, Randers, Røhøjvæk (1866), Ribe, Roskilde, Rønne, Slagelse, Sorø, Viborg, Vordingborg.
- Kjøbenhavn.
 † Fortegnelse over Metropolitanens Bogsamling. Kbh. 1866.
 * Oversigt over Underviisningen ved Kunstakademiet. Nykjøbing. — † Wittrup, M., Bidrag til Nykjøbing Cathedralsskoles Historie. Prg. Nykjøbing 1867. Odense. — † Henriksen, N. S. F., Bidrag til Skolens Hist. 9. S. Prg. Od. 1867.

Sorø. — † Bang, J. H., Meddelelser fra den Bülow'ske Manuskriptsamling i Sorø Akad. Bibl. 2. Fortsætt. Prg. Sorø 1867.

Thisted. — * Programmer fra Thisted Realskole til Ex. i A. 1858—67.

119. † Programmer til Ex. 1867 fra de høiere Skoler i Aalefund, Christiania (Kathsk., Aars's og Voss's, Borger- og Realsk.), Christianssand, Christiansfund, Drammen, Frederikshald, Molde.

Christiania. — † Beretning om Festen 11. Juli 1866 ved Indvielsen af Skolens Bygning. Prg. Aars's og Voss's Sk. i Christn. 1867.

Drammen. — † Skolens Læreve 14. Sept. 1866. For- tegn. over Skolens Elever i de 50 Aar. Prg. Drammen 1867.

† Programmer til Ex. 1866 og 1867 fra Carlskrona, Carlstad, Christianstad, Falun, Gefle, Göteborg, Halmstad (fun 1867), Helsingborg, Hernösand, Hudiksvall, Jönköping, Kalmar, Linköping, Luleå (fun 1866), Lund, Malmö, Norrköping, Nyköping, Skara, Stockholm (Gymn., Nya elementarsk. (fun 1866)), Strengnäs, Umeå, Upsala, Wenersborg, Westervik, Westerås, Wexjö, Wisby, Örebro, Östersund.

VIII. Lovkyndighed.

122. Love og Anordninger m. m. f. A. 1867. Sml. og udg. af T. Algreen-Ussing. 12. D. Kbh. 1868.

† Samling af Love og Anordninger m. v. af mere alm. Interesse, udg. efter Indenrigsministeriets Foranstalt-

- ning. 1—6. B. 1683—1864 med Register. 7. Bk. 1—2. Kbh. 1861—67.
- Rgl. Reskripter og Resolutioner m. m. f. A. 1861, fml. og udg. af T. Algreen-Ussing. Njeste Række. Kbh. 1867.
123. † Larsen, F. J., Om Grændserne for den danske Arverets Anvendelighed i de indlemmede slesvigske Distrikter. Kbh. 1867.

X. Historie og Geographie.

129. † Rördam, H. F., Historieskrivningen og Historie-skriverne i Danmark og Norge siden Reformationen. 1. Fra Ref. indtil Aud. Vedel. Kbh. 1867. (Disp.)
133. * Thrige, S. B., Mindre Lærebog i den gamle Hist. til Brug for de lærde Skoler. Kbh. 1867.
- † Wiberg, C. F., Bidrag til kändedomen om Phoeniciernas, Etruskernas och Massiliensernas handelsförbindelser med nordvestra Europa. Prg. Gelle 1866. 4.
136. † Baden, Jac., Compendium historiae Romanæ ad ductum Eutropii. Ed. 2. Haun. 1793.
- Napoleon III, Julius Cæsars Hist. 9. H. Lpz. 1867.
143. * Bloch, B. A., Lærebog i den nyeste Hist. til Brug for de lærde Skoler (Læreb. i Verdensh. t. B. f. d. l. St. af S. B. Thrige og B. A. Bloch. 5. D.) Kbh. 1868.
- * Gjengangeren, indeh. Bidrag til den nyeste Tids Hist. Udg. af Selsk. f. Trfs. r. B. Red. af D. G. Monrad. Kbh. 1844.
- Riant, P., Skandinavernes Reiser til Palæstina under Korstogene. 3—5. H. Kbh. 1867—68.

144. Figuiet, R., Jordfloden efter Syndfloden. 1—5. Bv.
Kbh. 1867—68.
- Hartwig, G., Naturen og Folkelivet paa Sydhavs=Derne.
Kbh. 1868.
- * Königsfeldt, J. P. J., Hist.=geogr. Suppl. til de
geogr. Værebøger. Kbh. 1867.
- † Löffler, E., Forsøg paa en geognostisk Tydning af
Landenes Overfladeforhold. Kbh. 1866. (Disp.)
144. Petermann, A., Mittheilungen über wichtige neue
Erforschungen auf dem Gesamtgebiete der Geo-
graphie. 1868. Ergänzh. 19—22. Gotha. 4.
146. Livingstones anden Reise i Syd=Afrika. Udg. af M.
T. Böldike. 1—12. B. Kbh. 1867—68.
- Pajkull, C. W., En Sommer i Island. Kbh. 1867.
147. † Aarsberetninger fra det kgl. Geheimearchiv, udg.
af C. F. Wegener. 4. Bs. 2. H. Kbh. 1867. 4.
Samlinger, Danske, for Hist., Topogr., Personal- og
Literaturhist. Udg. af Chr. Bruun, O. Nielsen
og A. Petersen. 2. Bs. 4. H., 3. Bs. 1—3. H.
Kbh. 1867—68.
148. Müllers, L. E., Daam. Historie. 3. Udg. ved J. T. A.
Lang. 8—11. B. Kbh. 1867—68.
- † Nielsen, O., Bidrag til Oplysning om Sysselinddelin-
gen i Danmark. Kbh. 1867. (Disp.)
149. Oldskrift=Selsk., Det kgl. nord., Aarbøger for nordisk
Oldkyndighed og Hist. 1866, 3—4. H., 1867, 1—4.
H. Kbh.
151. Allen, C. F., De tre nordiske Rigers Historie 1497—1536.
3. Bs. 1—2. Afd. Kbh. 1867.
166. Hansen, J. A., Vor Forfatnings=Historie fra 1848 til
1866. 1—7. B. Kbh. 1867—68.

- Vaupell, O., Kampen for Sønderjylland 1848—50.
1—2. D. (Krigen 1848 og 1849) 2. Opl. Kbh.
1865—68.
168. Hansen, E., Minder fra min Barndom og min Ungdom.
Kbh. 1867.
- Hjort, P., Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til.
Kbh. 1867.
- † Leth, A., Et Par Ord om Herlovianeren Chr. Ramus
dim. 1781. Prg. Hrlfsh. 1867.
- Schmidts, Fred., Dagbøger. Udg. i Uddrag ved N.
Sandø. Kbh. 1868.
- † Damborg, A., Abbed Vilhelms Levnet. Prg. Hrlfsh.
1867.
- † Hammerich, M., Oehlenschläger paa Reise i Ud-
landet. Prg. Brgdsk. p. Chrh. 1867.
169. Gad, Mar., Udtog af Konger. Danmarks Statistik.
Kbh. 1867.
- † Statistiske Meddelelser. 6. B. Udg. af det stat.
Bureau. Kbh. 1867.
- † Statistisk Tabelværk. Udg. af det stat. Bureau.
3. R. 7 B. Kbh. 1866. 4.
170. † Lassen, V., Et Bidrag til Helsingørs Hist. Prg.
Hlsngr. 1867.
- Samlinger til jydsk Hist. og Topografi. Udg. af det
jydske hist.-topogr. Selskab. 1. Bs. 3—4. H.,
2. Bs. 1—2. H. Aalborg 1867—68.
- Roskilde. — Friis, Steen, Kong Christian den 4des
Gravkapel. Kbh. 1868.
176. † Henrichsen, Nogle Bemærkninger om Broncealderen i
Norge. Prg. Alesund 1867.

- Reyfer, R., Efterladte Skrifter. 2. Bg. 1. Afd. 3 B.
og 2. Afd. Christn. 1867.
- , Samlede Afhandlinger. 1. D. Kristn. 1868.
178. Essen, H. H. v., Breve til Kronprins Carl Johan.
Udg. af Y. Nielsen. Christ. 1867.
179. † Roth, M., Kågleholm og Magnus Gabriel de la
Gardie. Prg. Örebro 1867. 4.
195. Beauvois, E., Hist. légendaire des Francs et des Bur-
gondes aux IIIe et IVe siècles. Paris 1867.
† Nyqvist, J. I., Om konung Ludvig XI såsom stats-
man och menniska. Prg. Jönköping 1867.
213. Prescott, W. H., Erobringen af Mexico. Dvs. fra
Eng. af L. Moltke. 1—2. D. Kbh. 1856. (1 B.)
—, Erobringen af Peru. Dvs. fra Eng. af L. Moltke.
1—2. D. Kbh. 1857. (1 B.)
220. Jessen, E., Kort nordisk Gudelære og Overs. af vedk.
Dele af Eddaerne. Kbh. 1867.
222. * Petersen, F. C., Alm. Indledning til Archæologiens
Studium. Kbh. 1825.
227. † Tidsskrift, Historisk, 3. Række, udg. af den dsk.
hist. Forening. 5. Bs. 2. H. Red. af E. Holm.
Kbh. 1867.

XI. Mathematif.

230. Sonnet, H., Dictionnaire des mathématiques appliquées.
1—8. fasc. Paris 1867—68.
- Tidsskrift for Mathematik. Udg. af Cam. Tychsen.
2. Række 4. Aarg. 1868. Kbh.
- Zeitschrift für Math. u. Physik, hrsg. v. O. Schlö-
milch, E. Kahl u. M. Cantor. 13. Jahrg.
1868. Lpz.

231. † Grenholm, P. A., Om Duodecimalsystemet såsom et nyt Decimalsystem. Prg. Umeå 1867. 8.
232. † Björling, E. G., De första begreppen af läran om de elliptiska funktionerna. Prg. Westerås 1866.
 † Stenberg, L., Tabulæ Logarithmi integralis. P. II. Prg. Malmö 1867. 4.
236. † Dörum, P. G. O., Ledetraad ved den forberedende Undervisning i Plangeometri. Prg. Christn. Kathsk. 1867.
 † Hallström, M. F., Tillæg til Euklides' elementa. Prg. Falun 1867.
 † Ljungzell, N. G., Några matematiska satser. Prg. Stockh. n. elmtrsk. 1866.
238. † Ekeroth, C. C. E., Om Glidecurver. Prg. Horsens 1867.
 Zeuthen, H. G., Den analytiske Geometries Begyndelsesgrunde. Kbh. 1867.

XII. Naturvidenskab.

242. *Aus der Natur.* 40—44. B. (Neue Folge 28—30. B.) Szp. 1867—68.
 Tidsskrift f. popul. Fremst. af Naturvidenskaben, udg. af C. Fogh og C. F. Lütken. 3. Række 5. B. Kbh. 1868.
243. † Cramér, C., Om ljus och värme såsom rörelsefenomen. Prg. Wisby 1866.
 Die Fortschritte der Physik im J. 1865. Dargest v. d. physik. Gesellsch. zu Brl. 21. Jahrg. Brl. 1867—68.
 Tidsskrift for Physik og Chemi. Udg. af A. Thomsen og J. Thomsen. 5—6. Aarg. 1866—67.

248. † Lund, C., Vandet, dets Sammensætning og Egenskaber, samt nogle Træk af dets Anvendelse. Et popul. Foredrag. Prg. Slagelse 1867.
252. Tidsskrift, Naturhistorisk, stiftet af H. Krøyer, udg. af J. C. Schjødte. 3 R. 4 Bs. 3 H. Kbh. 1867.
254. † Grönvall, A. L., Några anteckningar öfver Bornholms vegetation. Prg. Malmö 1867. 4.
- Jenssen-Tusch, H., Føikelige plantenaavne i forsk. europæiske sprog. 1. afd. 3—4. h. Kbh. 1867.
- † Sandéén, Om individualiteten hos de högre växterna — ett bidrag till läran om naturens enhet i mångfald. Prg. Carlskrona 1867. 4.
257. † Christensen, C., Om Glaucom. Kbh. 1867. (Disp.)
- † Driebein, C., Om Sitophobi. Kbh. 1866. (Disp.)

XIV. Landfort, Robbere m. m.

263. Stieler, A., Hand-Atlas über alle Theile der Erde u. über das Weltgebäude Jubel-Ausg. 1867. Hrsg. v. H. Berghaus u. A. Petermann. 16—26. Lfr. Gotha.
265. Danske Mindesmærker, udg. af en Forening. 10. H. Kbh. 1868. Fol
-

De offentlige Examiner i Odense Cathedralskole for Aaret 1868

foretages i følgende Orden:

A. Afgangsexamen.

Torsdag	den 9 Juli	Kl. 9.	V	Realcl. A.	Historie og Geographie.
—	" "	—	4.	V	Realcl. A. Arithmetik og Geometrie.
Freddag	" 10	—	8.	V	Realcl. A. Fransk.
—	" "	—	11.	V	Realcl. A. Engelsk.
—	" "	—	4.	V	Realcl. A. Naturlære.
Løverdag	" 11	—	8.	V	Realcl. A. Tydsk.
—	" "	—	3.	V	Realcl. A. Naturhistorie.
Tirsdag	" 14	—	8.	VII Cl. A. α .	Latin.
—	" "	—	8.	VII Cl. A. β .	Naturlære.
—	" "	—	3.	VII Cl. A. α .	Arithmetik.
—	" "	—	3.	VII Cl. A. β .	Historie.
Onsdag	" 15	—	8.	VII Cl. A. α .	Naturlære.
—	" "	—	8.	VII Cl. A. β .	Græsk.
—	" "	—	3.	VII Cl. A. α .	Græsk.
—	" "	—	3.	VII Cl. A. β .	Arithmetik.
Torsdag	" 16	—	8.	VII Cl. A. β .	Latin.
—	" "	—	3.	VII Cl. A. α .	Historie.
Freddag	" 17	—	3.	VII Cl. A. α .	Geometrie.
Løverdag	" 18	—	8.	VII Cl. A.	Hebraisk.
Mandag	" 20	—	3.	VII Cl. A. β .	Geometrie.

B. Skolens Hovedexamen.

Tirsdag den 23de Juni.

- 8—12. VII Cl. B. Udarbeidelse i Modersmaalet (fri Dpg.).
- 8—12. V Realcl. B. Dansk Stil I.
- 3—7. VII Cl. B. Versjon.
- 3—7. V Realcl. B. Regning.

Torsdag den 25de Juni.

- 8—12. VII Cl. B. Latinsk Stil.
- 8—12. V Realcl. B. Geometrisk Opgave.
- 3—7. VII Cl. B. Arithmetisk Opgave.
- 3—7. V Realcl. B. Tydsk Stil.

Fredag den 26de Juni.

- 8—12. VII Cl. B. Geometrisk Opgave.
 8—12. V Realscl. B. Arithmetisk Opgave.
 3—7. VII Cl. B. Udarb. i Modersm. (bunden Opg.).
 3—7. V Realscl. B. Engelsk Stiil.

Lørdag den 27de Juni.

- 8—12. V Realscl. B. Dansk Stiil II.
 3—7. V Realscl. B. Geometrisk Tegning.

Søndag den 8de Juli.

- 8—11. VI Cl. Dansk Stiil.
 8—11. V st. Cl. Dansk Stiil.
 8—11. V Realscl. B. Mathematik.
 8—11. IV st. Cl. Dansk Stiil.
 8—11. IV Realscl. Engelsk Stiil.
 8—11. III st. Cl. Dansk Stiil.
 8—11. III Realscl. Dansk Stiil.
 3—6. IV st. Cl. Tydsk.
 3—6. IV Realscl. Dansk Stiil.
 3—6. II Cl. A. og B. Regning.
 3—6. I Cl. Dansk Stiil.

Torsdag den 9de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Arithmetik.
 8—11. VI og IV st. Cl. Latinisk Stiil.
 8—11. V st. Cl. Græsk.
 8—11. III Realscl. Naturhistorie.
 3—6. V st. Cl. Latinisk Stiil.
 3—6. IV Realscl. Tydsk Stiil.
 3—4½. III st. Cl. Historie.
 3—6. II Cl. A. og B. Dansk Stiil.
 4½—6. I Cl. Historie.

Fredag den 10de Juli.

- 8—10. VI Cl. Religion.
 8—11. V st. Cl. Latin.
 8—12. II Cl. A. og B. Naturhistorie.
 10—12. I Cl. Religion.
 3—6. IV st. Cl. Naturhistorie.
 3—6. IV Realscl. Religion.
 3—6. III st. Cl. Geographie.
 3—6. III Realscl. Engelsk.

Lørdag den 11te Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Naturlære.
 8—11. VI Cl. Historie og Geographie.

- 8—11. V st. Cl. Naturhistorie.
 10—1. IV st. Cl. Latin.
 8—12. IV Realcl. Historie og Geographie.
 8—12. II Cl. A. og B. Dansk.
 3—6. V Realcl. B. Naturlære.
 3—5. III st. Cl. Fransk.
 3—6. III Realcl. Tydsk.
 3—6. I Cl. Regning.

Mandag den 13de Juli.

- 8—12. VII Cl. B. Latin.
 8—11. V st. Cl. Arithmetik.
 8—11. V Realcl. B. Historie og Geographie.
 8—12. II Cl. A. og B. Fransk.
 3—6. IV st. Cl. Geometrie.
 3—6. IV Realcl. Engelsk.
 3—4½. III st. Cl. Tydsk.
 3—6. III Realcl. Geometrie.
 4½—6. I Cl. Tydsk.

Tirsdag den 14de Juli.

- 8—11. VI Cl. Fransk.
 8—11. V st. Cl. Tydsk.
 8—12. II Cl. A. og B. Historie.
 3—4½. V Realcl. B. Engelsk.
 3—6. IV st. Cl. Religion.
 3—6. IV Realcl. Tydsk.
 4½—6. III st. Cl. Latin.
 4—7. III Realcl. Regning.

Torsdag den 16de Juli.

- 8—11. VI Cl. Tydsk.
 8—11. V st. Cl. Historie.
 8—10. V Realcl. B. Naturhistorie.
 8—12. IV Realcl. Mathematik.
 10—12. III st. Cl. Naturhistorie.
 8—12. II Cl. A. og B. Geographie.
 3—6. VII Cl. B. Geometrie.
 3—6. IV st. Cl. Fransk.
 3—6. III Realcl. Fransk.

Fredag den 17de Juli.

- 3—5. VI Cl. Naturhistorie.
 3—6. V st. Cl. Religion.

- 3—6. IV st. Cl. Græsk.
 3—6. III Realcl. Historie.
 5—7. I Cl. Naturhistorie.

Løverdag den 18de Juli.

- 9—10. VII Cl. B. Hebraisk.
 8—10. VI Cl. Latin.
 8—11. V st. Cl. Fransk.
 8—11. III Realcl. Arithmetik.
 8—12. II Cl. A. og B. Religion.
 10—12. I Cl. Dansk.
 3—6. VII Cl. B. Historie.
 3—6. IV st. Cl. Arithmetik.
 3—6. IV Realcl. Regning.
 3—6. III st. Cl. Arithmetik.

Mandag den 20de Juli.

- 8—12. VII Cl. B. Græsk.
 8—11. VI Cl. Mathematik.
 8—11. V st. Cl. Geographie.
 8—11. V Realcl. B. Tydsk.
 8—11. III st. Cl. Religion.
 3—6. IV st. Cl. Historie.
 3—6. IV Realcl. Fransk.
 3—6. III Realcl. Geographie.

Tirsdag den 21de Juli.

- 8—11. VI Cl. Græsk.
 8—11. V st. Cl. Geometrie.
 8—10. V Realcl. B. Fransk.
 8—11. IV st. Cl. Geographie.
 8—11. IV Realcl. Naturhistorie.
 8—11. III Realcl. Religion.
 8—12. II Cl. A. og B. Tydsk.
 10—12. I Cl. Geographie.

Fredagen den 17de Juli Kl. 8 foretages Indlemmelsesprøven med dem, som ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

Onsdagen den 22de Juli Kl. 9. Translocation og Bekjendtgjørelse af Afgangsexamens Udsald.

Disciplenes Fædre og Foresatte samt andre Skolens og Videnskabernes Velhødere indbødes herved til at bære disse Examinere med deres Nærværelse.

Henrichsen.